

Зои ДАМБЦЕВОЙ

ТЭЭ АТЭС
МОНЫ

ХОТЫН ЗАХИЛШАДАЙ АНХАРАЛДА!
Гэр байраһаа холо бэшэ оршодог газетэ худалладаг киоскһоо "Буряд үнэн", "Дүжэригөө" абаха гэбэл, газетын редакция, акционернэ "Новости" бүлгэмэй захилай таһагта хандагты.

ПОДПИСКА НА "БҮРЯД ҮНЭН" И "БҮ" - "ДУХЭРИГ" С ПОЛУЧЕНИЕМ В КИОСКАХ АО "НОВОСТИ"

СОВЕТСКИЙ РАЙОН

Название	Инв.№	Расположение	Часы работы	Обеденный перерыв
1. Коммунистическая	6	около магазина "Спутник"	7.00 - 19.00	12.00 - 13.00
2. Ербанова	7	около театра оперы и балета	7.00 - 19.00	-
3. Судоремзавод	8	ул. Смолина, маг. "Прод-ный"	7.00 - 19.00	12.00 - 13.00
4. Автовокзал	9	внутри здания	7.00 - 19.00	12.00 - 13.00
5. Ленина	10	около маг. "Галантерея"	7.00 - 19.00	-
6. Пл. Революции	11	пл. Революции	7.00 - 19.00	-
7. Куйбышева	12	напротив кафе "Автомобилист"	7.00 - 19.00	-
8. Банзарова	15	пл. Банзарова	7.00 - 19.00	-
9. Советская	20	около кафе "Бутербродная"	7.00 - 19.00	-
10. Гостиница аэропорта	22	п. Аэропорта, около гостиницы	7.00 - 19.00	-
11. "Океан"	37	около маг. "Океан"	7.00 - 19.00	12.00 - 13.00
12. Левый берег	38	ул. Кабанская, около "Универсама"	7.00 - 19.00	12.00 - 13.00
13. Пр. Победы	29	около "Сберкасса"	7.00 - 19.00	12.00 - 13.00
14. Центр. рынок	40	ул. Балтахинова	7.00 - 19.00	11.00 - 12.00
15. Статуправление	52	ул. Куйбышева, около школы №1	7.00 - 19.00	11.00 - 12.00

ОКТАБРЬСКИЙ РАЙОН

16. Ост. "Геологическая"	14	ул. Бабушкина, ост. "Геологическая"	7.00 - 19.00	-
17. Мясокомбинат	17	около проходной	7.00 - 19.00	12.00 - 13.00
18. Солнечная	24	ул. Терешковой, 40	7.00 - 19.00	11.00 - 12.00
19. ПОШ	25	около дисп. трамвая	7.00 - 19.00	12.00 - 13.00
20. ТСК	27	ул. Павлова, 63	7.00 - 19.00	-
21. Респуб. больница	28	около поликлиники	7.00 - 19.00	-
22. 47-й квартал	30	пр. Строителей, 34	7.00 - 19.00	-
23. Горбольница	31	ул. Калашникова, БСМП	7.00 - 19.00	-
24. 43-й квартал	32	ост. авт. "43-й кв."	7.00 - 19.00	-
25. Маг. "Филателия"	33	ул. Терешковой, 26	10.00 - 19.00	14.00 - 15.00
26. Мелькомбинат	34	ул. Тулаева, кон. ост. трамвая № 4	7.00 - 19.00	-
27. ЭММК	49	около КСК ЭММК	7.00 - 19.00	-
28. 21-й квартал	41	ул. Ключевская, около прод. магазина	7.00 - 19.00	-
29. Терешковой	43	ул. Терешковой	7.00 - 19.00	12.00 - 13.00
30. Маг. "Новости"	50	ул. Бабушкина, 25	8.00 - 17.00	-
31. 40-й квартал	48	ул. Конечная, ост. трамвая № 7	7.00 - 19.00	-
32. 41-й квартал	51	ул. Жердева, ост. авт. "41-й кв."	7.00 - 19.00	-
33. 20а квартал		ул. Ключевская, 86	7.00 - 19.00	-

ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫЙ РАЙОН

34. Шишковка	3	кон. ост. трам. № 7	7.00 - 19.00	12.00 - 13.00
35. Мухина	5	трам. ост. "Элеватор"	7.00 - 19.00	-
36. Гагарина	16	ул. Гагарина	7.00 - 19.00	-
37. ПО "Баня"	19	баня авиазавода	7.00 - 19.00	-
38. "Юбилейный"	21	около маг. "Юбилейный"	7.00 - 19.00	-
39. Ж/д баня	26	ул. Гагарина, около бани	7.00 - 19.00	-
40. Восточный	35	около маг. в п. Восточный	7.00 - 19.00	-
41. Л-киоск	36	пл. Славы	7.00 - 19.00	-
42. "Октябрь"	42	к/т "Октябрь"	7.00 - 19.00	-
43. Петрова	44	ул. Петрова	7.00 - 19.00	12.00 - 13.00
44. ПО-9 "Рынок"	45	ул. Комарова	7.00 - 19.00	-
45. Цивилёва	47	ул. Цивилёва, маг. "Продовольственный"	7.00 - 19.00	-
46. Сенчихина	46	ул. Сенчихина	7.00 - 19.00	-

Оформление подписки на газету "Буряд үнэн" и "БҮ" - "Дүжэриг" с получением в киосках АО "Новости" проводится только:
1. В Доме печати - ул. Каландаришвили, 23, на третьем этаже, (каб. 50) с 8 до 18 часов, выходной день - суббота, воскресенье.
2. В АО "Новости" - ул. Бабушкина, 27, каб. 9, с 8 до 17 часов, перерыв на обед с 12 до 13 часов. Выходные дни - суббота, воскресенье.
Полная стоимость льготной подписки на полугодие: 1) ежедневной газеты "Буряд үнэн" - 35 рублей. Индекс - 50901; 2) еженедельной газеты "БҮ" - "Дүжэриг" - 24 рубля. Индекс 73877; 3) еженедельной газеты "Бизнес Олзо" - 19р.50к. Индекс 31111.
Телефоны для справок: 21-50-52, 21-54-54, 21-68-08.

ГҮРЭНЭЙ ФИЛАРМОНИ

60

4-5

«БАЙГАЛ»

55

16 АСУУДАЛААР СЕНАТОРНУУД ЗҮБШЭН ХЭЛСЭХЭ
Буряд Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Л.Потапов апрелин 21-дэ Москва хото ошобо. Тэндэ Федерациин Сөвдэй 32-дохи зүблөөндэ хабаадахань.
Дээдэ палатын Федеральна суглаанай ээлжээтэ зүблөөндэ 16 асуудал зүбшэн хэлсэгдэхэ юм. «Гүрэнэй бэшэ пенсионно жасанууд тухай», «Санаторно-курортно эмшэлгэ гараха үхибүүдтэ хото нууринууд хоорондын транспортаар ябалгынь хүнгэлэлтэнүүд тухай» болон Гүрэнэй Дүүмын абаһан бусад Федеральна Хуулинууды сенаторнууд хаража үзэхэ. Тиихэдэ Россин Федерациин Градостроительна Кодекс регионүүдэй толгойлогшодой үзэмжэдэ табигдаха, мүн Россин Федерациин Тоололгын палата 1997 оной ажалынгаа дүнгөөр тоосохо юм.
Буряд Республикын Президентын - Правительствын хэблэлэй албан.

**ЭРДЭМ ЫУРААСААЙ
БА НАУКЫН ТАЛААР
1997 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ
ПАУРЕАДУУД**

Апрелийн 17-до Буряад Республикын Президент А.В.Потапов 1997 ондо эрдэм нуралсалай ба наукин талаар гүрэнэй урда габьяатай байхан зондо гүрэнэй шангууды барюулаа.

Тийхэдэ мэдээж эрдэмтэ, филологийн эрдэмэй доктор, профессор, естественнэ эрдэмэй РАН-гай гэшүүн-корреспондент Валентин Иванович Рассадин 1997 ондо эрдэм нуралсалай ба наукин талаар гүрэнэй урда габьяатай байһанайнгаа түлөө академик П.Р.Атутовой нэрэмжэтэ Буряад Республикын Правительствын шангай лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртөө. Мүй тийхэдэ Б.И.Николаев, А.Б.Доржиев, Ю.М.Натаев, Ю.Н.Цыбиков, А.П.Бурков, А.И.Дарханов гэгшэд эрдэм ухаанай ба техникийн талаар гүрэнэй шанда хүртөө.

Лауреадуудай зүгһөө В.И.Рассадин үгэ хэлэхэдэ: Буряад Республикын Президент болон Правительствата баярые хүргөөд, оролдосо ехэтэйгээр ажаллаһанайнгаа түлөө гүрэнэй шанда хүртэжэ, баяртай байһанаа, мүн хүсэ шадалаа эршэдүүлэн, үшөөшье саашаа ажаллахаар бэлэн байһанаа мэдүүлээ.

А.ГЕРГЕНОВ:

ЦЫБИКОВСКЭ

ЭЭЛЖЭЭТЭ УНШАЛГАНУУД

Байгша оной апрелийн 14-15-най үдэрнүүдтэ Буряадай эрдэмэй түбэй Монгол, Түбэд ороннуудые болон буддын шажан шэнжэлэлгын институтта «Цыбиковскэ уншалганууд» гэжэ нэрэтэй эрдэмэй заншалта конференци долоодохиёо боложо үнгэрбэ. Ная үнгэрһэн конференци гайхамшагта эрдэмтэд болохо Г.Ц.Цыбиковэй 125 жэлэй, Б.В.Барадинай 120 жэлэй, Ч.Л.Базароной 120 жэлэй, Г.Н.Румянцевай 95 жэлэй, М.П.Хомоновой 85 жэлэй, Р.Е.Пубаевай 70 жэлэй ойнуудта зориулагдаһан байна.

Конференцийн пленарна зүблөөн дээрэ түүхын болон хэлэ бэшгэй эрдэмэй докторнууд, кандидатууд Б.В.Базаров, И.Д.Буряев, Л.Д.Шагдаров, Ш.Б.Чимитдоржиев, Б.Д.Цыбиков, Д.Д.Доржиев, Ж.Ж.Доржиев, Д.А.Бурчина, Ц.П.Ванчикова, Т.М.Михайлов гэгшэд дээрэ нэрлэгдэһэн эрдэмтэд тухай, тэрэнэй зохёохы болон эрдэмэй ажаябуулга тухай дэлгэрэнгы элидхэнүүдые хэбэ.

Конференцидэ сугларһан эрдэмтэд гурбан секцинүүдтэ хубааржа хүдэлһэн байна. Гүн ухаанай болон культурологиин секцие филологийн эрдэмэй доктор Л.Е.Янгутов, түүхын эрдэмэй доктор Т.Д.Скрынникова гэгшэд ударидан хүтэлбэрилөө. Энэ секцидэ уншагдаха, 30 элидхэнүүдэй 13-ниинь хэгдэһэн байна.

Филологийн секцие хэлэ бэшгэй эрдэмэй докторнууд И.Д.Буряев, М.И.Туллохонов гэгшэд хүтэлбэрилөө. Эндэ хараалагдаһан хори гаран элидхэнүүдэй 14-ниинь олоной нонорто табигдаа.

Ехэнхи элидхэнүүдэй удхань найн байгаа. Тийгэбшье В.Ш.Гунгаровай, Н.М.Битаевагай, Т.Б.Цыреновагай, Ю.Д.Абаевагай элидхэнүүд гүнзгыг удхатай, эрхим шанартай байгаа гэжэ тус секцие хүтэлбэрилэгшэ М.И.Туллохонов хэлэһэн байна.

Түүхын болон этнографийн секцие мэдээжэ эрдэмтэд Г.Л.Санжиев, Ш.Б.Чимитдоржиев гэгшэд ударидаа. Энэ секцидэ нонирхолтой элидхэнүүд хэгдэһэн байна. Буряад ороной хуби заяан тухай, Ород, Монгол, Хитад гүрэнүүдэй хоорондох харилсаанууд тухай, Түбэй Азийн арадуудай хоорондох холбоон тухай, буряад дасануудай типографинууд тухай болон бусад асуудалууд хаража үзэгдэһэн байха юм.

Энэ конференци үнгэргэхэ хэрэгтэ Буряад Республикын Правительство 35 мянган түхэриг номолоо. Мүн Агын автономито округойхи Базар Барадинай номые хэблэн гаргаха мүнгэ барюулха байһанаа мэдүүлбэ.

Конференцийн түгэсхэлдэ мэдээжэ эрдэмтэ Р.Е.Пубаевай 70 жэлэй ойдо зориулагдажа, эрдэмтэд Алдар Дамдинов, Сергей Лепехов, Хара-Шэбэр нютагай суута түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Верховно Советэй дүрбэн удаа депутат Б.М.Мажиев, «Алхана» эблэлэй гэшүүд Г.Ц.Митупов, Б.Б.Бадамцыренов, Ага нютагай Золто лама, Бүгдэ буряадай үндэһэн соёлой эблэлэй вице-президент Б.Д.Баяртусов, түүхын эрдэмэй доктор Д.Б.Улымжиев, филологийн эрдэмэй доктор Л.Е.Янгутов, түүхын эрдэмэй кандидат Ц.П.Ванчикова гэгшэд удрасхаалай үгэнүүдые хэлэһэн байна.

Хоёр үдэрэй туршада үргэлжэлһэн конференцийн түгэсхэлдэ, дээрэ нэрлэгдэһэн эрдэмтэдтэ зориулагдаһан выставкэ нээгдээ.

Д. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

**ЛЕЧЕБНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ЦЕНТР
«ПОМОГИ
СЕБЕ САМ»**

приглашает на компьютерную диагностику по методу Р.Фолля и углубленную диагностику по методу Вега-тест - единственную в республике

Гомеопатическое лечение в сочетании с биорезонансной терапией, музыкотерапией; лечение и диагностику СУ-ДЖОК терапией;

Аппаратный массаж, магнитотерапия, фитотерапия; Консультации терапевта, педиатра, оториноларинголога; выдача больничных листов. Приглашаем предприятия к сотрудничеству, заключение договоров на диагностику и лечение.

Услуги на дому.
Адрес: ул. Ермаковская, 1 (ост. "Рынок" за
Общежитием коопер. техникума, новый 5 этаж. дом).
Тел. 22-28-99.

Лицензия Минздрава РБ №489 от 4.12.1996г.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

Агропромышленна комплекс-сын предпрятинуудай түлөө гаранти олгохо тухай нютагай өөһэдэн хүтэлбэрин зургаануудай шиндхэбэринүүдые үндэһэ нуури болон, хабарай тарилгада түлшэ-тоһодолгын материалнуудаар хангахын тула районуудай трансфертүүдые орхижо нөөсэлхын эгээл ехэ хэмжээе тодорхойлхыень республикын Правительство Финансын министрствэдэ даалгаа.

министрствэдэ зүбшөөгдөө.

Хабарай тарилгын ургаса хуряалгын хүдэлмэридэ хараалагдаһан бюджетэй урьһаламжын тоосоогоор 10 миллион түкэригэй векселин урьһаламжа СБС-Агро-Биком-банка дансалан бүридүүлхые хүдөө ажахын болон эдэе хоолой

Республика дотор апрелийн 20-һоо июниин 19 хүртээр нута сабшалан, бэлшээринууд дээрэ хүдэлмэри ябуулха хоёр һара соносхогдонхой. Республикын Правительствын захиралтаар нута сабшалан, бэлшээринуудые сэбэрлэхэ, хурьһыень найжаруулха, шэбхэ тарааха, уһалуури хэхэ талаар заабаринууд аймагуудта үнгэргэгдэнхэй.

Хүдөөдэ ажаһуудаг Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай бүлэг инвалидуудта морид, хомууд тоногтойгоор, тэргэтэйгээр түлөөһэгүйгөөр үгтэбэ.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

**РОССИН ЭСТРАДЫН
ЗАЛИРШАГҮЙ «ОДОН»**

Мүнөөдөр, апрелийн 23-да оперо болон баледэй театр соо Россин эстрадын һүүлэй үсын «ододой» эгээл ялагарын гэхээр Валерий Меладзе «Самба белого мотылька» гэхэн программа хариулан.

Нэрэһынь, агшам зуурын хоорондо «Ялас» гээд унтаршадаг дуушадай хажууда Валерий Меладзе залиршагүй одон мэтэ үзэгдэнэ. һүүлэйхэдэн жэл соо Меладзе ороной мэдээжэ газетэ болон радиостанцинуудай хит-парадууд соо атаархамаар, саг үргэлжэ түрүүнууринуудые эзлэнэ.

Манайшые эндэ тинмэ хүнүүд олоор олдохо байха гэжэ һанагдана.

Ганса Росси дотор бэшэ, хилын саапахы гүрэнүүдтэ тэрэнэй дуунуудта дуратайшуулай тоо һураггүй олон юм.

Биледүүдэй сэн хэдышые үнэтэй һаа, Меладзын дуунуудта дуратайшуулые айлгахагүй гэжэ һанагдана.

А.ГЕРГЕНОВ.

**ХУУЛИ ХАЗАГАЙРУУЛАГШАД -
МИЛИЦИОНЕРНҮҮД**

Хягта хотоһоо 40 модоной зайда бршодог Ехэ-Хударинютагта зоной зүрхэ сэдхэл доһолгоомо аймшагтай үйлэ хэрэгүүд ушараа. Юуб гэхэдэ, хатуу харые бариһан милиционернүүд өөһэд хоорондоо юушыеб хубаажа ядаад, сугал дундаа автомадуудаараа иишэ тишэнь ушаргүй буудажа эхилээ.

Буугай абяа дуулаһан сэрэгэй частин албатад ерэхэн аад буугүй дээрэхэ боложо тэдэндэ һаалта хэжэ шадангүй баригдашоо. Гэхэтэй хамта сэрэгэй частин капитан шархатаһан байна. Тэрэниие хажуудаа абанан ногтуу милиционернүүд «УАЗ» түхэлэй машинаар Ехэ-Хударинютагта зоной эрхэтэниие шархатуулаа.

Үрдижэ ерэхэн сэрэгэй наряд тэдэнтэй хөөрөлдөө хэхэ арга бэдэрбэшье, дэмжэһэн харюу абангүй, буу зэбсэг хэрэглэхэ багтай болоо. Богони саг соо үргэлжэлһэн буудалдаан соо нэгэ милиционерын хүндөөр шархатажа, нүгөөдэнь бээе тушаагаа.

Энэ аймшагта ушарай мурөөр мурдэлгэ хэгдэжэ эхилээ.

А.ГЕРГЕНОВ.

**"ТҮГНЫН ТАЛЫН
ТЕАТРАЛЬНА ХАБАР"**

Олон жэлэй туршада «Баргажан голый театральна хабар» гэжэ нэрэтэй арадай театруудай заншалта фестиваль үнгэргэгдэдэг гээшэ. Үнгэрэгшэ жэлэй июнь нарада болоһон тус фестивалда манай республикын 12 арадай театр хабаадаһан байна. Тэрэ фестиваль Баянголой арадай театрай 50 жэлэй ойдо зориулагдаа. Эндэ Хурамхаанай аймагай аяар 5 арадай театрууд тон эдэбхитэйгээр хабаадаһан юм.

Апрелийн 24-25-най үдэрнүүдтэ Мухар-Шэбэрэй аймагай захиргаан арадай уран бэлэгэй республиканска түбтэй хамта «Түгнын талын театральна хабар» гэхэн нэрэтэй республиканска фестиваль үнгэр-гэхэнь. Энэ фестивалиин зорилго хадаа Мухар-

гол

Шэбэрэй, Тарбагатайн, Бэшүүрэй аймагуудта театральна искусствые нэргээн хүгжөөхэ гэхэн болоно. Тиймэхээ эдэ аймагууд фестивалда заатагүй хабаадахаар уялгалагданхай. Мүнөө үедэ энэ фестивалда манай республикын 9 арадай театр хабаадахади гэжэ мэдүүлгэ үгөөд байна. Фестиваль Мухар-Шэбэр, Хошуун-Үзүүр, Галтай нууринуудта нэгэн доро үнгэргэгдэхэ юм. Жэшэнь, Баянголой арадай театр Б.Эрдынеевэй «Хазар хара һахал», Аргатын арадай театр Д.Дылгыровэй «Эй даа, однааха, Бадмаха», Дүтэлүүрэй арадай театр Ш.Н.Цыденжаповай «Инаг дуранай харгы», Галтайн арадай театр Д.Дылгыровэй «Гойлой һамган», Хягтын арадай театр А.П.Чеховэй «Медведь», «Предложение» гэхэн водевилүүдые, Тарбагатайн театр С.Лобозёровой «Семейный портрет с посторонним», Гильбэрын арадай театр эстрадын миниатюрануудые харуулха байна. Эдэ бүхы зүжэгүүд тус фестивалда зориулагдан, шэнээр табигдаһан байна.

Б.ЭРДЫНЕЕВ, РЦНТ-гэй ахамад режиссёр.

Зураг дээрэ: Хэжэнгын арадай театр Х.Намсраевай «Тайшаагай ташуур» табижа байна. Гол рольнуудта Ц.Оборов, П.Доржиева гэгшэдэй наадажа байхые харанат.

**АГЫН
ТОЙРОГОЙ
ГЕОГРАФИ**

Москвагай Роскартографийн хэблэлээр «Шэтын областиин ба Агын Бурядай автономито тойрогой атлас» 21 мянган хэнгээр хэблэгдэн гараба.

Атлас дотор үгтэһэн географическа карта область, округ болон тэдэнэй аймагуудай административна-территориальна хубаари харуулханаа гадна тэндэнь гидрографи, газарай нюруу, нютаг нуганууд, хүн зонойнь тоо, тэдэнэйн түхэл янза, түмэр ба юрын харгы, болон бэшэшые географическа объектүүд тодо мэдэсэ үгэнэ.

Мүн ном дотор область болон округой экономическа, физическа болон бусад тусхай картанууд оронхой. Эндэл область ба округто хабаатай элдэб мэдээнүүд үгтэнхэй.

Говор шэмэглэгдэһэн атлас үргэн олон уншагшадта найшаагдаха байха гэжэ найдагдана.

Т.АНДРЕЕВА.

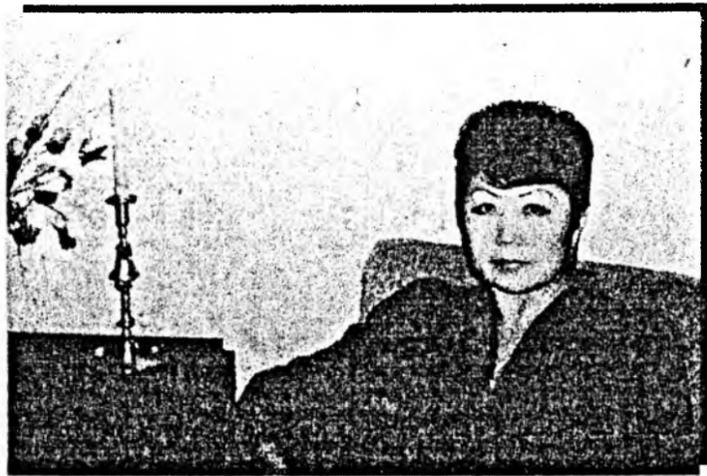
- Элегантность — это ее стиль!
- Мир аплодирует...
- С подиума — в жизнь.
- Бурятскую женщину создает она
- Визитная Бурятии — театр моды Зои Дамбиевой.

После завтра сцена Бурятского академического театра драмы превратится в подиум показа коллекции одежды известного художника-модельера Зои Дамбиевой. Это будет своеобразным творческим отчетом двадцатипятилетней деятельности Зои Базаржаповны, заслужившей международное признание.

Театр моды Зои Дамбиевой известен не только в Бурятии. Специалисты и модельеры известных зарубежных фирм, просмотрев коллекцию моделей нашей землячки, неоднократно приглашали «Театр моды» участвовать в международных

Ее бабушка Бутыг славилась на всю округу как мастерица по шитью, и внучку обучила своему искусству. Бскоре Зоя обшивала не только всю семью, но и подруг, соседей. И сама «от себя» так одевалась, что подруги в школе помирали от зависти. Из ничего могла сшить изысканную вещицу-уж чего чего, а фантазии ей не занимать.

После школы поехала учиться в Ленинград, в техникум легкой промышленности, который закончила с отличием. Карьеру художника-модельера начала в 1972 году в Улан-Удэ на

руководителя обеспечивают успех Театру моды. Он, этот театр, отлично пропагандирует ткани тонкосуконной мануфактуры, и это производство сегодня уже не мыслит себя без своего экспериментального цеха и Театра моды.

Добрим словом Зоя Базаржаповна отзывается о И. Григурко, режиссере по пластике, стоявшем у истока рождения театра моды, о Б. Саганове, не менее талантливым продолжателе дела первого. Показ моделей благодаря их фантазии превращается в настоящий

ТЕАТР МОДЫ ЗОИ ДАМБИЕВОЙ

конструктора одежды, одна закройщица и профессиональные манекенщицы, режиссер по пластике и, наконец, душа всего коллектива заслуженный художник Республики Бурятия модельер Зоя Базаржаповна.

Работы Театра моды Дамбиевой отличаются самобытностью, сочетают в себе национальный колорит и современный стиль. Выступление театра моды всегда превращается в захватывающий, эффектный, зрелищный праздник. Искусство Зои Дамбиевой носит только ей присущий почерк, стилизованный по национальные традиции. Не слепое подражание, а осмысленное художественное воплощение бурятских мотивов характерно для творчества этого модельера.

Пальто, полушубки, отороченные мехом, украшенные орнаментом и хвостиками, меховые шапки с загнутыми полями, вечерние платья со сверкающими аксессуарами при показе неизменно вызывают восхищение. Пластика, узоры, цвета, подсмотренные у байкальской природы, со вкусом используются Зоей Дамбиевой. Столкновение разных силуэтов, форм и пропорций создают неповторимое очарование современной моды.

Есть мода вычурная, коллекционная, экстравагантная, мода в «самой себе». С подиума она на улицу не выходит. А вот у Зои Дамбиевой именно одеваются, ее мода с подиума шагает прямо на улицу, в народ. Она очень узнаваема, сразу привлекает взоры восхищения, люди оглядываются, долго провожая взглядом девушку, одетую от Зои Дамбиевой. Например, платья из коллекции «Черный коктейль» — воплощение завязанных модниц, блистающих на вечерних приемах, в театрах.

Кстати, многие наши артисты одеваются у Зои Дамбиевой. Ч. Шаяншикина, С. Бунеева, Э. Жамбалова, Е. Шареева, Т. Шойдагбаева, Л. Егорова, Д. Ринчинова и другие.

Ансамбль «Забавы» и некоторые другие художественные

театрализованный спектакль. И когда после завершения показа все манекенщицы вместе с Зоей Дамбиевой выходят на поклон зрителям в своих великолепных одеяниях, зал обычно взрывается аплодисментами, сцена утопает в цветах от благодарных ценителей прекрасного.

После завтра приглашенных на юбилейный показ коллекции

моделей Зои Дамбиевой ждет именно такой праздник. И «Жемчужина», и «Черный коктейль», и другие ансамбли одежды, несомненно, многих поразят изысканностью, шиком.

Так будет отчитываться Зоя Дамбиева за двадцатипятилетний творческий путь и за пять лет деятельности Театра моды.

У юбилея много замыслов.

коллективы костюмы заказывают у нее. С подиума театра моды З. Дамбиевой в мир высокой моды шагнули И. Пантаева, Р. Прокопьева, О. Итыгчлова.

Мода сегодня как никогда динамична, эмоциональна, естественна и театральна. Потому художник-модельер в постоянном творческом поиске, выдумывает, пробует, отвергает или радуется удачной находке линии, цвета, аксессуара.

Зоя Базаржаповна — женщина очень энергичная, просто так сидеть не привыкла. Хорошую легкую ткань для вечернего платья или какую-нибудь дополнительную деталь приходится буквально разыскивать. Только решительные действия

Зоя Базаржаповна в расцвете творческого таланта. Пожелаем же ей успехов.

В. НАМСАРАЕВА, студентка отделения журналистики Томского государственного университета.
НА СНИМКАХ: З. Б. Дамбиева; из коллекции моделей. Фото А. БАТОМУНКУЕВА.

швейном объединении «Байкал», потом шесть лет трудилась главным художником-модельером в Чите, где курировала работу всех ателье города и области.

Слава о талантливом кутюрье дошла до директора тонкосуконной фабрики, и К. П. Альцман пригласила Зою Дамбиеву к себе. При фабрике был создан экспериментальный

выставках. Модели были представлены в Италии, Франции, Бельгии, Китае, Монголии, в международном центре торговли в Москве, Белоруссии, Иркутске, Якутске, Чернигове. И везде был оценен по достоинству, вызвал самые высокие отзывы специалистов, в том числе Вячеслава Зайцева.

Родилась Зоя в поселке Селендума в многодетной семье.

цех, где на разных моделях одежды апробируются готовящиеся к выпуску ткани. Производителям очень важно знать, как поведет себя ткань при пошиве, утюжке, увлажнении. Поиск интересной фактуры, колорита через разнообразные модели продолжается вот уже более десяти лет в этом экспериментальном цехе.

Годом рождения Театра моды Зои Дамбиевой при этом цехе считается 1993-ий.

Здесь сложился дружный творческий коллектив. 9 мастеров по пошиву, 2

АЯЛГА ДУУ, ХАТАРАА

(Буряад Республикын Гүрэнэй филармониин)

ВОЗРАСТ ЗРЕЛОСТИ ПРЕКРАСЕН

Бурятская государственная филармония отмечает свой шестидесятилетний юбилей.

Вспоминается далекий март 1938 года, когда вышло постановление Совета Народных Комиссаров Бурят-Монгольской Автономной Социалистической республики за № 174 "Об организации Бурят-Монгольской Государственной филармонии".

В 1938 году в составе филармонии было только три штатных коллектива: симфонический оркестр, смычковый квартет и цирковая колхозная группа. Во второй половине 1939 года филармония приступила к формированию оркестра бурятских народных инструментов и хора. В трудные военные годы народу нужно было, как воздух, свое народное искусство. И СНК БМАССР снова постановил восстановить Бурят-Монгольскую госфилармонию с 1 апреля 1942 года.

1942 год - дата рождения национального ансамбля песни и танца, который позднее приобрел название "Байкал". И нынче ему исполняется 55 лет.

"Славное море - священный Байкал" - сколько радости, веселья, света, любви и счастья в этой песне! Рождались и новые песни, песни о счастливой жизни бурят.

Рожденная под ярким солнцем, напоенная ароматом ая-ганги, омытая байкальской волной, бурятская песня зазвучала под сводами концертных залов Москвы и Ленинграда, Еревана и Тбилиси, Киева и Минска, Баку и Алма-Аты, а также за рубежом. И эту красоту неповторимого искусства дарил своим слушателям ансамбль песни и танца "Байкал".

А возникновению и созданию его предшествовало бурное развитие национального музыкального искусства. В конце 30-х годов появились первая музыкальная драма "Баир" Л.Берлинского и Б.Ямпилова, первая опера "Энхэ-Булат-батор" М.Фролова, первый балет "Свет над долиной" С.Рязова. Уже тогда филармония имела оркестр бурятских народных инструментов, хор и танцевальный коллектив, которые приняли участие в первой декаде. Вместо хуров и чанз взял в руки винтовки, из сорока музыкантов оркестра восемнадцать ушли защищать Отечество.

Но жизнь продолжалась, она требовала и песен тоже. Хореографии помогли выдающиеся балетмейстеры, молодые тогда народные артисты СССР Игорь Моисеев и Михаил Годенко.

Ансамбль с первых дней ставил перед собой задачу показать характер своего народа, красоту души его, показать прекрасные образцы музыки, песни и танца. Первым руководителем ансамбля, его дирижером стал в то время молодой композитор Жигжит Абидуевич Батуев.

Активно работала Бурят-Монгольская филармония в годы войны. Выступала перед труженниками села, была создана фронтовая бригада. После возвращения с фронта СНК БМАССР постановил: "Объявить благодарность членам фронтовой концертной бригады: Г.Цыдынжалову - руководителю бригады, народному артисту СССР, заслуженным артистам Бурят-Монгольской АССР Н.Петровой, Т.Гергесовой, Б.Балдакову, артистам театра

Б. Б. Ямпиров

Ж. А. Батуев

Н. С. Шалтыкова

Т. Е. Гергесова

Ч. Г. Шанюшкина

Е. М. Егоров

В. А. Тумурова

С. Л. Балдаев

В. Лыгденовой, М.Шалтыковой, Ц.Бадмаеву".

Но время шло. Артисты филармонии и ансамбля "Байкал" давно поют песни мирных дней.

За 55 лет своего существования, где только ни побывал популярный коллектив "Байкала". Был участником 2-ой декады бурятского искусства и литературы в Москве, выступал в Москве в 1983 году на Днях литературы и искусства, посвященных 60-летию Бурятии, не раз был удостоен звания лауреата Всесоюзных и Всероссийских фестивалей, носит высокое звание лауреата премии комсомола Бурятии.

Шестидесятилетняя история существования Бурятской филармонии - это прежде всего ее кадры: талантливые, преданные искусству люди.

Среди них народные артисты Бурятии С.Л.Балдаев, А.Ф.Зонхоев, заслуженные артисты республики В.В.Гергенова, П.А.Халтаева, В.Ц.Цытхенова, артисты П.Ф.Лосев, М.М.Дондукова. Первым руководителем хореографической группы была Т.К.Глазер.

Одна из первых солисток балета, которая оставила ярчайший след в искусстве Бурятии была заслуженная артистка России Т.Е.Гергесова. Она была не только прекрасной танцовщицей, но и прекрасным балетмейстером. Ее постановки составляют золотой фонд программ ансамбля.

Классикой ансамбля "Байкал" стали и постановки заслуженного деятеля искусств РСФСР М.С.Арсеньева. Он вырастил и воспитал замечательных артистов. Это народный артист РСФСР Е.М.Егоров, народные артистки Бурятии В.А.Тумурова, С.Б.Барцева.

Особое явление в истории филармонии по уникальности таланта, оставившее незабываемый след в искусстве Бурятии - творчество заслуженного артиста РСФСР Н.В.Тарова и народного артиста РСФСР Ц.Л.Хоборкова.

В 50-70 годы гремела слава целой плеяды замечательных артистов: К.Шулуновой, Ч.Шанюшкиной, М.Чайванз, Ч.Павлова, Б.-Х. Дашиевой, Д.Жаргаловой, В.Шагжиева, В.Жаргалова, А.Данзанова, М.Кравцовой, Л.Ф.Бадархановой, Н.Г.Пакеевой, К.Б.Халбаева, С.Н.Халбаевой. Талантливый музыкант и композитор Чингис Павлов много лет работал музыкальным руководителем и дирижером ансамбля "Байкал". Свой путь в большое искусство начал в Бурятской филармонии народный артист СССР

Д.Дашиев.

В разные годы художественными руководителями были народный артист СССР, Герой Социалистического Труда Б.Б.Ямпиров, народный артист РСФСР, профессор Б.Н.Вампилов, заслуженные деятели искусств РСФСР Б.О.Цырендашиев и А.А.Андреев, заслуженные деятели искусств Бурятской АССР В.В.Маймескул и Ж.Д.Дандаров. Ныне у художественного руководителя филармонии стоит заслуженный деятель искусств России и Бурятии композитор В.А.Усович.

Сегодня Бурятская филармония с благодарностью вспоминает имена талантливых хормейстеров М.С.Скольчихову, Н.С.Шалтыкову, композитора Л.И.Израйлевича, первого директора, талантливого организатора Г.Н.Архинчеева (на 2-й фотографии на 5 полосе газеты). Достойными преемниками стали заслуженные работники культуры РФ и РБ Л.Н.Кузмерж, В.Г.Николаев.

Около 40 лет своей работы я посвятила на благо развития нашей филармонии.

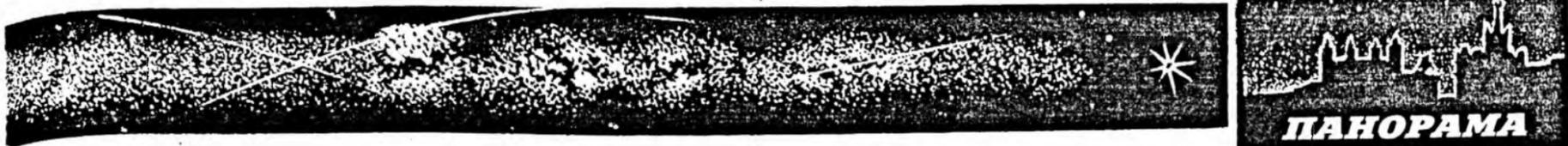
Существуют при филармонии лекторийная группа и детская филармония. В лекторийной группе работают музыковед, заслуженная артистка РБ Н.Ринчинова, солисты - народная артистка РБ С.Данзанз, заслуженная артистка Д.Пурбуева, С.Санданова, концертмейстеры А.Хегай, Н.Брянский и другие.

Группу "Магия" возглавляет лауреат многих международных фестивалей, прекрасный фокусник-иллюзионист, заслуженный артист РБ Владимир Цыренжапов.

Две эстрадные группы работают в филармонии: одна "Куклы на эстраде", другая "Радуга", ими руководят заслуженные артисты РБ Ю.Мацуков и В.Теняков.

За 60 лет своего существования Бурятская филармония сыграла большую роль в становлении и развитии бурятского профессионального искусства нашей республики. И отраднее то, что в год 75-летия образования РБ свои юбилей отмечают коллективы Госфилармонии и ансамбля "Байкал". Всем желаю огромных творческих успехов к новым высотам, крепкого здоровья и большого счастья!

Галина КУЛАГИНА,
директор филармонии,
заслуженный работник
культуры Российской
Федерации.

ПАНОРАМА

АРАД ЗОНДОО ХҮРГЭЭЛ!

60 жэлэй, «Байгал» ансамблин 55 жэлэй ойдо)

НАНАЙНЬ ДУРАН-ЭХЭ, ЭСЭГЫН БУЯН

«Байгал» ансамблин суута дуушан, Россин габьяата артистка Клавдия Шулунова Алайр тоонтой дууша Доржо гүүлэдэг Доржо Мерхоевичой бүлэдэ Агада түржэ, эсэгынгээ найхан хоолойноо, онсо шадабаринаань хубаалдан юм. Агада түрөө, Зэдээ бага наһаяа үнгэргөө.

Олондо мэдээжэ баянист Степан Николаевич Юдин (тэр бүлөөрөө баян дээрэ наададаг байһан) гэгшын хүтэлбэри дор уран дуугаа ханхиуулан һурагша Клавдия басаган 1948 оной апрель наһаа клубта хүдэлжэ, аяга дуунай эхин үлги болоһон наада эмхидхэгшын ажалтай болоо лэн. 1951 ондо Хяатгын соёлой болон искусствын училищи Клавдия Доржиевна дүүргээ, анха түрүүшын Бүхэсоюзна харага дээрэ Саяан тухай буряад дуу ханхиуулан хонгёо хоолойтой энэ дууһан 1-дэхи шанда хүртөө бэлэй.

Эгээл һонин гэхэдэ, утаһаг намарай пальто, хүлэемни хабһанан бага хэмжээнэй туфли шан абһан би ямарар байрлаа һэмбиб: хүхэ зүдэрүү, юумын хомор сагга 1958 оной декабрь

нарада абһан хубһан бэлгээ үмдөөд, омогорхон ябагша бэлэйб. «Поет Советская земля» гэнэн кинофильмдэ буулгуулаб. Тиигэжэ 1954 оной май наһаа түрэлһөө түрэл болоһон «Байгал» ансамблин мэргэжэлтэ артистка боложо, олон хотонуудаар, Москва, Ленинград, Киев, бусад газараар гастрольдо ябааб. 1980 он хүртээр, пенсидэ гаратараа энэ ансамблда хүдэлөөб. Харин 80 онһоо 7 жэл соо Улаан-Удынгөө соёлой училищида багшалжа, дуунай класста хүдэлөөб. Харин 1986 онһоо 10 жэл соо Улаан-Удын 1-дэхи лицей-интернатта искусствын хургуулида ажаллаха, хүүгэдые хургаа хүсэл зорилгоёо бэлүүлээб, тиигэжэ уласхоорондын лауреадуудые бэлдэхэ аргатай хургуули байгуулаһааб», - гэжэ зохёохы намтар тухайгаа Клавдия Доржиевна ехэ зохидоор хоороо лэн.

Бүхы композиторнуудай, тэрэ тоодо Б.Цырендашиевай, А.Андреевэй, Ч.Павловай («Буряад орон»), Г.Пономаренкын дуунуудые дуратайгаар дуулааг байһан Клавдия Шулуновагай тэмэндэ үнгэргэгдэнэн зохёохы ажалай үдэшэ баһал Гүрэнэй филармонийн байгуулагданаар 60 жэлэй, мүн «Байгал» ансамблин байгуулагданаар 55 жэлэй ойдо зориулагдаа.

Илангаяа ород дуунуудые үргэн Дэлсэтэйгээр, хүүюутэйгээр, огсомоор ханхинаса дуулааг Клавдия Шулуновагай Росси тухай дуунууд шагнашадай зүрхэ сэлхэлдэ хадуугдаа.

«Хүдөө ажахын ажалшадые, сэргэй албанда байгшадые соёлой талаһаа һайнаар хангананай тухай тэмдэгтэ хүртэлэн Клавдия Доржиевнагай наһанай ажал хэрэгые дэмжэлсэлэн композитор Леонид Израилевич, мүн Михаил Арсеньев, Нелли Шалтыкова,

Мария Скольчикова, Маргарита Чайванэ, Татьяна Гергесова, Николай Таров, Цырен Хоборков, Оюн Тумурова гэгшэдгэ баярые тэрэ өөрөө хүргэжэ байдаг, сэдхэлдээ дулаанаар дурсадаг юм.

Һайхан шанга хоолойтой артистка уран бэлгээ Англида, Энэдхэгтэ, Пакистанда, Вьетнамда, Лаосто, Чехословакида, Монголодо харуулан габьяатай. «Бомбодуулан Лаосто концерттэ агы нүхэн соо харуулааби. Харин Англида ород дууһан «Катюша Бадмаева» гэжэ нэрэтэйгээр газет дээрэ зурагтаа гараа лэн, тэрэ газетыемни хилэ дээрэ манайхид хурян абажархёо лэн», - гэжэ энсэжэ байжа Клавдия Доржиевна хоороо лэн.

«Байгал» ансамблингаа ерээдүйн репертуараар һонирходог, наһаата болодог К.Д.Шулуновагай бодолнууд ойлгосотой: «хүбүүд үсөөн хатарна, Т.Е.Гергесовагай һүүлдэ тэрэниие һэлгэхэ буряад үндэһэн бэлгитэй хатар найруулагша үгыбди, өөртөө ехэ эрилтэйгээр ансамблинхид хүдэлхэ ёһотой, хажуу тээһээ хүн ерэхэ бэшэ, өөһэдүнгөө мэргэжэлтэдые хүмүүжүүхэ, хургаа ёһотойбди, тиигээд бүхы хатарнуудай зарим ушарта монгол болохоо наһана», - гэжэ габьяата артистка тодорхойлоо.

Георгий Зурбаевич нүхэртээ Петр, Александр хүбүүдые, Анна басагата хүмүүжүүлжэ, 7 аша зэвсэгтэй Клавдия Доржиевнада ажабайдалдаа амжалтатай, зол жаргалтай байхыень хүсэн, түрэл ансамблин, филармонийн ойн баярнуудай ёһолоор амаршалнабди. Нананайнь дуран болоһон аяга дуунда үнэн сэхэ байһандань баясанабди, омогорхонобди.

Б. ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: К.Д.Шулунова.

ҺАЙН ҺАЙХАН ЯБЫШ ДАА, АЮШАМНАЙ!

Манай Хяатгын аймагта Хүмэн-хаанай хормойдо, Сүхэ голые хүбөөлэн зунай һайхан сагта халюуран долгилгошо, үблэй янгинама хүйтэндэ жабар ехэтэй байгша Хилганта нютаг оршон байдаг.

Энэ һайхан тоонто нютагаа, уужам Буряад ороноо Росси гүрэнөөрөө, мүнөөнэй холо ойрын хари гүрэнүүдээршые суурхуулжа ябһан хүнүүдэй нэгэн гэхэдэ, манай Цыдендамбаевтанай зэвсэгтэй нэгэниинь болохо Буряадай арадай артист, Россин Федерацийн габьяата артист Аюша ДАНЗАНОВ болоно.

Би энэ хүниие баһаань мэдэхэ хүнүүдэй нэгэнииньби. Абань нютагтаа Должидой Гэцэд (Бимба) гэжэ нэршэлэн хүн Эсэгэ ороной дайнда Аюшын 4-5 наһатай байхадань, амияа үгэлэн юм. Ганса Нимасу эжитэйгээ юумын хомор, хэсүү хүндэшгэ сагта, илангаяа дайнай болон дайнай һүүлэй хэдэн жэлдэ Аюша өөрөөшье тулжа, эжынгээ һайгаар хүл дээрээ гараһан хүн лэ даа.

Баһаһа Аюша аба эжын һайн хургаалитай, аха захые хүндэлхэ, һонор, һүбэлгэн үдэжэ үндһэн хүн. Бидэ хоёр хоорондоо түрэлхидэй холбоотой, хаяа хадхама хүршэ айлай, хоёр эжынэртэй, хүнэй ганса ганса эрхэнүүд лэ ябаһанди даа.

Нэгэтэ Аюшын өөрөө хөөрэлэниинь һанадагби. Дайнай үсын намараар болуу, талха тарианай хомор сагаар хоолоо түүжэ гү, али үргэнэ гэжэ зумбарагай нүхэндөө бэлдэлэн сэдэр ороһон нэгэ түмэр шороор хадхажа байжа олодог байгаа.

Тиигээд лэ Аюша үдэрнын һамбаашалжа түүһэн хоолоосоо нюхажэ, сэдэр ороһон болгожо нэгэ тээ нюугаад лэ, хожомын ажалай һүүлээр үргэнэ бэдэрхэ гээд лэ хүнүүдэй гарахада гаралсаад, би үргэнэ олобог гэжэ шюуһан орооһоёо абаад, эжыдээ ехэ юумэтэй гүйжэ ерэдэг лэн ха.

Аюша Хилгантынгаа эхин хургуули дүүргээд, Хираанай Адагай дүүрэн бэшэ дунда хургуулида орожо, удаань Хяатгын интернат хургуулида һураа. Бага байханаа дуунда дуратай, уран һайханай кружогто хабаадалсажа ябадаг байгаа. Тэрэл үедэ Аюшын аза талаан болохоодоо, Лхасаран Лодонович Липховоиной анхрал татажа, тэрэ хүнэй зуурналгаар Улаан-Удын хүгжэмэй училищида орожо,

артистын замай эхи татажа, саашаа Киевэй болон Новосибирскын консерваториуудта һуража, мүнөөнэй томо үзэгүүдээр бэшэгдэхэ мэдээжэ артист Аюша ДАНЗАНОВ болоод ябана гээшэл даа. Мүнөөшье болотор лэ Лхасаран Лодонович Вера Дашиевна хоёрые Аюша халуунаар дурсажа, энэ наһандаа мартахаар бэшэ ябадаг.

Аба эжынгээ аша буянгаар лэ, тэрэ хоорондо сохом өөрыншые шармайлта оролдолго байгаал юм бээ даа. Аюша мүнөө артистын үндэр нэрэ солодо хүртөөд, аба эжынгээ нэрые һайнаар нэрлүүлжэ, нютаг голоо суурхуулжа, наһанайнгаа хани нүхэр Нина Цыренжаповнатаяа, мүн Буряадай багшын дээдэ хургуулийн түүхын факультэдые дүүргэжэ, 5-6 жэл багшалжа байһан басаган Аюнатаяа, тиихэдэ дунда хургуулиие дүүргээд, университэдэй оюутан болохоёо бэлдэжэ байһан, үндэр томо бэстэй, Цыренжаб нагаса абаяа һажаһан Бэлигтэ хүбүүнтэйгээ һайн һайхан ажаһуужа, жара гаран наһанайнгаа жаргал һайхание үзэжэ байна.

Үшөөл олон жэлдэ Буряадай арадай артист, Россин Федерацийн габьяата артистын нэрэ солые багадхажа, хонгёо һайхан хоолойгоороо нютагаархинаа, буряад арад зоноо баясуулжа, ута наһатай, удаан жаргалтай, тэр бүлөөрөө һайн һайхан ябыш даа, хүндэтэ Аюшамнай!

Р.ЦЫДЕНДАМБАЕВ, сэргэй болон ажалай ветеран, Хилганта нютагһаа гарбалтай. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Аюша Данзанов.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Байгал» ансамблин хэдэн үсын артистнууд.

(Окончание. Начало в «Духэриг» за 16 апреля).

Кризис раннего палеолита закончился утверждением основ нравственности и принципа «Не убий!»: племя брало под свою защиту всех своих членов. Это табу сохраняло тех, кто был потенциальным носителем интеллекта. Нравы заменили инстинкт! Однако такая перестройка имела и другие последствия. Биологическая эволюция стала постепенно затухать, поскольку снизился накал внутривидовой борьбы, и развитие человека перешло в каналобщественной эволюции. Из многочисленных претендентов на роль основателей человеческого общества победили кроманьонцы, сумевшие создать более прочную нравственную основу, то есть более совершенную общественную организацию.

Неолитический кризис снова повернул русло эволюции рода человеческого - возникли собственность, новые потребности, изменились цели деятельности людей, их менталитет, а следовательно, стали качественно иными формы жизни общества. Но победа досталась не тем, кто открыл новое летоисчисление, создав земледелие в бассейнах великих рек. В конце концов победила технотронная разбойничья цивилизация Запада с его индивидуализмом и «этикой протестантизма», разрешавшей платить деньги за скальп индейца. Фантастически ускорило развитие технической оснащенности цивилизации.

На протяжении 10-12 тысяч лет после неолитической революции, когда возникла частная собственность и были заложены нравственные основы современных цивилизаций, процесс самоорганизации общества характеризовался ростом разнообразия форм собственности и их конкурентным отбором. В его основе лежала способность тех или иных цивилизаций решать проблемы, встающие перед обществом. А тем временем происходит монополизация капитала и превращение его в коллективную собственность - акционирование, кооперирование, появление госсобственности и т.д. Возникают корпорации. В XX веке они начинают приобретать международный характер, особенно организации финансового капитала.

Есть еще одна черта современного мира, которую политологи не склонны особенно подчеркивать. Переход в высшим технологиям и особенно роботизация резко сокращают число людей, необходимых для жизнеобеспечения общества. Безработица медленно, но неуклонно растет. Что делать с «лишними людьми», современное общество не знает. Я думаю, что в рамках той формы рыночной системы, которая установилась в нынешнее время, решить эту проблему не удастся. Это одна из острейших проблем современного кризиса.

Одновременно растет понимание того, что на всех

всего не хватит» - ни продуктов питания, ни чистой воды, ни чистого воздуха... И уже возникает идеология «золотого миллиарда». (Речь идет о том, что возможности планеты и нынешней цивилизации способны обеспечить достойную жизнь лишь одному миллиарду человек). Если

венную политику конвергенции. Но мы должны сделать еще и выбор пути. И это не только экономический, но и эмоциональный акт. Он должен основываться на ясном понимании динамики мира ТНК, том раскладе политических сил, который определяет процессы, происходящие в нашей стра-

быть плана Маршалла, нет и блага желательной международной обстановки. Япония все послевоенные годы была опорой США на Тихом океане, а мы?

Другими словами, наше положение чем-то напоминает положение австралопитеков, которые оказались

технологий. Люди, создавшие ядерные и космические технологии, способны создавать любую продукцию - была бы возможность работать. А для этого нужна лишь соответствующая государственная политика и политики, понимающие, какое богатство, какой потенциал находится в их распоряжении.

МОЖНО ЛИ ГОВОРИТЬ О РОССИИ В БУДУЩЕМ ВРЕМЕНИ?

РОССИЯ В КОНТЕКСТЕ «СУДЬБА ЦИВИЛИЗАЦИЙ»

Академик Российской академии наук Н.Моисеев.

такое осуществится, то это будет новая форма тоталитаризма с развитой демократией в странах «золотого миллиарда» и с зомбированными миллиардами людей, обеспечивающих эту демократию всем необходимым - ресурсами, складами отработанных радиоактивных веществ и даже интеллектуальным потенциалом, который будет перетекать в «демократические» страны от деградирующих доноров.

Общие идеологические принципы, которые на первых порах формирования системы играли важную роль, впоследствии были адаптированы к потребностям системы и прежде всего, к ее стабильности. Идеология в последние десятилетия советской власти играла роль своеобразного камуфляжа, маскировавшего реальные цели правящего слоя. Истинную ориентацию интересов этого слоя определяла «кормушка». Только тем и можно объяснить, что распад Союза ССР, изменивший положение «кормушки», одновременно превратил значительную часть бывшей элиты в «новых русских».

Система «сверхцентрализации», присущая СССР, оказалась в условиях ускоряющегося научно-технического прогресса.

Была альтернатива тому сценарию, который определил ситуацию последнего десятилетия? Была! Этот путь я называл вариантом конвергенции. Это отнюдь не включение социализма в капитализм, как об этом на первых порах говорили гуманитари. Этот путь многие представители инженерной и научной интеллигенции видели как постепенное разрушение отраслевых монополий, формирование корпораций (например, по типу синдикатов времен нэпа) и включение этих корпораций в мир транснациональных корпораций. О таком пути я говорил неоднократно, противопоставляя его обычному пониманию конвергенции. Такой путь поддерживал, в частности, и А.А.Сахаров, близкую позицию занимали академики В.М.Глушков, Г.С.Поспелов и многие другие.

Сегодня у нас и происходит реализация одного из возможных вариантов конвергенции, но в условиях куда менее благоприятных, чем это могло быть в начале перестроечного процесса, когда мы имели возможность опереться на работающую промышленность. Тем не менее и сегодня нам еще не поздно, но крайне необходимо сформировать государст-

не, и тех потенциальных возможностях, которыми мы располагаем. Обычная рыночная конкуренция отступает на второй план. Основу составляют карательные соглашения о разделении мирового дохода - не столько рынков сбыта, как в стародавние времена, и даже соглашения не о шкале цен, а о разделе мирового дохода в целом.

И все же рано говорить о конце российской истории. Здесь я не согласен с умнейшим Джульетто Кьезой. Наша страна стоит на развилке, и её будущее зависит от тех политиков, которые придут к власти после очередных президентских выборов.

Каково место России в этом новом постиндустриальном мире? Что она способна внести в смягчение неотвратимой экологической катастрофы? И прежде всего - каковы перспективы России обеспечить более или менее приемлемое существование собственному народу в ближайшие десятилетия?

Конечно, мы не окажемся в стане стран «золотого миллиарда» - туда нас не пустят победители в холодной войне!

Теоретически возможен поворот на путь развития национальной экономики, как это произошло в Японии, которая от экспортноориентированной экономической политики перешла к ориентации на внутренний рынок. Это вызвало необходимость повысить жизненный уровень населения, обеспечивающий емкость рынка, и проводить протекционистскую политику для национальных корпораций. Последнее, в свою очередь, потребовало серьезно усилить роль государства в управлении экономической деятельностью. Пример Японии назидателен. Но у нас ситуация куда более сложная, чем была в те годы в Японии. У нас нет и не может

вынужденными покинуть зону тропических лесов. Мы тоже выброшены из мира развитых стран на периферию планеты! И их общий интерес - и дальше держать нас в таком же состоянии. Но вспомним судьбу австралопитеков. Она оказалась не столь уж печальной!

Я не зря начал разговор с утверждения о том, что не следует забывать уроки истории. Не всегда в условиях катастрофы (а Россия оказалась в условиях катастрофы, которую, по большому счету, переживает и весь мир) перспективой дальнейшего развития обладали те, которые в период катастрофы оказывались в более благоприятных условиях. Результат преодоления катастрофического кризиса определялся тем потенциалом развития, который был заложен Природой и соответствовал ее современному состоянию. Но раньше этот принцип срабатывал в силу естественных механизмов самоорганизации, на него уходили века и тысячелетия. Сегодня такого времени у нас нет! Все определится в ближайшие десятилетия. В этих условиях решающую роль должны сыграть интеллект и энергия нации. Поняв и оценив те возможности, которые открываются перед страной, она может оказаться способной преодолеть кризис.

Россия занимает самую суровую и трудную для жизни часть планеты. Вегетационный период у нас на сто дней короче, чем в Западной Европе, и почти все сельскохозяйственные угодья лежат в зоне рискованного земледелия. И несмотря на это народы нашей страны сумели создать удивительную цивилизацию, мало похожую на другие мировые цивилизации. И уже этим она представляет самоценность, ибо ей обязан наш народ тем, что не только смог выжить на этой территории, но создал литературу, музыку, науку... И все высочайшей пробы! Использование веками приобретенных правил общежития в нашей суровой стране - один из важнейших залогов нашего будущего.

Производственная квалификация и образованность людей в постиндустриальную эпоху - основная опора любого народа и ключ от нашего будущего. Все силы нации должны быть направлены на сохранение уровня образованности. Если угодно - это основной принцип «сохранения посевного материала»: как бы ни было голодно зимой, сохрани его до весны! И одновременно - ориентация на высшие технологии. Прежде всего - на решение проблем конверсии существующих очагов высоких

Тогда может встать вопрос о необходимости государственной программы, управляемой государством. Для ее создания необходимо на профессиональном уровне оценить возможности нашего потенциала развития, найти главные опоры, оценить их реальность, чтобы не впасть еще раз в мир опасных иллюзий.

Еще одна из составляющих наших национальных возможностей: геополитическое положение России, занимающей север Евразийского суперконтинента. Огромность территории - это, конечно, и огромное бремя нации. Но ничто в этом мире не имеет однозначных оценок. И в каждом трудном и плохом надо стараться увидеть залог хорошего будущего.

Обратим внимание на то, что самые короткие и дешевые пути, связывающие два самых быстро развивающихся экономических региона мира - Западноевропейский и Тихоокеанский, проходят через Россию, этот «Евразийский мост». Здесь не только источник капиталов, но и возможность использовать достижения цивилизаций, которые связывает такой «мост».

У России есть на что опереться. Но необходима национальная воля!

Переход на национальный путь развития, который только и способен обеспечить нашему народу достойное существование, не может, на мой взгляд, произойти сам по себе в рамках неконтролируемого рынка. Рынок необходим, но на него должны быть надеты крепкие наручники. Переход ориентированный на развитие национальной экономики потребует энергичных и целенаправленных действий правительства и создания необходимого общественного мнения. И прежде всего - государственного деятеля типа де Голля, Рузвельта или Тэтчер, умевших опираться на национальный интеллект. Но пока подобных людей не видно на горизонте. Наверх, как в любое смутное время, поднимаются невежда, демагог и лихоемец. И удастся ли государству и гражданам обществу с ними справиться? Если нет, то прогноз Кьезы может оказаться близким к реальности...

Но все может быть и по-другому: гражданское общество всколыхнется и к очередным выборам «раскрутит» нужного человека. Или он, этот нужный народу человек, найдя опору в обществе, сможет зажать общество своими идеями. Ведь никогда такого не было, чтобы в России не нашлось умного, порядочного и смелого человека.

(Статья дана в сокращении).

мушхажашье ядахагүй даа. Тэрэ сагые мэдэхгүй залуу үетэнһөө али болохоор нюуха, сэдхэлдэнь буруу ойлгосо хуурижуулха гэхэн мүнөөнэй засагаархидай муу зорилго энэл даа. Тээд энэ хожомоо ямар хойшолонтой байха хаб? Юундэ дикторэй

иигэжэ хэлээгшэ бэлэй:- Амитан бүхэн өөрын хуби заяатай юм гэшэ. Иимэ сагта борьбо дээрээ үндыхэ үйлэтэй амитан гэшээш, бурхан зайлуул... ХҮН ӨӨРЫНГӨӨ ДУРААР ХҮРЬНЭТЭ дэлхэйдэ мүнэдэлдэг бэшэ. Хаана, хэзээ, хэнэй бүлэдэ, ямар гүрэндэ хүнэй түрэхэ-

нэдэлгэ түргэдэшоо. Үндэр наһатайшуулдоромжолго үзэнэ, элдэбээр баһуулна. Сүлөө олоһоной аша туһа бага зэргэ бии ааб даа. Гэбэшье, муу нүлөөн аргагүй ехэл даа. Мүнөө забастовко, пикет, митинг хэжэ, хоолойгоо һөөлдэтэр хашхаралда - хамаагүй, шахта

президент Вацлав Гавел тэрээндэ гүрэнэй дээдын орден зүүлгэбэ. Юундэ һаймһарааб-ойлгосотой. Иигэхээр лэ Венгри, Чехи, Польшо гурбан энэ сэрэгэй нэгэдэлэй гэшүүд боложол халаха юм.

Хоёрдохи ээлжэндэ СССР-һээ халаһан Прибалтикийн республиканууд. Мэнэ һая Ригэдэ полици ород яһанай пенсионернүүдые сохибо. Латвиин Лиепая хотодо оршодог совет сэрэгшэдэй хүүрнүүдые бузарлаба. 1941 оной июль соо энэ хото шадар шуһата байлдаанууд болоһон гэжэ мэдээжэ. Буряад оронойше хубүүд тэндэ мүнхэ нойроор нойрсожо байгаа аалам. Тээд мүнөө сэрэгшэдэй нангин хүүрнүүдые бузарлаха гэшэ ямар ехэ хоро-шаранай хойшолон гэшээб! Иигэхээр Латви, Литва, Эстони гурбан НАТО-гай гэшүүд боложо халахал даа. Иигэжэ баруун хүршэнэрнай нүхэд байһанаа дайсаб болохо сагынь дүтэлөө.

Баруун урда хажууда мусульман дэлхэй зэргэнүүдэ гурумшуулна, хүсээ нэмэнэ. Муухайдай үүсхэжэ, гай-хохидол нютагтань асарһан Россин хүтэлбэриие үзэн ядаха эрхэтэй чечен арадһаа эхилээд, Ислам шажанда шүтэдэг Кавказай бэшэше арадууд мусульман дэлхэй тээшэ нюуртай ааб даа. һаянай Норвегитэй хяаралдажа эхилбэбди. Викингүүдэй үри-һадаһад болохо Скандинавийн гурбан гүрэнүүд дундаа эбтэйл байха.

Бойлторго уйтаржал байна аа гү гэжэ нэгжэлгэхэр байна даа.

ӨӨРЫН ХУБИ ЗАЯАН... хорин нэгэдэхэ зуунай түрүүшын хахад соо эрын уялгаар орон нютагаа хүжөөлсэхэ үндэр үүргэтэй Гоша хубүүхэнэй ба минии бага наһан нэгэ талаараа адлирхуу, харин нүүгөө талаараа тад ондоо гэхэ байнаб. Юугээрээ адлирхууб гэбэл, данше һаа эртүүр даа бусалтагүйгөөр холодон ошоол даа. Харин юугээрээ тад ондоо гэбэл, минии гүлмэр наһан гадааһаа ороһон галзуу дайсаһанай гэмээр, харин Гошын эдир наһан өөһэдын дундаһаа толгойгоо үргэһэн ондоо үзэлтэнэй гэмээр лэ хохидоо.

Тээд мүнөө намда гомдохо үндэһэн огто үгы юм. Бүгэдэ арадайм хуби заяанда аймшагтай аюулай тохөөлдөөд байһые ойлгоһон билдэнэр шадалай зэргээр хамтын хэрэгтэ туһа-нэмэри хэжэ һалираабди. Тулижа, зүдэржэ тэрэ ябахдаа, үшөө бээдэ олзо оложо ябаабди гэжэ би хожом ойлгоогшоб. Яагаад бэ гэбэл, эртүүр ухагаа гүйлгэжэ һураабди, ажал гэшын бодото сэн мэдэхэ болообди, бээдэ хэрэгтэй дүрэ, шадабари шудалаабди, ажабайдалай шэрүүн хургуули гаталаабди. Саашанки наһанай харгыда эдэ бүгэдэ гансал туһа болоһон байха юм.

Харин Гоша хубүүхэн саашадаа ямар замаар ошохо? Хургуули үзэжэ, мэргэжэл оложо, зүб харгыгаар дабшаха гү? Али эдир наһыень хаһаһан, эбдэһэн дээдэ үетэндөө гомдожо, наһан соогоо үһөө нэхэхэ гү? Ажалша, бэрхэ зоной зэргэдэ жагсаха хүсэл олдохо гү, али замдань ходол угтажа байха гэмтэ ябадал гаргадаг хүйхэршүүлэй бүридэл соо шэнгэхэ гү?

Хойто сагта гүрэн түрээ хараха, залаха үетэһэнгөө ажабайдалда иимээр мүнөө хандажа байһан обществоын ерээдүй ямар байха гэжэ хэлэхэнь зүрхэ алдахаар байнал даа.

Николай ГАЛДАНОВ.

ҮЙЛЭ ХУБИДАА ГОМДОХО ҮНДЭХЭТЭЙ ГҮБДИ?

мэдээсэлһээ гэнтэ минии сэдхэл хүлгөө гэбта? Сталинград шадарай илалта минии а ж а б а й д а л д а мартагдашагүйгөөр мур-сарая үлөөһэн тайлбаритай юм. Удхань гэбэл, тэрэл намартаа 25 модоной зайда ябагаар һалиржа, һураа нэрэтэй ябаһан

бурханай мэдэлэй. Хоридохи зуунай түрүүшын хахад соо Буряад орон соо түрэнэн хоёр үеынзон элдэб сагуудые хаража гараа, хуби заяагаа эдлээ.

Мүнөөнэй демокрадууд Октябриин Хубисхалые гүрэнэй урбалта гэдэг болонхой. "Саг соогоо арадайнгаа э р и л т э н ү ү д ы е правительствануудай хангагүй дээрэһээ, зонойгоо ядарал, хашаланда засаг баригшадай дүлии балай байдаг ушарһаал бүхы революцинууд болодог"- гэжэ хаанта Россин министр ябаһан С.Ю.Витте мемуар соогоо бэшэһэн байгаа. Энэ тобшололоор сэгнэхэ болоо һаа, Октябриин Хубисхал үндэһэтэй болоно бшуу даа.

Тээдшые энэл Хубисхалай ашаар асари ехэ амжалтанууд туйлагдаа, гүрэн түрэмнай аргагүйгөөр хүжөө, нэрэ хүндэнь огторгойдо хүрэтэр дээрэ үргэгдөө. Гэнгэтэр, һүүлэй хэдэн арбаад жэлнүүд соо гүрэнниемнай хүтэлбэрилһэн холын хараагүй, сэсэн бодолгүй, хатуу зориггүй муу ноёдойл гэмээр дотороймнай харша үзэлтэн ойлгогдонгүйгөөр бээе хүсөөд, баруунай засагаархидай нюуса ба нэмэл т у н а л м ж а а р , т у х и р а л г а а р Коммунист партияа һүнөөгөөд, зүблэлтэ засагаа усадхаад, мөөгө капиталист гүрэн байгуулхын, хаанта засаг дахин тогтоохын түлөө ядаралдашоод лэ байна гэшээ. Хэдэн үеын зоной хара хүлһээе, улаан ш у н а я э гамнангүйгөөр бүтэһэн ехэ хэрэг иигэжэл эбдэгдэбэ, үригдэбэ.

Тээд гайхалтайл даа. Засаг баригшадай нюдэн, харгалзалга дорой байһан хара "хайрсаг", радио болон хэблэл экономикодо стабилизация эхилээ, саарһан мүнгэнэй ехэ боллого (инфляция) унажа захалаа, общество хүжэлтын шэнэ шатада гараба гэхэ мэтээр хэлэжэл, бэшэжэл байдаг. Тээд үнэн дээрээ энээндэ этигэхээр гэшээ гү? Хэлсээтэйл даа. РОССИН ПРЕЗИДЕНТ Б.Н.ЕЛЬЦИН "эрхэ сүлөө олобот, регионууд бээе даанги байдал абаа" - гээд лэ, хүтэлбэрилхы жолоогоо табижархинхай. Тэрэл дороо бүхы хаалтанууд зэргэ нээгдэжэ, хүүеж эрэнэн үерэй уһанда абтаһан шэнгээр хүн зон хүл мүрөө, зүг шэгээ алдаа. Энэниие хэрэглэн жиирэй зоной сэдхэл бодолые эзэмдэхэ, түлгүүлхэ зорилготой тэмсэлэй эхилэмсээр. Эхэ орондоо үнэн сэхэ ябадалые үзэн ядаха, түүхээ дэбһэхэ, Ленин багшда, б о л ь ш е в и г ү ү д т э , коммунистуудта довтолхо

Тураасгайн хэдэн үхибүүд жажалха юумын нямһал болоһоной шалтагаанаар үбэлэй утын амаралтын һүүлээр хургуулияа орхихо баатай болоһон гэшээбди. Тэрэ дороол бригадирай мэдэлдэ ороо агша һэмди. Тиигэжэл дүшэн гурбан оной янгинама шэмэрүүн январь-февраль соо зүүн колхозуудһаа ороһоно шэрэжэ зүдэрөөлди даа. Наһажаал болоһон Сэрэнэй Цырма Жэгмэдэй Чимэд хоёр найман хубүүдые дахуулжа, дүнгэжэ, харалсажа ябаал даа, хоёрхэд. Үхибүүн бүхэн 2-2 центнерэй хоорботой 2-2 мори тэргэ хаража ябаабди.

Нэгэ үглөөгүүр хамбын харгыдаа гарахая байтар Содном бригадир бидэнэрые хажуудаа суглуулаад, хашамал хоолойгоороо:

-Сталинград шадар бүһэлэгдэһэн дайсаниие манай сэрэгшэд бута сохижо, илалта туйлаба. Оло мянган немецүүд плэндэ абтаа. Арад зон аргагүйгөөр баясажа байнал. Иимэ үе сагта таанар, үхибүүд, түрэл колхоздоо туһа хэжэ ябаналта даа. Бэрхэнүүдтэ! - гэжэһэн.

Февралиин хуушаар һүүлшынгээ рейсхээ һүни орой гэртээ ерээгшэ һэм. Наһагаа зобожо, хэбтэридээ унтангүй хэбтэһэн нагаса эжымни:

— Хэр даараабши? Дулааса даа, шэрэм дээрэ ороһоной шүлэн байна... Юрэдөө, дүүргээл хадаа болоот,- гээд, нэгэ хэды соо аниргүй байһанаа, гэнтэ

ҮНГЭРЭГШЭ ЯНВАРИИН НҮҮЛШЫН үдэрнүүдэй нэгэн һэм. Үдэһын табан сагта "Саяан" дээрэ трамвайһаа буугаад, столоводо орооб. Зал соо зон үсөөн. Хабтаһан дээрэ халуун эдэе хоолабаад лэ, сүлөө урдахи таһалгын баруун урдахи столдо һуубаб. Гэнтэ мэдэн гэнэймини, арбаад наһатай хубүүхэн араарни гараад, урдуурни тойроһоной удаа хоёр алхын зайда зогсоод, хаража байбал. Нюдыень хараһаар лэ ойлгоодхөөб.

—Ши үлэн гүш? Хоёр пирожки абаад ерэ,- гээд, мүнгэ үгэбэб.

Хахад котлетэ, нэгэ стакан һүтэй саймни үлөөд байһан юм. Хубүүхэн ехэл шунахайгаар эдижэл ороо.

Гэнтэ холын нэгэ ушар һэргэхэдэл гээ. Дүшэн хоёр оной октябриин нэгэндэ би табдахи класста орохоёо районой түб ерэнэн байгаа. Гыма абгайнда байрланхайб. Хоёр хоноһон хойно хүршэ байһан хамтын столоводо түрүүшынхие ороод, ошорто байлсааб. Урдамни байһан нэгэ эхэнэр кассирта хүрэхэдөө, "котлет" гэжэ юм. Энэ үгынь удхые мэдэхгүй би баһал наһажаалдаад, энэл үгэ хэлэжэрхөөб. Нүүлдэнь үйлсэдэ гараад ябахдаа, "энэ котлет гэшэмнай ямар амтатай юм" гэжэ һанаагша бэлэйб. Мүнөө энэ ушар һанажа һуугаалби даа.

Хубүүхэнэй гол орожо, нам болоһон хойно һурагшалжа эхилээб.

- Эсэгэ- түрмэдэ, эхэмни- гэртээ. Ажалгүй...

-Хургуулидаа ябадаг хүн гүш? - Үгы-ы. Гурбадхи класста һуража байһанаа орхөөб,- гээд, сэхэ хэлээл даа.

ТЭРЭ ҮДЭШЭ БАЙРАДАА ТЕЛЕВИЗОРЭЭР "Время" хаража һуухадамни, үнөөхи Гоша наһаанһаамни гараагүй юм. Гэнтэл дикторэй "февралиин хоёрто Сталинград шадар Агуу илалтын туйлагдаһаар 55 жэлэй ой гүйсэхэнь" гэхэдэнь лэ, залд гэндэл һэргэшооб.

Манай гүрэнниие дэлхэйдэ суурхуулжа, нэрэ һүлдиемнай дээрэ үргэһэн энэ гайхамшагта үйлэ хэрэгые би юундэ мартаха һэмбиб. Тээд мүнөө бүхы анхаралаа элсүүлээд һуухадамни, үнөөхи диктор балай олоншые юумэ хэлэнгүйгөөр энэ темээ түгсэхэбһэн. Бузар лэ даа. Арад зоной арһа мяхаяа гамнангүйгөөр дайнда ябажа, ажал хэжэ туйлаһан гайхамшагта туйлалтануудые энэ хара "хайрсаг" мүнөө халта-хулта хуряангыгаар дурсадаг заншалтай гүбэ. Муу тээшэн

(Начало в «Дүхэриг» за 16 апреля).

Что же мы видим на практике?

Киргизы, эстонцы, молдаване и т.п. народы реализовали свое высшее политическое право - на самоопределение, создав независимые государства. Они добились. Татары - де факто тоже добились. Ичкерия - также. Саха, Башкортостан, Чувашия имеют такую самостоятельность в действиях с родственными народами, культурами, государствами, что большей свободы на сегодня и не требуется. Все пошло вперед и живут лучше нас.

Бурятия же из республики - «форпоста» (потенциально не уступавшей многим союзным в годы бурного подъема), за 60 лет расчлененного, раскромсанного существования, скатилась в разряд самых отсталых, депрессивных, самых рядовых, третьесортных, бессловесных «субъектов» Российской республики. Но это - другая плоскость размышления. В данной же статье мы хотели вновь обратить внимание общественности республики, что несмотря на благоприятную политико-правовую ситуацию вопрос о реабилитации репрессированного бурятского народа на йоту не продвинулся. Да, всебурятские съезды 1996 года, и Конгресс бурятского народа положительно рассматривают необходимость полнокровной реабилитации, но какие мы видим действия?

В 1992 году Всебурятский съезд, созданный ДНЕ «Нэгэдэл», разработал и представил органам власти Бурятии и России проект Указа Президента РФ «О мерах по реализации Закона РФ» о реабилитации репрессированных народов в отношении бурятского народа». В этом проектом документе неплохо нашли свое отражение все основные этнические проблемы бурятского народа, порожденные репрессивными мероприятиями предыдущих антинародных и волюнтаристских режимов: о языке, об образовании, о территориальном воссоединении, об имени Республики, о восстановлении интеграционных связей с Халхой и т.д. Предлагалось обсудить реабилитационные меры.

Вместо делового благодарного подхода власти устроили obstructionism буквально всех идей через своих ангажированных историков и филологов. В результате заморозили вопрос еще на 4 года: лишь в 1996 г., с созданием Конгресса, пошла работа. Но как? Конгресс подал в Госдуму проект их постановления о реабилитации бурятского народа. Здесь несколько ошибок. Во-первых, зная, из кого состоит Госдума можно ли рассчитывать, что жириновцы, бабурицы, шахраи и иные идеологи великодержавности и унитарности пойдут навстречу бурятам? Неглупо ли? Во-вторых, унаследовав собственному народу «переходный период осуществления территориальной реабили-

тации до 2005 года», не стыдно ли? Не цинично ли? Или авторы проекта не знают, что процессы ассимиляции, русификации, дээтнизации, потери породных земель в Западной Бурятии катастрофически усили-

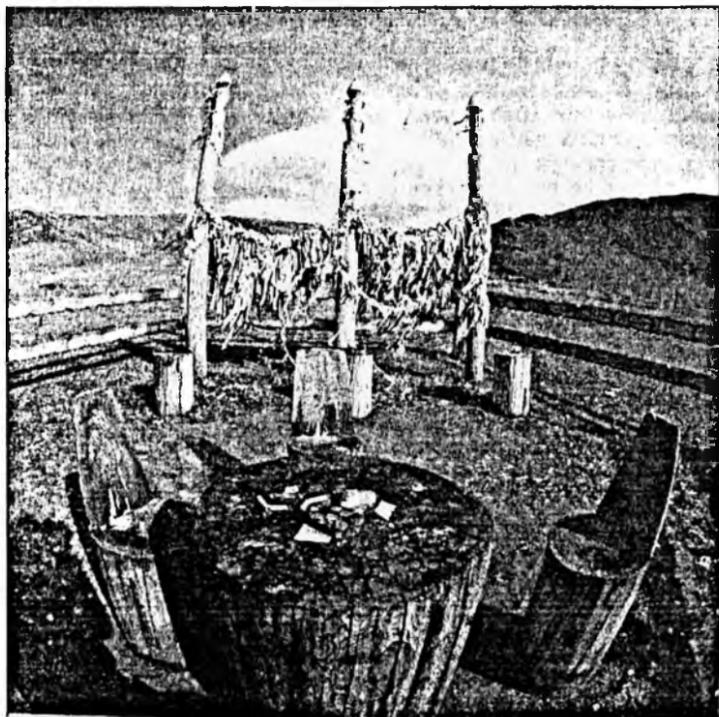
его правопреемник Хурал может теперь будировать воссоединение как главную реабилитационную меру? Соответственно, хуральцы, как и другие высшие чины республики, вынуждены теперь чествовать 60-летие так называемых округов, произносить торжественные

месяц доказывали друг другу, что создание Конгресса не вызовет бомбежку Улан-Удэ, не будет Карабах...

И.Д.Кобзон, депутат, известный и влиятельнейший человек в России сразу и четко подметил дикость разделения бурят, расчлененности на западных, на бурятских, на

ЗАКЛЮЧЕНИЕ
Западная Бурятия ассимилируется, исчезает. Через 5 лет даже Эхирит-Булгатский район, стержень, хребет Западной Бурятии, дойдет до состояния Бохана. А через 10 лет отомрет западное крыло «птицы Бурятия». Проблему нужно решать сегодня, а не

ОПЯТЬ О РАСЧЛЕНЁННОЙ РЕСПУБЛИКЕ

ваются? Что в Боханском районе осталось-то коренных 18%, в Аларском - 23%?! Что 5 совхозов Боханского района чуть было не ушли (естественно с земляками и ресурсами коренного народа) под «Ангарскнефтеоргсинтез»?.. То есть нет смысла и толка от письма в Госдуму. Ну не наивно ли ждать сегодня, что думовцы реабилитируют бурятский народ... с 2005 года?

Вот вкратце, какова ситуация вокруг реабилитации. Стоит лишь добавить то, что власти как были противниками продвижения, так и остались на тех же позициях. Более того, после июля 1994 года многие, по овечьи робкие, но с бычьей важностью, портфельноносители и постоянные портфельскатели вообще дистанцируются от вопроса 1937 года. Ассимиляция и исчезновение Западной Бурятии для них не трагедия, у них своя боль - портфель добыть или сохранить!

КАК БЫТЬ СЕГОДНЯ?

Формально и официально противников реабилитации бурятского народа нет. Ни в республике, ни в округах, ни в органах власти. Законодательство России признает расчленение, перекраивание территории, депортацию населения (без согласия) и другие антинародные сталинские, хрущевские, брежневские «мероприятия» репрессиями, а народы, подвергшиеся им - репрессированными. А коль репрессированные, значит надо по закону реабилитировать, т.е. восстановить все права, порушенные, обогнанные. И вот тут-то начинается непонятное мычание, забалтывание сути реабилитации. Верховный Совет Бурятии, обязанный быть первым защитником конституционных прав и интересов бурятского народа, его целостности и неделимости, 3 июня 1993 года с одной стороны осудил расчленение, но тут же признал «конституционный статус» отторгнутых территорий. Как

речи по случаю юбилея сталинского расчленения. Смех сквозь слезы.

Нужно серьезно заниматься воссоединением. В свое время С.Б.Станкевич ответил нам: если вы, буряты, считаете это большой проблемой, что ж - давайте письмо от ваших органов власти. Г.В.Старовойтова, тоже тогдашний советник президента, благосклонно, с пониманием отнеслась к нашей трагедии. Толковейший политик, депутат Госдумы, ныне глава «субъекта» Б.Б.Жамсуев, поддержавший идею создания Конгресса бурятского народа как штаба нации, сказал автору этих строк: все националы четко и смело ставят в России свои проблемы, лишь буряты... А как мы ставим - вы знаете:

В правительстве России путаются: кому-же давали трансферт, каким бурятам? Этот идиотизм И.Кобзон предлагает решить: вам нужно объединиться вновь в Большую Бурятию, и вес будет, и влияние. Я же добавляю: «Москве будет легче и понятней с одним сосуном, чем с тремя».

То есть даже с такой позиции: Москва путается с тремя бурятскими субъектами, поэтому надо воссоединиться в одну Большую Бурятию. Кому воссоединение выгодно? Лишь зоологическим шовинистам, мечтающим о ликвидации бурятской государственности, вообще бурятского упоминания.

А такие есть. Их идеи и лозунги публикуются «независимыми» изданиями. Они заставляют пугливые «суды» принимать преступные антибурятские акты. Им потворствует этот режим. Им утешают чины из «хайшуул», т.к. этнозлиты в стремлении вернуть портфели любой ценой, в т.ч. предательства самых святых идей: национальной государственности, воссоединения...

Нужен всебурятский съезд, чтобы обсудить свое состояние. С кем, куда и как мы должны дальше ассимилироваться, или возрождаться. Кобзон, по моему всего полгода знающий бурят, поражен, что этот потенциальный великий народ, имеющий сильнейшую историю, любознательнейший, умный, высокообразованный и вдруг, имеет потрясающе жалкое униженное политическое состояние. И 60 лет не может восстановить свою гордую, некогда единую республику.

переносить на 2005 год.

Иосиф Давыдович, посторонний человек, и то будирует воссоединение. Неужто продолжим и дальше обманывать себя? О том, что в Улан-Удэ все хорошо, что республика возрождается, месяц сагалым...

Нужен съезд, чтобы однозначно решить вопрос участия иркутских и читинских бурят в политической жизни своей Бурятской республики. Чтобы избирательные округа создавались в усть-ордынских, агинских, ольхонских, ононских улусах, т.е. во всех тех территориях, которые насильно отторгнуты от родной республики в 1937 году. Ведь татары Ульяновской области, куда не выезжая, на своих территориях, т.е. избирательных участках, голосуют при выборах органов власти Татарстана. Съезд должен услышать требование от «крыльев» и обратиться к власти своей республики.

Нужен съезд для обновления т.н. штаба, для пинка этому штабу, для освежения, для очищения от портфельскателей. Ринчино, Жамсарано, Барадин создавали Буриакком, а потом Бурреспублику не для добычи себе портфелей. По их критериям и мы должны сегодня создавать Конгресс, очищаться от лжи временщиков-карьеристов.

Нужен съезд для обсуждения конкретных механизмов решения основных бурятских проблем. Для принятия конкретных документов по реабилитации бурят, по восстановлению имени, по гражданству, по участию бурят отторгнутых территорий в жизни республики. Для определения оргработы.

Под лежачий камень вода не течет, потому сам народ должен ради своего же сохранения и возрождения позаботиться о создании условий собственного развития. Главным же условием этнического ренессанса у всех развивающихся народов являлось объединение. Малому же народу быть разделенным политически, экономически, культурно, национально-подобно смерти. Фактически об этом говорит нам и Кобзон.

Только единая бурятская нация, в рамках единой политической, национальной, информ-культурной жизни единой республики, с четко очерченным правовым ограничением с центром, объединив весь свой интеллект и оставшуюся еще духовную, этническую энергию, используя интеграционные связи с Центральной Азией, стабилизируя свою государственность, акцентировав все внимание на своих плюсах, может и должна привлечь внимание Азии, а также других регионов мира, наладить сотрудничество с ними, стать гарантом нового, пассионарного возрождения республики со всеми живущими в ней нациями. Еще можно успеть.

Владимир ХАМУТАЕВ
Председатель общественного объединения «Нэгэдэл».

и работает в Германии, а сын Улсболд художник, закончил художественное училище. Он учился у известного монгольского художника Дондока, выпускника Московского художественного института им.

известность не только в Монголии, но и за рубежом. Никто из монгольских художников не получил такого признания в столь молодом возрасте, когда художнику еще не исполнилось и двадцати лет. Его работы опубликовались в «Московских новостях» и «Иностранной литературе»,

Талантливый монгольский художник Раднажавын Лхамсурэн родился в 1948 году в Монголии. Его дед Дондоп был уроженцем села Цаган-Челутай Кяхтинского района. Здесь же в 1922 году родился его отец Раднажап. С Лхамсурэном мы познакомились в 1968 году. Будучи художником Кяхтинского краеведческого музея, я часто бывал по работе в городе Сухэ-Баторе. Тогда Лхамсурэну было всего двадцать лет. Он работал художником в районном отделе культуры. Уже первые работы Лхамсурэна отличались изяществом, утонченностью линий и своеобразием художественного видения. Эти черты в полной мере присущи его работам «Знакомство»,

канадцем монгольского происхождения. Мне довелось увидеть только фотографии его работы. Из многочисленных работ того времени наиболее ценится триптих «Кумыс». И сам художник считает этот триптих одним из своих лучших творений

искусства не получили такую возможность познакомиться с творчеством талантливого бурята, уроженца из села Цаган-Челутай Кяхтинского района. Высокую оценку получило и задуманное им

ХАНГАРУДИ – ПТИЦА МИФИЧЕСКАЯ...

Сурикова, тоже бурятского происхождения. Лхамсурэн не прошел академической школы. Его отличает огромная работоспособность. Он хорошо знает быт и обычаи

удостаивались дипломов в СССР, Болгарии, Югославии и Венгрии. В начале 70-х годов он плодотворно работал в художественной обработке металла, мотивируя свое решение желанием возродить это древнее искусство, пришедшее в упадок. Его пригласили художником в Улан-Батор на предприятие декоративно-художественных изделий. В то время по его эскизам и образцам создается почти вся продукция, предназначенная для сувениров. Многие из них он делает сам, постигая утраченные секреты старых ювелирных мастеров.

Безупречная техника, традиционные мотивы, высокая степень художественного обобщения. вновь и вновь привлекают внимание к его работам. Позже Лхамсурэн переходит работать на предприятие монументального искусства и художественного оформления. И здесь его талант раскрывается наиболее полно, притом в разных

в качестве герба столицы Монголии изображение птицы Хангаруди. Многие читатели и ценители предложили взять за основу работу Лхамсурэна. Есть интересная легенда у монгольского народа «Хан, его зять и птица Хангаруди». Люди старшего поколения наверняка помнят о мифической птице «хангаруди». Будучи в гостях у Лхамсурэна видел эскиз герба столицы Монголии Улан-Батора. Он также выполнил большую творческую работу на родине Чингисхана в долине Орхона.

В конце хотелось бы обратиться в Министерство культуры РБ, Союз художников Бурятии и художественный музей им. Ц.Сампилова об организации персональной выставки монгольского художника Раднажавын Лхамсурэна.

В. ВАНЧИКОВ.

На снимках: Р.Лхамсурэн; выполненные им работы.

«Пастушонки», «Олени», где переданы динамика и символика художественной формы скифской культуры. Художник не случайно обращается к каноническому образу оленя: все его творческое мировоззрение развивалось под влиянием культуры прошлого. С детства его увлекала история, и он много и серьезно занимался ее изучением.

Недаром Лхамсурэн был хорошо знаком с известным академиком Бямбын Ринчином, который тоже родом из села Большой Луг Кяхтинского района. Академик Б.Ринчин оказал большое влияние на его мировоззрение и дальнейшую творческую жизнь. Его супруга работает в Улан-Баторском государственном университете. Дочь с семьей живет

бурят-монгольского народа. Сам он так сформулировал свое творческое кредо: «Верность»

традициям народного творчества, их возрождение. Я понимаю свою задачу, как способность осмыслить все то, что было создано, и на этой основе создать новое...»

Лхамсурэн начал свое творчество с графики. Его рисунки получили широкую

жанрах. В 70-х годах бурную реакцию вызвала его работа над портретом Чингисхана. Отклики были самые противоречивые: от восхищения до обвинения в национализме. Его самая крупная работа закуплена

того времени. «Кумыс» не раз выставлялся в Болгарии, Германии, СССР, Алжире, Индии, Японии и Тунисе.

К сожалению, бурятские ценители и любители

ПРОГРАММА ТЕЛЕРАДИОПЕРЕДАЧ

с 27 апреля по 3 мая 1998 года

27 АПРЕЛЯ, ПОНЕДЕЛЬНИК

КАНАЛ «ОРТ»

Уважаемые телезрители! Центральное ТВ приносит вам свои извинения за перемены в эфире в связи с профилактическими работами.

28 АПРЕЛЯ, ВТОРНИК

КАНАЛ «ОРТ»

07.00 Доброе утро! 08.00 Новости. 10.00 Т/с «Роковое наследство».

29 АПРЕЛЯ, СРЕДА

КАНАЛ «ОРТ»

07.00 Доброе утро! 08.00 Новости. 10.00 Т/с «Роковое наследство».

30 АПРЕЛЯ, ЧЕТВЕРГ

КАНАЛ «ОРТ»

07.00 Доброе утро! 08.00 Новости. 10.00 Т/с «Роковое наследство».

1 МАЯ, ПЯТНИЦА ПРАЗДНИК ВЕСНЫ И ТРУДА

КАНАЛ «ОРТ»

08.00 Доброе утро! 11.00 Новости. 11.15 А. Миронов в х/ф «Достояние республики».

2 МАЯ, СУББОТА

КАНАЛ «ОРТ»

09.00 «Приключения Буратино», 1 с. 10.10 Мультфильмы.

3 МАЯ, ВОСКРЕСЕНЬЕ

КАНАЛ «ОРТ»

09.00 «Приключения Буратино», 2 с. 10.10 К/ж «Ералаш».

КАНАЛ «РОССИЯ»

17.00 Т/с «Маленький бродяга». БУРЯТСКОЕ ТВ 17.25 Мультфильмы.

КАНАЛ «РОССИЯ»

08.00 М/с «Морские псы». 08.15 Проснись!

КАНАЛ «РОССИЯ»

08.00 М/с «Морские псы». 08.15 Проснись!

КАНАЛ «РОССИЯ»

08.00 М/с «Морские псы». 08.15 Проснись!

КАНАЛ «РОССИЯ»

08.00 Мультфильмы. 08.45 Киносказка «Варвара-краса, длинная коса».

КАНАЛ «РОССИЯ»

08.00 Х/ф «Цветные сны». 09.05 Х/ф «Старик Хоттабыч».

КАНАЛ «РОССИЯ»

08.00 Утренний экспресс. 08.50 Служу Отчеству!

КАНАЛ «РОССИЯ»

21.00 Вести. 21.30 Подробности. 21.45 Т/с «Санта Барбара».

КАНАЛ «РОССИЯ»

16.55 Мультфильм. 17.15 Рек-тайм. 17.25 Поэт Д. Ринчинова.

КАНАЛ «РОССИЯ»

16.55 Мультфильм. 17.15 Рек-тайм. 17.25 Поэт Д. Ринчинова.

КАНАЛ «РОССИЯ»

16.55 Мультфильм. 17.15 Рек-тайм. 17.25 Поэт Д. Ринчинова.

КАНАЛ «РОССИЯ»

16.55 Мультфильм. 17.15 Рек-тайм. 17.25 Поэт Д. Ринчинова.

КАНАЛ «РОССИЯ»

16.55 Мультфильм. 17.15 Рек-тайм. 17.25 Поэт Д. Ринчинова.

КАНАЛ «РОССИЯ»

16.55 Мультфильм. 17.15 Рек-тайм. 17.25 Поэт Д. Ринчинова.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

ПРОГРАММА ТЕЛЕРАДИОПЕРЕДАЧ

с 27 апреля по 3 мая 1998 года

27 АПРЕЛЯ, ПОНЕДЕЛЬНИК

Уважаемые телезрители! Центральное ТВ приносит вам свои извинения за перемены в эфире в связи с профилактическими работами.

28 АПРЕЛЯ, ВТОРНИК

07.00 Доброе утро! 08.00 Новости. 10.00 Т/с «Роковое наследство».

29 АПРЕЛЯ, СРЕДА

07.00 Доброе утро! 08.00 Новости. 10.00 Т/с «Роковое наследство».

30 АПРЕЛЯ, ЧЕТВЕРГ

07.00 Доброе утро! 08.00 Новости. 10.00 Т/с «Роковое наследство».

1 МАЯ, ПЯТНИЦА ПРАЗДНИК ВЕСНЫ И ТРУДА

08.00 Доброе утро! 11.00 Новости. 11.15 А. Миронов в х/ф «Достояние республики».

2 МАЯ, СУББОТА

09.00 «Приключения Буратино», 1 с. 10.10 Мультфильмы.

3 МАЯ, ВОСКРЕСЕНЬЕ

09.00 «Приключения Буратино», 2 с. 10.10 К/ж «Ералаш».

КАНАЛ «РОССИЯ»

17.00 Т/с «Маленький бродяга». БУРЯТСКОЕ ТВ 17.25 Мультфильмы.

КАНАЛ «РОССИЯ»

08.00 М/с «Морские псы». 08.15 Проснись!

КАНАЛ «РОССИЯ»

08.00 М/с «Морские псы». 08.15 Проснись!

КАНАЛ «РОССИЯ»

08.00 М/с «Морские псы». 08.15 Проснись!

КАНАЛ «РОССИЯ»

08.00 Мультфильмы. 08.45 Киносказка «Варвара-краса, длинная коса».

КАНАЛ «РОССИЯ»

08.00 Х/ф «Цветные сны». 09.05 Х/ф «Старик Хоттабыч».

КАНАЛ «РОССИЯ»

08.00 Утренний экспресс. 08.50 Служу Отчеству!

КАНАЛ «РОССИЯ»

21.00 Вести. 21.30 Подробности. 21.45 Т/с «Санта Барбара».

КАНАЛ «РОССИЯ»

16.55 Мультфильм. 17.15 Рек-тайм. 17.25 Поэт Д. Ринчинова.

КАНАЛ «РОССИЯ»

16.55 Мультфильм. 17.15 Рек-тайм. 17.25 Поэт Д. Ринчинова.

КАНАЛ «РОССИЯ»

16.55 Мультфильм. 17.15 Рек-тайм. 17.25 Поэт Д. Ринчинова.

КАНАЛ «РОССИЯ»

16.55 Мультфильм. 17.15 Рек-тайм. 17.25 Поэт Д. Ринчинова.

КАНАЛ «РОССИЯ»

16.55 Мультфильм. 17.15 Рек-тайм. 17.25 Поэт Д. Ринчинова.

КАНАЛ «РОССИЯ»

16.55 Мультфильм. 17.15 Рек-тайм. 17.25 Поэт Д. Ринчинова.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

КАНАЛ «РОССИЯ»

07.00 Дедашкин моль-ноль. 07.30 Сурокан. 08.00 Салма-самые.

абаха, хутага хурсадаха мэтыг тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үнэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 4-дэ шэнын 3 (апрелин 29)

Улаан морин, 1 сагаан мэнгын, модондо хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ,

галда хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, сан табиha, сахюусадта үргэл үргэхэ, амгалан байдалай түлөө ном уншуулха, буян үйлэдэхэ, онгодыг тахиha, хяна гаргаха, шабар хатааха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, модо хуулгаха, бүжэглэхэ, хайндэрлэхэ, балин үргэхэ, хэшэг уриха, даллага

XVII ЖАРНАЙ ШОРОЙ ШАРА БАР ЖЭЛ (1998-1999 ОНУУД)

ХАБАРАЙ НҮҮЛ УЛААН ЛУУ НАРА

Буряад литэ	1	2	3	4	5	6	7
Европын литэ	27	28	29	30	1	2	3
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабба Лара понед.	Мягмар Марс вторник	Лягба Меркури среда	Пурдэ Юпитер четверг	баасан Солон пятница	Бимба Сатурн судбота	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	хүхэ луу	хүхэгшэн могой	улаан морин	улаагшан хонин	шара бишэн	шарагшан тахья	сагаан нсхой
Мэнгэ	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан
Луудал	уһан	уула	модон	хии	гал	шорой	шүмэр

Гарагай 2-то шэнын 1 (апрелин 27). Хабарай нүүл улаан луу нара гараба.

Хүхэ луу, 3 хүхэ мэнгын, уһанда хуудалтай үдэр. Лусуудта үргэл үргэхэ, сахюуса тахиha, лусай болон уһан балин гаргаха, эм найруулха, эм залаха, хии бараа сараха, түмэрөөр уранай зүйл бүтээхэ, даллага абаха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүтээхэ, модо хуулгаха, буян хэжэ ажалшанине хүлхэхэ, хүнине эмшэлэлгэдэ оруулха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, буян хэхэ, ада шүдхэр номгодхохо мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэшье онгосо, хала дархалха, хүүргэ, модон тээрмэ бариха, шуһа ханаха, төөнэхэ, хүрьһэ зөөлэрүүлхэ, газар малтаха, наһа барагшье хүдөөлхэ, хүнине туляаха, хадаг табиha, номнол шагнаха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, ехэ уһа гатаалха, онгон газар номгодхохо, агнаха, загаһа бариха, амитанай ами таһалха, худг малтаха, заһабарилха, һубаг малтаха, шорой, шулуу хүдэлгэхэ мэтын үйлэнүүдые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үнэ абабал, наһан богони болохо.

Гарагай 3-да шэнын 2 (апрелин 28)

Хүхэгшэн могой, 2 хара мэнгын, хада уулада хуудалтай үдэр. Бурхан, сахюуса тахиha, мүргэхэ, лүн абаха, лусууд тахиha, ваджрын (очирой), пүрбын харюулга хэхэ, хараал сараха, дасан (дуган), бурханай хэрэг арамнайла, аргаламжада орохо, хуули тунхаглаха, сүүдэй шийдхэбэри гаргаха, эһээбэри табиha, дайсениис, ада шүдхэр дараха наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, андалдаа хэхэ, үбшэ аргалха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр ном үзэхэ, ехэ хэрэг эхилхэ, модо отолхо, эм найруулха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, гэрһээ хэрэглэл гаргаха, хүндэ үгэхэ, засагаа хэрэглэн, хүнине баһаха, гүрэм уншуулха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, хэрэлдэхэ, хөморхо, шуһа ханаха, төөнэхэ, һүни ябаха, бэрин хэрэг бүтээхэ, хубсаһа эсхэхэ, хюмһа

зальбарха, тэнгэри тахиha, аршаанаар угааха, ном номнохо, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые шэнээр бодхоохо, зурхай шудалха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, бүлэдөө даллага абаха, тангаригаа болуулха, дайсанине номгоруулха, хараал дараха, гал мандал хиихэ, модо хуулгаха, сэсэг тариха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, гэрэй һуури табиha, лусуудта үргэл үргэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэшье үхибүү хүлдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнэ ябуулха, тангариг абаха, модо отолхо, шэрдэг бүрихэ, хэрүүл гаргаха, үһөөрхэлдэхэ, мори худалдаха, худалдажа абаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, түрэ хэхэ, хадаг табиha, бэри буулгаха, худг малтаха мэтын үйлэнүүд сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үнэ абабал, эд зөөри арьбажаха, мал үдэхэ.

Гарагай 5-да шэнын 4 (апрелин 30)

Улаагшан хонин, 9 улаан мэнгын, хиндэ хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бисалгал хэхэ, хэшэг дуудаха, даллага абаха, тантрын таринуудые уншаха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайла, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, даллага абаха, газарай ажал эрхилхэ, үрэхэ тариха, бэри буулгаха, түрэ хэхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, модоор дархалха, ном номнохо, тэрэнине шагнаха, бурханай ном уншаха, үзэгтэ һураха, һогтуу галзууе номгодхохо, харюулга хэхэ, уһа гатаалха, угаал хэхэ, амрагтайгаа золгохо, тангаригаа болуулха, дайсанине номгоруулха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр тээрмэ бариха, суглаа татаха, тангариг үргэхэ, мал үгэхэ, үри зээлиэс түлэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, ном оршуулха, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, хэрэлдэхэ, хоорондоо үһөөрхэлдэхэ, сор шатааха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үнэ абабал, бэрын юрэнхы тамир хайжарха.

Гарагай 6-да шэнын 5 (май 1)

Шара бишэн, 8 сагаан мэнгын,

абаха, лусууд тахиha, бурханай ном уншаха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайла, уранай зүйл шудалха, үзэгтэ һураха, зарга шийдхэхэ, муу үйлэ таһалха, тараг бэрихэ, айраг халааха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, худг малтаха, үхэр, мори худалдаха, эм найруулха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин нүүхэ, үрэхэ тариха, улай гаргаха, модо сабшаха, харуулдаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, агнуури хэхэ, ном оршуулха, шуһа ханаха, төөнэхэ, бэлэг үгэхэ, бэлбэлхэн хүнэй бузарһаа зайлаха, хүншүү хөрбоһо гаргаха, бэри буулгаха, хубсаһа эсхэхэ, хубсаһа оёхо мэтын үйлэнүүдые тэбшэгты. Энэ үдэр хүнэй үнэ абабал, эд бараан, мал үдэхэ.

Гарагай 7-до шэнын 6 (май 2)

Шарагшан тахья, 7 улаан мэнгын, шоройдо хуудалтай үдэр. Бурханда, Наранда, нарада, Үүрэй Солондо мүргэхэ, ном номнохо, тэрэнине шагнаха, даллага абаха, наһа утадхалгын ном уншуулха, тарья тариха, эм найруулха, модо хуулгаха, үрэхэ тариха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, эд абаха, һамга абаха, бэри буулгаха, нүүхэ малтаха, замда гараха, элшэнине зараха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэшье гэртэй хэрэглэл, мал хүндэ үгэхэ, ном оршуулха, хэрэлдэхэ, заргалдаха, үгэлэг үгэхэ, гуйраншадта юумэ барюулха, гэрэй һуури табиha, улай гаргаха, шуһа ханаха, төөнэхэ, мал эмнихэ, хүншүү хөрбоһо гаргаха мэтын үйлэнүүд хорюултай. Энэ үдэр хүнэй үнэ абабал, шэг шарайн үнгэ зүһэ хайжарха.

Гарагай 1-дэ шэнын 7 (май 3)

Сагаан нохой, 6 сагаан мэнгын, түмэртэ хуудалтай үдэр. Нүүл нарада нохой үдэр тудабал, модон хохи, тон муу гэдэдэг. Тнимэнэ энэ үдэр алибаа хайн үйлэ үйлэдэхэгүй, муу хойшолонтой байха. Энэ үдэр хүнэй үнэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

ВАРНАШКА - ПРОРОК И ФИЛОСОФ

Учение величайшего Пророка, ясновидца и философа Варнашки знали не только его земляки-ольхонцы, но и жители Иркутской области и Восточной Сибири. Для бурят и русских Ольхона учение Варнашки имело мировоззренческое значение, так как они до сего времени говорят о нем как о величайшем Пророке, сравнимом разве с такими всемирно известными Пророками, как Нострадамус и Ванга.

Мне, как педагогу, психологу и философу, давно было известно учение Варнашки, но моя бабушка Буднэй Бурлаева, которая из уст Варнашки в молодые годы слушала его учение, убедительно просила меня никому не рассказывать сокровенные мысли из его учения, так как многие положения Пророка не укладываются в голове человека. Моя бабушка очень просила меня не заниматься политикой и всегда советовала мне в будущем стать учителем, или врачом, или ученым. В данное время я полностью исполнил желание моей бабушки, но не могу и не имею право оставить в своей душе содержание Учения Варнашки.

Думается, что пришло время Варнашки. Изменения происходят во Вселенной, природе, обществе, науке и в самом человеке. Новые сиюминутные мысли и высказывания не стали объектами недоверия и гонения. Поэтому я попросил разрешения у Ахаарламы Данзана Самаева рассказать людям Учение Ольхонского Пророка Варнашки. Без такого разрешения я бы не стал заниматься проблемой научного объяснения Учения Варнашки. Современная наука обладает творческим потенциалом в какой-то мере, т.е. в первом приближении объяснить деяния великих пророков. Дело заключается не только в том, о чем говорил Варнашка, а в том, как повторить его мысли, каким образом он добывал информацию, обладающую большой предсказательной и пропозитивной силой. В условиях, когда все движется, изменяется и развивается, можно ли что-то заранее предсказать. Современные ученые говорят, что нельзя заранее предвидеть. Так ли обстоит на самом деле?.. В этой связи Учение Варнашки представляет не только большой интерес, но и научное любопытство. Так о чем говорил Пророк Варнашка?

О Варнашке мне рассказывала моя бабушка Буднэй, которая непосредственно слушала рассказы Пророка в молодые годы до первой империалистической войны 1914г. Кроме бабушки Буднэй о Варнашке в 50-е годы рассказывали уважаемые старейшины села Черноруд Ольхона такие, как Боронов Галзут, Булытов Бадий, Хогоев Алсык, Имехенов Масай, Бурлаев Бужинай, Хабеев Далашка и др., которые дожили до глубокой старости. Все они сверяли Учение Варнашки с происходящими переменами в мире и единогласно утверждали, что «все в мире происходит согласно Учению Варнашки».

Названные титулованные старейшины говорили о том, что в природе, обществе и в самих людях происходят глубокие изменения, о которых говорил Варнашка. Поэтому Варнашку они считали основателем Учения о природе, обществе и человеке, что на бурятском языке означает «һургаал» (философское учение). Принято считать, что у бурят философский ум, философское отношение ко всему. В этом я убедился на основе многолетнего общения с буряками-рыбаками, скотоводами и охотниками. Поэтому философы, получившие образование в системе марксистско-ленинской

философии перед ними выглядят «зелеными щенятами». Я думаю с этим моим утверждением согласятся все титулованные философы Бурятии. Если кто не согласен со мной, то я готов обменяться мнениями по этому вопросу в любое время суток.

О Варнашке знали буряты, русские и татары. В условиях коммунистической идеологии не только было страшно говорить о Варнашке, но и могло быть преследование со стороны власти, так как в Учении Варнашки были и такие неординарные мысли, как падение некогда мощного

любимого бурятами Советского Союза, переселение народов и в том числе бурят по своему желанию, без давления и насилия, о страшной огненной войне после четырехлетней войны, о добыче со дна Байкала «черного золота», о выкачке воды из бассейна Байкала в искусственную котловину, о заселении берегов Байкала американцами, о перерождении людей, о страшных болезнях и о существенном изменении климата на Земле, и о многих других явлениях, процессах и предметах.

Варнашка не был ни шаманом, ни революционером, но был человеком весьма странного поведения, неординарным, не понятным своим родственниками и земляками того периода. Его современники и считали Варнашку неземным человеком и не обращали на него внимания. Поэтому он ходил по домам и рассказывал о том, что ждет людей и что будет в будущем с миром. При этом он ни к кому не приставал и не навязывал свое Учение.

По мнению моей бабушки, Варнашка был внешне очень опрятным стариком с добрым продолговатым лицом с небольшой бородкой. Он целыми днями, сидя у большой русской печки, рассказывал о том, что будет происходить в природе, о больших переменах в мире, о больших страданиях людей, о падении царской власти и установлении народного государства, «которое рано или поздно распадется, о переселении людей и в том числе бурят».

М. БИЛТРИКОВ, ректор Байкальского межрегионального института, к.п.н., доцент философии. (Продолжение следует)

Варнашка - бурятский Нострадамус

Нютагай онсо өөрсэ дүрэ шарайе буусануудаар амьарлуулан зуража харуулха гэшэ тон хоморой үзэгдэл мүн. Уран зохёолшо, хизаар ороноо шэнжэлэгшэ Александр Лыгденов түрэл Цагаатай нютагайнгаа имэ картые буулган зураганаа редакцидамнай дурадхаба.

А.Лыгденов нютагайнгаа уһа голнуудай хада

уулануудай, жалга хүндынүүдэй, хабсагайнуудай нэрэнүүдые тайлбарилхан удхатай хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхээр, удангүй сониндомнай толилуулаха юм.

Зохёохы ажалдаа тон урагшатай ябажа байхан (ная Россин Федерациин Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн болоо) нүхэртөө, арадтаа туһатай хүдэлмэреэ абьястай үргэлжэлүүлхыень хүсэе.

Г.БАЗАРЖАПОВА.

ЦАГААТАЙ НЮТАГАЙ БУУСАНУУД

**Хаанаһаа ерэжэ, хайшаа зорихон,
хаана хүрэхэ хэн гээшэбта?**

УГАА алданан хүниие уһан дээрэһээ түймэр эдихэ, түүхээ алданан хүниие тэмээн дээрэһээ «вохой зууха» гэхэн сэсэн мэргэн арадаймнай үгэ бии гэшэ ааб даа. Наһанай харгын наяргаһаар саашаа ошохо тума, хүйһөөрөө холбоотой байдаг тоонто нютагай хүрһэтэ газарай татаса шангададаг ха гү, нэгэтэ хүнэй толгой соо «хаанаһаа ерэжэ, хайшаа зорихон, хаана хүрэхэ хэн гээшэбши?» гэхэн жууданууд бии болодог байна.

Тиймэһээ бишье нимэрхүү жодонуудта дайруулжа, нютаг гугынгаа наһатайшууллаа жодонэй хужар, шэхэнэй шэмжэ зогшоо абанан нэгэ тэды юумэнүүдтэй таанадтайгаа, «Үнэн» газеттээ, урдаа хаража омогорхожо байдаг

Энэ карта дээрэ Цагаатай нютагай мүнөөнэй шэнжэ байдал харуулагдахаһаа гадна, 1930-аад оной үеэр энэ голые зубшажа тогтоогдоһон багахан артель (коммуна), колхозуудай нууринууд ба бүришье урда сагуудта үмсөөрөө байһан отог,

тэмдэглэгдэнхэй). Мүн доро тээ, ондоо хуудан дээрэ, Цагаатай тосхоной дүрсэ ехээр харуулагдажа, тойроод байһан мүнөөнэй, урда сагуудтахи байра байдал тэмдэглэгдэнхэй юм.

Хайшан гэжэ географическа

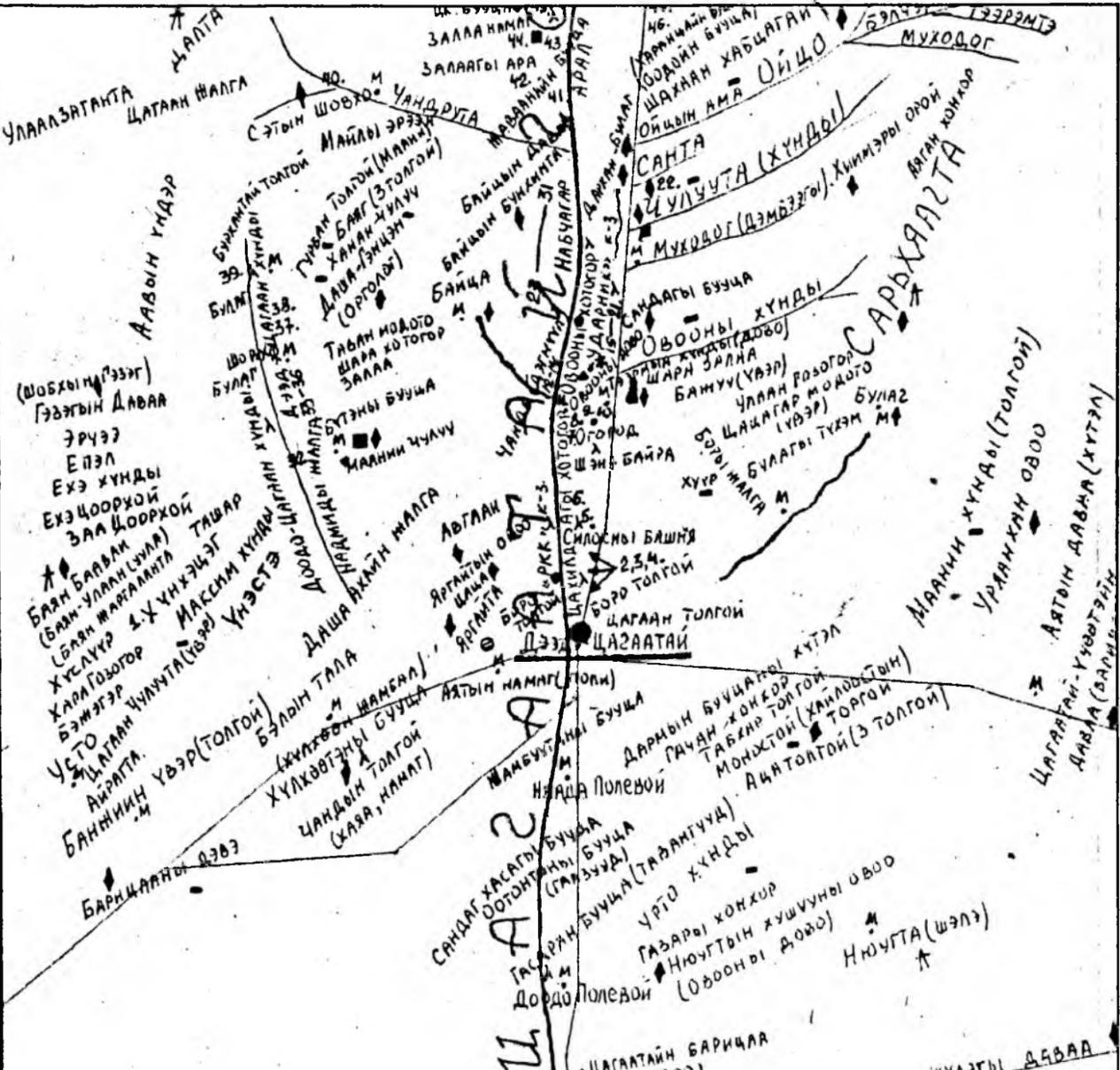
бага хэмжүүрээр гансал ангуушадай ябадаг үдхэн хуша ой модотой, намаг намарган голтой Бага ба Ехэ Хамар-Дабануудай хоорон-дохи газарай зай харуулгданхай.

Минии карта дээрэ ута үргэн Цагаатай голый хахадын

тосхон), мүнөөнэй аймагай сээнтэр Петропавловкатаяа (Зэдэ голдо шудхан ородог манай голый адагта оршодог энэ томо нуурииние мүнөө сагташе олонхи зэдынхид Шэвээ (Цагаатайн Шэвээ) гэжэ урданайн нэрээр нэрлэдэг)

- * - Усон тээрмын суури (тээрмын сувог)
- - БАРААНХА.
- ▲ - ТАРИСАН МОДО, БУРГААСА (Чойдним, Нимбу)
- - ХУЙЧАН КОЛХОЗНОРЫ (ГУРВА) БУУЦА

- ### Ороогүй нэрэнүүдэй тайлбар
1. ТАВХАР ТОЛГОЙ (АРА)
 2. НОРБОВ БАТЫН БУУЦА. ЦОНГОЛ УГ. ҮХИН ТАЙША.
 3. МАНИА, БЭХИ, ДОНДИГ-ГАЛСАН - ЦОНГОЛМУУД. ҮХИН
 4. БУДУУН - ДАНЗАН. БАНДИХАЙТАН. АТАГАН.
 5. (БАРУУГААР) ГОНЧОГ. БУЯН. (ГОНЧОГЫ ХОЙНО). БАН. АТАГ.
 6. (БАРУУГААР). ЦЫБИКШАПОВ ДАЧА. ЦОНГОЛ. БАЛЫД.
 7. АЛЫН ДАНЗАН. ШАНТЫН ЗУСЛАН. ЦОНГОЛ. ҮХИН Г.
 8. АГЕРЬ. КУПКА.
 9. СОДОМИПЛОВ ЛОМБО. ЦОНГОЛ. ҮХИН ТАЙНА.
 10. БАЛОНА АВГАЙ. ЦЫХЕН (ЦЭДЭН). АТАГАН.
 11. МЭМБЫН ЧУЛЭМ. САРТУУЛ. ТАВАНГУУД.
 12. МААНАГАЙН ТОЛГОЙ (ДЭГНУУЛ)
 13. (ГОРЬХОНЫ ЗҮҮН ТЭЭ) ТЭЭРМЫН ДОВО-ДАРХЫН ОВОО
 14. (ГОРЬХОНЫ ЗҮҮН ТЭЭ). МААЛПИ ДАНЗАН. САРТУУЛ. ТАВ.
 15. ДАРНАА ШАМБАЛ (?) ТА. Д. ГАЛУУД. ЛАВАЯТАН
 16. БАЗАРИНАВ БАЛДАНОВ (ХУ... ШАМБАЛАС ҮРГЭМЭ)
 17. БИЗЭД (ПЭРЛЭЙ, БААНЧАН). ХҮВЛИ. ХУРАМША.
 18. (БАРУУН ХОЙГУУР) ДАМБА БАЛДАНОВ. ХҮВЛИ. ХУР.
 19. (БАРУУН ХОЙГУУР) БАТАНАВЫ ЦЭВЭГШЭВ. ХҮВЛИ. АЮШ
 20. (БАРУУН ХОЙГУУР) ДЫЧИКОВ ШАЛЦАН (МИТЭВ?) Х.СА.
 21. (БАРУУН ХОЙГУУР) АГУУДАЙНХИ. ХҮВЛИ. АЮША.
 22. ХҮВЛИН АЮШЕЕВТЭНИ ЗУСЛАН.
 23. НЭМЭЭ АХАЙ (БАЛДАНОВ Ц. Д. -ЫН ЭНЭЙ). ХҮЛХӨН. ХҮВ.
 24. ОВОО ДАМБА. ХУРАМША. ХҮВЛИ. ХҮЛХӨН
 25. НАСАРАЙ (ЦАГААН-ХҮНДЫДЭ ЦАГААНТАНДА БУУД)
 26. ДАМ ЧАВГАНЦА (ПАГМА АХАЙН ЭНЭЙ). ХҮВЛИ.
 27. ДОНДОГ ЛАМБАГАЙ (ГАЛСАНЫВЫ ЧАВГАНЦА - ҮЧВӨТ).
 28. ЛАБАРОВ ШАМБАЛ (ЗУСЛОН ?)

уншагшадтаяа үнэнхэ зүрхэнһөө хубаалдаха гэжэ шиндэб. Юуб гэхэдэ, эндэ буулгагдаа байһан нютагай карта минии тоонто Зэдын аймагай Цагаатай нууринда сэхэ хамаатайшье наа, нимэрхүү юумэн магад ондоо тээхи манай яһатан зондо гэшэ болон хэрэгтэйшье байжа болуужан гэжэ ханаа хаб. Иигэжэ зохёогдоһон нэгэһэн нютагай дүрсэ шарайе географическа карта гэе даа) би ондоо тээ хаража үзөөгүйб.

аймагуудай буусанууд тэмдэглэгдэнхэй. Хэзээдэш газетын нуури бага байдаг гэшэ ааб даа, тиймэһээ аржыса олон нэрэ, торьёмуудай эндэ буулгаатай байгааһье наань, үшөө олон тоото нэрэнүүдэ бэшгэдхэ нуури хүртөөгүй. Картын зүүн хажууда тэдэ ороогүй нэрэнүүдэй тоо 28 хүрэтэр тоологдоод дүүршэнэ. Үнэн дээрэ доошоо 103 хүрэтэр бэшгэдэнхэй юм (тоонуудай нэрэ карта дээрэ

карта зурагданхай байдаг бэ, тэрэ маягаар дуурыагдажа, энэ тэрэ бага тэмдэгүүдээр (символнуудээр) гол нуур, харгы, археологидо хамаатай газар, маани бурханай ниилээтэй шулуунууд (дүрбэн шулуун байха), хүүр, ангуушадай бараанха, бурхануудтай хада уула, барисаа, субаргын шулуунууд, булагдажа үгы болоһонон худагууд гэхэ мэтэшэлэн харуулаатай байна гэжэ ойлгохоор байха. Дээдэ захата,

(Дээдэ-Цагаатай нуурин) харуулаатай, харин хургуулида байһан карта дээрэ Цагаатай гол барандаа, хойто заха - Хамнин голый хойто тээхи Ехэ Хамар-Дабанай, ямаршье сагта саһан мүйһэнһөө халажа үзөөгүй суута орьёл Дүшэ-Сагаанһаа эхилжэ, урда заха - Монголой хойто хилэ болохо гонзогор ута Гунзан хада хүрэтэр буулгагданхай юм. Тэндэ Доодо-Цагаатай (үгышье наа, урда сагта байһанаа мүнөө үгы болоһонон Намаг гэжэ

сугтаа харуулагданхай байха. Планшет дээрэ буулгаатай нютагаймни карта өөртэмни байдаг (газетэдэ эндэһээ сохюуланхай), харин томо формат саарһан дээрэ ехээр зураатай карта Цагаатайн хургуулин музейн-таһалга соо үлгөөтэй байха. Бидэнэй ерээдүй халаанда, үхибүүдтэмнай имэ юумэн гэшэ хэрэгтэй ааб даа. Александр ЛЫГДЕНОВ, хизаар нютагаа шэнжэлэгшэ.

Шираб ЧИМИТДОРЖИЕВ, түүхын эрдэмэй доктор

БУРГААЛАЙ ҮГЭНҮҮД

(Эхинийн апрелин 9-нэй дугаарта).

5. НАЙМАН ГҮРЛӨӨ МИНАА

Найман халаа нураар
Найдамтайгаар гүрэнэн
Нариихан габшуур минаа
Намаа шэнги сасагтай.
Утахан шэнги нураар
Уран гартай эршүүлэй
Урда эртын сагуудхаа
Уяжа гүрэнэн ташуур лэ.
Минаа ташуур гэшэмнай
Морин хүлэгэй шэмэг юм.
Мохоо хүнүүд тэрээгээр
Мориёо шабхадажа

зобоодог.

Хүлэг эрдэнийн шэмэг гээд
Хүнүүд ойлгохоо яадаг юм?
Хулхан барюултай

минаагаар

Хүлэгөө ташуурдажа

болодоггүй!

Эмээлэй дэбхэнэй хойно
Элихэнээр зуралзаа ташуур,
Эмнигэй түргэн ябадалда
Эршэ оруулдаг минаа.

6. ШҮДЭР ТОМОХО

Эдэһэн зузаан арһанһаа
Эсхэжэ нур абаад,
Эршэлжэ тэрэнээ,
Эмнигтээ шүдэр бэлдэхэ
Эрэ хүнэй эрдэнийн
Эрхим нэгэнийн байһан юм.
Эдешэн арһаар алыга
Энэл шүдэргэ хэхэ,
Хуһаар шагта зорожо,
Улһан алыгандаа нуулгаха.
Эрын бэлдэнэн шүдэр
Эмнигэй хүлье торгохо.
Эртын нэгэ дүршэл
Эдир нүхэдтэ хүрэнхэй.

7. НЭЭР ШААХА

Үүсээ гаргахандаа, буряадууд
Үлэмжэ наринаар нээрнүүдээ
Үе үеэрнэ халгаагаад,
Үлөөжэ абадаг зантайхан.
Түрүүшын тогоондо нээрээ
Түргэн бусалгаад абажа,
Таатай зохид айлшандаа
Табалгаха зантайгша.
нээр хүндэнэн айлшан
нэмээхэн тэрэнээ арилгаад,
налгай гартаа баряад,
найса сохихо баруунаараа.
Толгойнь таһараад түргэнөөр
«Тос» гэжэ унашаха.
Томоотой айлшан мнээрээд,
Тонгойжо хилын шэртэхэ,
Шүрбэхэ шангатай хүнүүдые
Шүүрдэхэ урданай арга юм.
нээр шааланда эбтэйшүүл
нэримжэтэй байдаг юм.

8. ДАРХА ХЭЛГЭ

Хатуу хара түмэр
Халуун галда улайлгаад,
Хабатайгаар дабгажа,
Хамаг хэрэгсэл бүтээдэг -
Түмэршэ уран дархан
Түрүү хэрэгтэй байдаг лэ.
Түрын зал мүнгөөр
Түнхихэжэ түргэн хэдэг.
Мүнгэшэ, алташа дархангуул
Мүнөөшье, урданшые байгаа.
Һинхэ, бэһэлэг, бугааг дээрэ
Һинлэжэ угалза гаргадаг,
Урин нарин дархашуул
Арад соомнай олон лэ!

9. БАРИЛДААН

Зунай зүлгэ ногоон дээр
Зураг шэнги дүхэригөөр
Зоной түрүү хүбүүднай
Золоо туршаад үзэдэг лэ.
Габшагай түргэн хүсээ
Гамгүй шадамараар
хэрэглээд,
Гаһар томо зариманаа
Газардуулдаг ёһо бии.
Дотор гохо хэхэ,
Доогуур шурган орохо.
Дортобол ташаалха.

10. «БЭЛИГЭЙ ТОЛИИН» БУРГААЛНУУД

Бүхы наһандаа хүн хадаа
хургаал абажа, хургаалда
хүртэжэ ябадаг гээшэ. Үнэн
сэдьхэлхээ һайниие хүсэжэ
амалһан, гүнзэгы сэсэн удхатай
үгэнүүд тон хэрэгтэй, зүб
мүрөөр маниие хургадаг,
хүмүүжүүлдэг. Үе дамжан,
ходоодоо хэлэгдэдэг сэсэн мэргэн
үгэнүүд буряадуудай аман
зохёолдо, манай уран
зохёолшодой бэшэнэн
зохёолнууд соо олон
дайралдадаг.

хургаалай үгэнүүд, гүнзэгы
удхатай үрелэнүүд олон янза
байдаг. Тодо, хурса, хуряангы
хургаалай үгэнүүдтэ хүртэхэ
гээшэ ехэ үлэнтэй һайхан гэжэ
тоологдодог. һайн һанаа
сэдьхэл түрүүлдэг. «Һайн-зан -
хургаалһаа», - гэжэ зүб хэлсэдэг.

19-дэхи зуунда ажаһууһан,
арбаад жэл соо Түбэд орондо
хургуули гараһан Худанай
дасанай дооромбо-лама Эрдэни-
Хайбзан Галшиев «Бэлигэй
толи» гэжэ шүлэглэмэл зохёол
бэшэнэн байдаг. Энэ бүтээл
дотор хүн зониие зүб мүрөөр
ябуулха, хүмүүжүүлхэ
зорилготой хургаалай үгэнүүд
бии байха юм. Анхандаа
«Бэлигэй толи» хуушан
монголоор, тингээд түбэд хэлээр
бэшэгдэнэн байгаа. Ц.-А.Дугар-
Нимаев энэзониие мүнөөнэй
буряад хэлэндэ, баһа ородто
оруюлан, 1993 ондо хэблэн
гаргаа.

Галшиевай «Бэлигэй толи»
хэдэн бүлэгһөө бүридэнэ. Бүлэг
бүриһөө хэдэ хэдэн
хургаалнуудые абаад,
уншагшадта дурадхахамнай.

1. ГЭРТЭХИ ЁНО ЗАНШАЛ, ЖУРАМ ТУХАЙ

Зунай сагай булжамуур мэтэ,
Эртэ бодогты.
Хүнэй энэ наһанай ута
Үбэлэй үдэр мэтэ.
Орон халлаа, гэр
байшангые
Өөрын нюур мэтэ сэбэрлэ.
Арюун сэбэр байгаа һаа,
Арбан зүгэй хүнүүд ерэхэ,
эдеэ бариха.
Хүнэй гэртэшни ерэхэдэ,
Манайда морилһонтнай һайн
гэжэ хэлэ.
Баясхалангай үгөөр утгаха
гээцэ
Мэргэн зоной ябадал мүн.

Үндэр наһатай зониие
Эсэгэ, эхэ мэтэ хүндэлэн
яба.
Ехэ хүндэ, ехэ ноёдто
Хэмжүүрһээ хэтэртэр
бү хүгэдэ.
Ехээр айжа, хүгэдэжэ
ябабалһини,
Арьяатан мэтэ баһамжалха.

болохо.
Хэрэг үгыгөөр
Айл аймагаар бү зай.
Хэрэггүй ябаад зайгаа һаа,
Зольбо нохой мэтэ болохо.
Хэрбээ үбшэндэ дайрагдаа
һаа,
Олон хүнһөө асуу.
Үзэһэн мэдэһэн нэгэн

Бусадай хэлэхэ үедэ үгынь
удха мэдээгүй аад,
Мэдэһэн дүрэ бү үзүүлэ.
Хэрбээ мэргэн байгааһые һаа,
Мэргэнэй дүрэ бү үзүүлэ.
Асууһан бүгэдые тогтонгүй
харюусаагүй һаа,
Эшэгүүритэй болохо.
Хэрбээ тэнэг байбашые һаа,
Тэнэг заншалаа бү

Элирүүлэ,
Өөртөө эрдэмгүй гээшэ һаа,
Эрдэмтэй мэтэ бү аягла.
Өөрөө эрдэмгүй гээшэ һаа,
Эрдэмтэй мэтэ бү хүшээдэ.
Бусадай үгэһөө мэдэһэнээ
Өөрын болгон хэлээд
бү һайрха.

Юрэ мэргэн, тэнэгэ
илгангүй,
Али алинтайнь зохидоор
хөөрэлдөө хэ.

Үбгэн хүнүүдһээ
Үнгэрһэн хэрэг ба урда
болоһые асуу.

Наадаһанай үгэдэшые
Шэхээ таби.
Шог нааданай
Шог үгын үнсэгһөө
мунхархагүй болохо.

Олон хүнэй сугларһан
Суглаанай газарта ошогты.
Олон хүнэй нюурышые
Нюдөөрөө харахадаа тэсэхэ
болохо.

Заргалдаанай ба нааданай
үгэнүүдые соносоо һаа,
Тэдэнээ сэдьхэлдээ тогтоо.
Тэрэ хадаа оюун мэдэрэлэй
ба хэлэнэй зангяа тайлаха
Онһото арга мүн.
Бусадай эндүүрһэн ба
гэмтэһэн ёһые дуулаа һаа,
Тэрэнээ сэдьхэлдээ тогтоо.
Түрэнһөөр ухаатай
болбошые,

Улам лэ эрдэмдэ нура.
Ниидэхэ жэгүүртэй аад лэ,
Огторгойдо ниидэхгүй
гээшэ һаа, ядуу хэрэг мүн.
Эрдэмдэ хурдсаха сагтаа
Айха эшэхые орхёод хуралса.
Эрдэмдэ хуралсахада,
түрүүшээр бэрхэтэй
болбошые,

Эрхэсэжэ оролдоого
бү орхи.
Эрдэмэй алиндашые хуралсаа
һаа,
Наһанай залуу үедэ нура.
Намар гээшэ үрэ түмһэ
эдлэхэ саг мүн.
Газар хахалха саг хадаа хабар
юм.

Зарим тэды эрдэмые
Дундахан мэдэжэ бү хана.
Багахан зэргэ нураһан сагтаа
Ирагуу алдараар суурхахаяа
бү яара.

Бэшэхэ, уншаха тэдые
мэдэмсээрээ,
Мэргэнэй алдараар суурхаа
һаа, мэргэдтэ наадалуулаха.
Шэнэ ухаа олоо һаа,
Хүн зонтой хөөрэлдэ.
Шэнэ ухаанай юунэйшые
гараа һаа,

Шэнэ эрдэни мэтэ аба.
Юрэ нэгэхэншые үдэрые
Хэрэггүй бү үнгэрэгэ.
Зүгын бал хуряаха шэнги,
Өөрын хэрэгтэ үргэлжэ
оролдо.

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

Хахархай хубсаһа бү үмдэ-
Хүн бүхэн баһамжалха,
Нохойшые хусажа утгаха.
Шэнэ хубсаһа үмдэхэдөө,
Мнхэлзэн байжа өөрыгөө бү
хара.

Шэнэ хубсаһа үмдэхэдөө,
Бусадта бү һайрха.
Баһа үе үедэ
Бэе, хубсаһаа һайсаар угаа.
Тэрэ хадаа зоной ёһондо
Арюун ябадалтанай ёһо мүн.
Эдээнэй һаба һуулгышые
Үдэр бүри һайсаар угаа.
Ута замай ябадалһаа
эсэгшэдые

Хээээдэшые бү үлдэгты.
Олон хүнһөө
Үри зээли бү аба.
Хэрбээ зээли абаха хэрэг
гараа һань,

Ехэ эрхим хүнһөө аба.
Тэрэ түргэн нэхэхгүй.
Гудамжаар ябахадаа,
Огторгой өөдэ бү хара.
Тэршэлэн ябагаар ябаха
сагтаа

Газар руу хаража бү яба.
Тэрэ хадаа зүрхгүй гү,
Үгышые һаа, муу һаналтай
мэтээр үзэгдэхэ.
Баһа түргэн хурдаар бү яба.
Тэрэшые ухаа муутын
ябадал мэтэ

Бусадта харагдаха.
Эдеэ унданай элбэг
байбашые,
Үлүү ехээр бү эди.
Эднмхэйшүүлэй олонхын
Эдеэ шэнгээхэ болиһон
үбшэнөөр үбдэжэ зободог.
Эдээнэй урдахииень
шэнгээнгүй,
Удаадахиие хээээшые
бү эди.

Гэдэһээ үлдөөтөөд эдеэ
һаа,
Эдээн бүхэн амтатай,
зохихо болоно.
Эдеэ эднмхэй удаа
Багахан эргисэжэ яба.
Муу хиш, муу шуһан арилха,
Бэеын худалнууд шударга

Тэрэнэй арга ёһые хэлэхэ.
Бэеэ хайрланаб гэжэ
Саг үргэлжэ гэртээ бү
хэбтэ.

Бэе юушые тэсэхгүй,
Үнжэһэн болоод, түргэн
хүгшэрхэ.

2. ХҮН ЗОНТОЙ УУЛЗАХА ЖУРАМ, ЭРДЭМ УХААНДА

НУРАЛГА

Буса хүнүүдээр ушарха сагтаа
Нюур толгойгоо бү эльбэ.
Тэрэ айжа, зүрхэсэжэ,
Аргаа мухардаһан дүрэ мүн.
Баһа бусадтай ушархын
сагта

Хоёр гараа бү мушха.
Тэрэшые айжа шэһэрһэн
гү,
Али аргаа барагдаһан дүрэ
мүн.

Бусадтай нюур хараха сагтаа
Нюдөө бэлтылгэжэ бү хара.
Тэрэ айжа хэмшээрхэһэн гү,
Үгышые һаа, гэмтэн мэтэ
үзэгдэхэ.

Бусадтай ушарха сагтаа
Худал хуурмагаар бардамаа
бү ехэдхэ.
Хүнниие хэниешые харахадаа,
Баясхалангай нюдөөр хара.
Хэнтэйшые хүнөөр
хөөрэлдэхэдөө,

Уян зөөлөнөөр үгээ хэлэ.
Ушар шалтаган үгыгөөр
Энеэхэ, мнхэрхые ехээр бү
гарга.

Харгыда хүниие үзэхэ
сагтаа
Гэмтэн мэтэ бү тэрбелэ.
Хүнтэй ушархадаа,
наһанан үгээ асуухаяа
бү ай.

Харюу табихада, гэм гарадаг
гээшэ,
Асуухада, гэм ехэ байхагүй.
Сагай хүрэгэ ербэл,
Хэрэгтэй юумээ айнгүй
оншотой хэлэ.

Айгаад дуугай нуугаа һааш,
Хэрэгыен хэншые
бүтээхгүй.
Өөрөө мэдэхгүй аад лэ,
Мэдэһэн дүрэ бү үзүүлэ.

Урдан үргэ

«Жэгүүртэнэй далимэтэ
Жэргэн байгаа ухаагаа»
Жэгдэ хонгёогоор

жэргэмэдэл
Жэнгируулжэл ябыт даа
хоолойгоо.

Матвей Рабданович
ЧОЙБОНОВ (нахилайнь
нэрэ Данзан-Нима лама)
тухай тобшо мэдээн:

1. Зэдын Сартуул
Гэгээтэйн гасанай
шэрээтэ, эмшэ лама;

2. Россин Федерациин
Уран зохёолшодой холбоо-
ной гэшүүн, шүлэгүүдэй
дүрбэн согсолбориин автор
«Сэнхир хадаг», «Долоон
үнгын холонго», «Мүнхын
аршаанай мүнгэн дуһал»,
«Мүнхэ зулын толон дор»;

3. Гол ажалайнгаа ха-
жуугаар республикынгаа
залуу уран зохёолшодой
бүлгэмэй түрүүлэгшын
уялга дүүргэнэ.

4. Буряадай соёлой
габьяата хүдэлмэрлэгшэ
(1997 ондо).

5. РФ-гэй Президен-
тын зарлигаар Хани
Барисаанай орденээр
шагнагдаа (1998 оной
эхиндэ).

Нёдондо БГУ-гай типогра-
фьяар «Мүнхэ зулын толон
дор» гэжэ нэрэтэй
М.Р.Чойбоновой ном бар-
лагдажа, тэбхэр табин
наһанайнгаа ойн баярта олон
тоото айлшадтаа, нүхэдтөө
бэлгэлээн байгаа. Уянгата
шүлэгүүдэйнь согсолборин
урид хэлэгдэн үгые рес-
публикын соёлой габьяата
хүдэлмэрлэгшэ, мэдээжэ
поэт Б.Н.Жанчипов бэ-
шэхэдээ: «Сэдьхэлэйнгээ
изагуурһаа даабарилжа
байдаг даамайхан удха
бодолоо уран үгын үлхөө
дээрэ уянгалан шүлэглэн,
буряад поэзидэ шэнэ, өөрын
онсо түхэлтэй дуугаа үргэнэ
гээшэ» гэжэ тэмдэглээ.

Поэт энэ шэнэ ном соогоо
түрэл дайдынгаа гоё
хайхание, аба эжын, аха
захын аша буян, туһа заабари,
һаруул гэгээн гэрэлтэ инаг
дуурай гэнсүүри тухай,
ажабайдал тухай уянгална.

«Мүнхэ зулын толон дор»
гэһэн шүлэгөөр эхи
таталуулахаа:

Мүнхэ зулын толон дор
Мэгзэм тоолон

мүнхэрһэйб,
Мүргэлшэ хайхан

сэдьхэлдэм
Мянган бурхад үзэгдэдэг

хай!

- гэжэ арюун агаар, алтан
шаргал наран, мүнгэн са-
гаан нара - хүн түрэлтэнэй,
ажамидаралай унтаршагүй,
шэргэшэгүй оршолонто
юртэмсын хэтэ мүнхын
зуланууд бадаржал,
амилуулан, дулаасуулан,
һаруул гэрэл сасаруулан
байһандань, мянган бурхадта,
хүмүүн түрэлтэндэ мүргэн
зальбаржа, хүгэдэжэ, эти-
гэжэ байха тухай мэдүүлнэ
гээшэ бээ.

Жэгтэйл гээшэ ааб даа,
Жаргалайнгаа түлхюур

баримталаад,
Жама ёһоёо нэргээн,
олоноор алхалхадаа,
Урма зориг аша

гушанартаа нэргээгээд,
Уулын үндэрһөө мүнгэн

жэлнүүдые угтахдаа...

«МИНИИ ДУРАН — МИНИИ НАРАН»

- гэхэдээ, мүнөөнэй үеын
ажабайдалда хам оролсожо,
үнгэрһэн үеынгөө үнэнхэн
тоборог боложо үригдэшээн
зүйлнүүдые үе-үеэрнь, үгэ
үгөөрнь холбожо, үгүүлэл
болголсожо ябаһандаа поэт
урма зориггоо улам зан-
гидалсана.

Олон жэлдэ хэндэшье
нюусаяа тэбьягүй,
Олон олон жэлнүүдтэ
үзэгдөөгүй үнгэрөөб.
Хэһэн хэрэг, һанашаяа
Хаанашье дэлгэнгүй,
Нара жэлэй эрхые
Хүлээн - хүлээн
мүнхэрөөб...

- гэжэ эршэтэй эрэлхэг
залуу наһандаа элдэбин
эрьюу бодолтондо «эльбэ-
дүүлжэ», доройтуулжа,
баһуулжа үзэһэнөө поэт
шэбшэнэ, домоглоно гээшэ
ха.

Номой 61-дэхи нюурта
энээн тухайгаа сэхэ руунь
мэдүүлнэ:

Наяад онһоо наашалжа,
Няза дарлуулжа һандараа
хүм!

Зүб даа. Нээрээшье, тэрэ
үеэр тэрэниие эдэб эсээр
хэлсэдэг, «Зэдын үнэн»
сониний хуудаһанууд дээ-
гүүршье Матвей Чойбонов -
мэхэшэн, мэдэлшэн болоод
зальхайран зайгуултана гэхэ
зэргээр бэшээрхидэг эрьюу
мунхагууд байһан юм.

Гэбэшье М.Р.Чойбонов саг
зуурын һалхинда хии руу
туугдажа төөришөөгүй, урма
зориггоо хухараагүй, ухаан
бодолоо тамалаагүй, мүнөө
үедэ үргэн зондо үргэмжэтэй,
өөрынгөө бэлиг шадабариие
бүгэдын хэрэгтэ сүм
зорюуланхай. Үдэр хүни
илгаагүй үүдэниинь үргэлжэ
сэлээтэй: үбшэн зоболондо
баригдаһан хүнүүдтэ эди
шээдээрэ, арга боломжоороо
туһалдаг, амиень абардаг
аша буянтай хүн лэ даа.

Сартуул Гэгээтэйн даса-
най шэрээтээр томилог-
доһоор үнишье болонгүй, ехэ
хэрэг үйлэжэ байнхай..
Эндэ Манбын (эмнэлгын

гэхэ гү, али эмшэлгын) дасан
барюулжа эхилээд, эсэхэ
сусахые мэдэнгүй ажал
ябуула. Засаг түрын зүг-
һөө 800 мянган түхэриг-
гөөр туһалха тухай хэрэг
барихадань, халаг арсаа
бэлэй...

Уран поэзиин гол харгы-
да ороод ябаха зуураа, мүн
лэ эхэхэн хэрэг бүтээнэ.
Нёдондо табин наһанайнгаа
ойн һайндэрье үргэн ниитэ
зонтоёо, үетэнөөрөө, аха
дүүнэртгээ ниислэл хотын-
гоо Х.Намсараевай нэрэм-
жэтэ академическэ театр
соо үнгэргэжэ, засаг
түрынгөө зүгһөө үндэр
сэгнэлтэдэ хүртэһэн,
республикын Правительст-
вын 1-дэхи орлогшо поэтэ
«Буряадай соёлой габьяата
хүдэлмэрлэгшэ» гэһэн нэрэ
зэргэ олгоһон үнэмшэлгэ
барюулаа бэлэй. Тиихэдээ
В.К.Агалов поэдые ажалдаа
абьяастай, арад бүгэдэдөө
хүндэ солотой, ута наһа, удаан
жаргал эдлэжэ ябахыень
үрээһэн бэлэй. Тэрэшэ-
лэн аха захатан уран
зохёолшодһоо арадай уран
зохёолшод Д.З.Жалсараев,
А.Л.Ангархаев гэгшэдэшье
поэт туһаа халуун дулаан
үгэнүүдые үргэһэн байгаа.
«Заримашуул шэнги түүхэй
бэшэ, бэлэн бүтээл зохёол-
нуудые асаржа, уран
зохёолшодой үзэмжэдэ
М.Р.Чойбонов табидаг байха
юм,» - гэжэ Дамба Жалсараев
хэлээ һэн.

Поэт ном соогоо «Хайрата
хүгшэн эжымни... гүн гүнзэги
һаналдаа гэгээрүүлһэн
байгаа даа» гээд:

Ульгэр домогоор
хүрээлжэ,
Үндэлүүлжэ
шадаһандаа,
Үзэмжэ хайхан

үрээлнүүдээр
Үнгэлжэ хөөрхэймни

табьяал даа,
- гэжэ тобшолхонь, уран
зохёолшо арадайнгаа аман
үгын баялигай алтан
абдарһаа нилээдгүй һурал-

сал абадаг байһаниинь
мэдэрэгдэнэ.

Философско шэнжэтэй
«Хүнэй наһан» гэжэ шүлэг
тоб гэмэ, жэб жэгдэ со-
хидолтой, дүүрэн бодолтой
зохёол болонхой:

Хүнэй наһан-
Хүүгэдэй шашхаан,
Хурьһэ уһан,
Хүлэгэй заяан.

Агаар, ургы,
Хүнэй наһан-
Алтан гадаһан.

Хүгшэн эжы,
Хүнэй наһан-
Хуһан үлгы,
Мүнхын жаргал,
Холын харгы.

Мүшэтэ хүнинүүд,
Хүнэй наһан-
Мүнгэн шүүдэр.

Хонхын жэнгирээн.
Хүнэй наһан-
Хойто үе,
Хүбшын суурьян,
Үри бэе!

Хойто үеин хүнүүдэй, үри
бэенэрэй бээлүүлэгдээгүй

Урдани дохижо
жарбалзахаяа боли,
Уймар зантай «домбошни»
дундашаг хаа,
Уулзаха харалсахадаа,
хэлээ татадаг бай!

Гэбэшье үнэн сэхэ, «улаан
дүлэнһөө үргэлжэ гарадаг,
уһан далайһаа шэрэжэ
гаргадаг, уйдхар гашуудалым
хубаарилжа һалгадаг ууһан
залуугайш нүхэр бурхан»
гэжэ хани гансаа тоолоод:

Мүнхын зула дор
Мүргэжэ һуулсадаг,
Мүнөө үеын хүшэрье

саралсадаг,
Мүнгэн шүүдэртэ тунгалаг
харасатай

Мэргэн, сэлмэг нүхэршини
- бурхан,
Хээээдэ бурхан!!!

- хэмээн амараг гансаа
али болохоор анхаржа,
гамнажа, хайрлажа ябаха
тухай нэргылнэ бэшэ аал!

Түрэл дайдаа һайха-
шаһан «Гоёхон даа, гоёхон
миниин Ноёхон сэдьхэлдэмни
урихан, зүрхэндэмни дүтэ-
хэн, сэнгүү наһанайм
сэсэгхэн» гэһэн мүнрүүд
уянга аялгатай.

«Мүнхэ зулын толон дор»
шүлэгүүдэй согсолбори соо
бүхыдөө субад эрдэни,
шүрэнүүдээр шэмэглэгдэһэн
ерэн юһэн уянгата шүлэгүүд
оруулагданхай. Найруулгын-
гаашье, удхынгаашье талаар
эрхим шанартай олохон
шүлэгүүд ном соонь оронхой.

Нэрлэбэл: «Дээдэ үеын
танилда», «Өөдөө шэртэжэ»,
«Шэрүүн байдал», «Минии
зүрхэн», «Дахинаа баясаад
бусахалби даа», «Минии
намтар», «Дэлхэйдэ мянга»,
«Талын сэнхир сэсэгүүдээр»,
«Саарһан малгай», «Баян
бардам болохошье гээ һаа»,
«Зулай дээрээ», «Намайе
шэртэ», «Минии арад»,
«Минии буян», «Түрэхэн
дайда» г.м. шүлэгүүдһэнь
лирическэ геройн зосоохи
байдал, сэдьхэл, мэдэрэл
ойлгожо абанабди.

Үшөө тиэхэдэ байгша оной
эхеэр М.Р.Чойбоновые ма-
най гүрэнэй Президентын
зарлигаар олонийтын дунда
аша үрэгтэйгөөр ажалаһа-
найн, соёл гэгээрэлэй хүг-
жэлтэдэ габьяатай байһа-
найн түлөө Хани Ба-
рисаанай орденээр шагнаг-
даа.

Энээнтэй дашарамдуу-
лан, Матвей Рабдановичые
халуунаар амаршалаад,
һаруул сэбэр сэдьхэлтэй
зандаа үндэр наһа наһалжа,
үнэр баян жаргахыень
хүсөөд,

«Сэнхир хадагтай»
хиисэн намилзан,
Сэдьхэлыень арадайнгаа
тэгшэлэлсэдэг байг лэ.

«Долоон үнғын
һолонготнай» дугаагтан,
Дайда дэлхэе шэмэглэн
гоёог лэ.

«Мүнхын аршаанай
мүнгэн дуһалаар»
Мүр харгытнай сүршэгдэн
байг лэ.

Мүшэтэ замбин манлайнь
Мүнхэ зула - Наран Гэрэл
Мандажал хэтэдээ байхань
болтогой,

- гэжэ үрээл үргэнэб.
Г.-Б. ТОКТОХОЕВ, хүдөө
бэшэгшэ.

Зэдын аймагай Доодо-
Бургалтай нютаг.

үйлэ хэрэгүүдые хүсэл-
дүүлэн, ажабайдалаа, яба-
далыемнай үргэлжэлүүлжэ;
зохилдуулха байһандань
этигэл түрүүлнэ. Иимэрхүү
удхатай «Алтан наранай
холодоходо» гэһэн шүлэг соо
«алтан наранай холодоходо,
мүнгэн нара бултайдаг, аба
эжын мордоходо, ашанарынь
дамжаа баридаг» гэжэ урда
тэмдэглээшыемни батална.

Шүлэгшэнэй эхэ эсэгынгээ
эгэршэгүй эди шэдиие,
задиршагүй мүнхэ зулые
бадаруулжал, тахижал яба-
дагынь найруулга бүхэндэнь
үзэгдэнэ гэбэл:

Ами наһыень абаржа
шадангүй алдаһандаа
Алтан эжынгээ дүрсыень
шэртэжэ дохигшоб.

Аза жаргалым мүнхын
аршаанаар арюусхаһан
Абарга хүсэтэ буянга
эсэгээ бурхалагшаб

- гэхэ гү, али:
Эльгэ нимгэн,
Налгай зантай
Эжымни дүрэ-

Минии хүсэн,
- гэжэ аба эжынгээ ашата
буянгыень лаблана.

Поэт Матвей Чойбонов
найруулга бүхэнөө бодото
ажабайдалһаа үндэлжэ,
хуушан, шэнэ, ерээдүй
үеынхидтэй сэхэ холбожо,
зурагас гэмэ дүрэнүүдые
бүтээһэн, сэдьхэлээ шэм-
шэрүүлһэн байдаг. Жэшээл-
хэдэ: «Нэгэ амитанда» гэжэ
шүлэгыень уншаад, мүнөө
үеын сэмүүн сагтахи ганса
нэгэн бирагүй, холын
хараагүй хүтэлбэрилэгшэдэй
гэмэ зэмээр зоной зөөри
үригдэһэн, байра байдалынь
һандаржа эбдэрһэн тухай
хэлэгдэнэ гэжэ тухайлагдана:

Зоной хүсөөр
Зоргондоо гараад,
"Золиг" гүүлэхээ урид

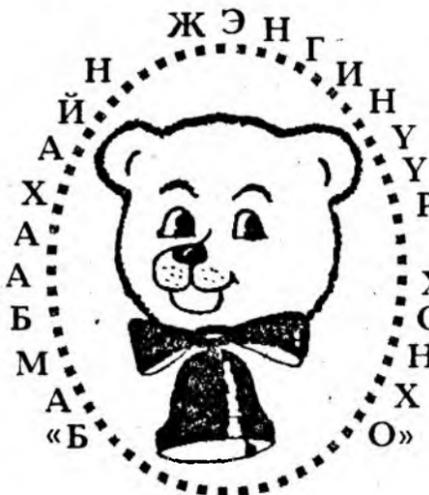
Мянга түмэнэй сэдьхэл
һандаргаад,
Могой маягаар нюргаар
бү хоргодо!

Үбэштэй амитандал
худалаар мийэржэ,

ИЛАГШАДЫЕ АМАРШАЛАЯ!

(Фоторепортаж)

Хүдөөгэй зоригтой, тамир найтай үхибүүд лэ байжа, энэ туршалга тэсэжэ гараа гэхэдэ болоно. - Мүнөө жэлэй конкурсо нёдондонойхидо орходоо үсөөншэг үхибүүд хабаадаа, - гэжэ «Бамбаахай» дамжуулгын редактор Жанна Дымчикова хэлээ нэн. Тиибэшые 200 гаран найруулганууд, уран зурагууд телевиденидэ, манай газетын редакцида

ерээн байна. Эдээн сооһоо тон найниень шэлэхэ хэрэг хүндэхэн байбашье, һүүлэй һүүлдэ 18 илагшад элирүүлэгдээ юм.

Конкурсын жюрин түрүүлэгшэ, Бурядай телевидениин буряад редакциин ахамад редактор, поэт Н.Ч.Шабеев сугларагыдые халуунаар амаршалжа, саанадаа уран бэлигээ хүгжөөхыень хүсэһэн байна. Жюрин гшүүн, «Буряад үнэн» сонинной таһагые даагына Т.В.Самбялова мүн лэ үхибүүдэй бэлиг талаан сэгнэжэ,

Апрелиин 11-дэ Бурядай телевидениин студияда республикын эдэб нуга нотагуудһаа олон хүүгэд сугларба. Энэ үдэр «Бамбаахайн жэнгинүүр хонхо» гэһэн заншалта конкурсо мүнөө жэл илагшадый нэрэнүүд соносхогдожо, бэлэг сэлэгүүд барюулагдаха байгаа бшуу.

Телевидениин хүдэлмэрилэгшэдэй туха сүлөөгүй, съёмконуудай урда тээхи эмхидхэлэй ажал хэжэ байхадань, үхибүүд коридор соо һанһаа амарханууд наадажа, танилсажа байгаа бэлэй.

Эндэ томо гэгшын шар баринхай Яруунын аймагай гурбатайхан Сойжена Цыдыпова эгээл хүхютэй, хашалгүй зантайгаар харагдаа. Галбын Эдик Гомбоев Баянголой Саша Ламуев хоёр тэрэл коридор соо футбол наадаадшые - туршана. Захааминай аймагай Люба Шойдорова Туяна Базарова хоёр урагша-хойшоо алхаллдажа, телевидениин байшан соохи бүхы кабинет таһагуудые хаража үрдибэ хаш.

Хэжэнгын аймагай Дунда-Худанай хургуулиин 11-дэхи классай хурагша Саян Содномов эдээн сооһоо эгээл томоотойгоор харагдаа.

Хүлээлгэ гээшэ хашартайгагые һаа, үнэн дээрээ тэрэ съёмко гээшэнь эгээл хүндэ юумэн байшаба. Ялагар шанга гэрээлэй туяа доро үхибүүд 3-4 часай туршада телевиденидэ буулгуулба.

конкурсо хабаадажа, амжалта туйлагшадые амаршалаа.

Жюрин бүридэдэ Загарайн аймагай Онохойн дунда хургуулиин уран зурагай студийн хүтэлбэрилэгшэ Н.П.Истомина оролсоо. Нина Петровнагай шабинар элдэб конкурсуудта хабаададаг юм. «Бамбаахайдыше» үхибүүдэйн хүдэлмэринүүд байгаа. Гадна Онохойн бүлэг үхибүүдэй зурагууд мүнөө үедэ Германида боложо байһан уласхоорондын конкурсо эльгээгдэнхэй.

Эдир уран зураашад, уран зохөөлшод гоё найхан бэлэгүүдтэ хүртөө. Конкурсын спонсорнууд - «Амта» гэһэн акционернэ бүлгэм, универмаг «Юбилейный», «Мега» гэһэн худалдаа наймаанай байшан, Бурядай номой хэблэл ба бусад эмхи зургаанууд, фирмэнүүд эдир бэлигтэйшүүлэе урмашуулжа, найхан шангуудые бэлэглээ.

«Бамбаахайн жэнгинүүр хонхо» хаа хаагуур жэнгинэһээр. Ерэхэ жэлдэ үхибүүднай бүри улам шударгыгаар бэлдэжэ, зохөөл, зурагуудаа эльгээхэ гэжэ найданабди.

Е. ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ:

«Бамбаахай» бэлдэгшэд (зүүн гарһаа: Жанна Дымчикова, Тимур Санжиев, Вероника Чучупая, Анца Бадмаева); 1-дэхи лицей-интернадай хурагша Антон Тулохонов дуулана; Бурядай телевидениин студи соо.

Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

Залуу наһан - залитай үел.

ХЭЭЭЭ, ХААНА, ЮУН БОЛООБ?

АПРЕЛИИН 23:

1849 он - суута уран зохөөлшод Ф.М.Достоевский энэ үдэр баригдаа, Алексеевскэ түрмэдэ хаагдаа нэн.

1858 он - немец физик, квантова физикын «эсэгэ» Макс Планк түрэнэн юм.

1891 он - совет композитор, пианист, дирижер С.С.Прокофьев түрэнэн байна.

1918 он - мэдээжэ актёр Георгий Винцин түрөө нэн.

1964 он «Таганка» театрайхид түрүүшын зүжгөө табья.

АПРЕЛИИН 24:

ЗАЛУУШУУЛАЙ ЭБ НЭГЭДЭЛЭЙ УЛАСХООРОНДЫН ҮДЭР

1743 он - механическа оёдолуй станок бүтээгшэ Эдмунд Картрайтын түрэнэн үдэр байна.

АПРЕЛИИН 25:

АНДА ХОТОНУУДАЙ УЛАСХООРОНДЫН ҮДЭР

1742 он - Елизаветые Россин гүрэнэй хаан шэрээдэ һуулһан баяр ёһололой үдэр.

1883 он - граждандай герой С.Буденнын түрэнэн үдэр.

1907 он - совет композитор В.Соловьёв-Седой түрөө нэн.

1920 он - Польшо Совет Росситай дайлагдажа эхилээ.

1945 он - Эльбэ мурэн дээрэ совет ба американ сэрэгшэд уулзаа.

1974 он - Португалида фашис засаг дарагдаба.

АПРЕЛИИН 26:

1528 он - немец уран зурааша Альбрехт Дюрер наһа бараа.

1798 он - француз уран зурааша Эжен Делакруа түрөө.

1986 он - Чернобылийн АЭС дээрэ гэнэ усал болошоо нэн.

АПРЕЛИИН 27:

1820 он философийн позитивизм һалбары байгуулагдай нэгэн Герберт Спенсерэй түрэнэн үдэр.

1939 он - Англида «Бүхы зоние сэрэгэй албанда татаха тухай» Хуули абтаа.

1965 он - Доминиканска Республикада США-гай сэрэгшэд добтолоо.

АПРЕЛИИН 28:

1712 он - Тулада буу ээбсэгэй түрүүшын завод байгуулагдаа.

1813 он - ород полководец М.И.Кутузовай наһа бараһа үдэр.

1889 он - ород уран зохөөлшод М.Е.Салтыков-Щедрин наһа бараа юм.

АПРЕЛИИН 29:

ХАТАРАЙ УЛАСХООРОНДЫН ҮДЭР.

Борис БАЛДАНОВ бэлдэбэ.

САЯН СОДНОМОВ: «ЭЖЫМНИ ЗУРАХА ДУРАТАЙ»

Уран гоёор зурадаг, зохөөдог бэлиг талаан уг удамаар дамжуулагдадаг гээшэ. Энэ заншал Саянай хөөрөөн соо элээр тодорхойлогдоо нэн. Хэжэнгын аймагай Дунда-Худанай дунда хургуулиин 11-дэхи классай хурагша Саян Содномовой эжынь, Сэмэг дүү басаганинь барандаа зураха дуратай бшуу.

Хүнэй дүрэ зураг, ан амитадые зурахада һонин. Хамаг бүтээлүүдыемни уран зурагай кружогой багыа Екатерина Самбуевна

Лайдапова эгээ түрүүн хаража, сэгнэлтэ үгэдэг, зүбшөөл заабаринуудые хэлэдэг юм.

Багшамни хүршэ гэртэ ажаһуудаг, тиимэхэ хургуулиһаа гадуур манайда юрэ ороходоо, зурагуудыемни хараад гарадаг, - гэжэ Саян хэлээ нэн.

9-дэхи классаа дүүргээд, Саян уран найханай училищида орохо гээд, арайл шадаагүй бэлэй. Харин мүнөө дунда хургуулиа дүүргээд, дахиад туршажа болохо. Юундэб гэхэдэ, зураха хүсэл зориг байһад гээшэ.

ЛАМУЕВУУД ЭГЭЭЛ ЭДЭБХИТЭЙ

Баргажанай аймагай Баянгол нотагай Саша Ламуевые манай газетын уншагынд мэдэхэ болоо бээ. Саша, Наташа Ламуевууд 1997 ондо үнэргэгдэһэн «Бурядай түрүү хүнүүд» гэһэн конкурсын лауреадууд боложо, тусхай шанда хүртэһэн гээшэ. Эдирхэн Саша Наташа хоёр эдэбхитэйгээр конкурс-нааданда хабаададаг гэжэ тэмдэглэтэй. «Бамбаахайн» конкурсо, жэшээлбэл,

хоёрдохинёо хабаадаба. Жэл бүри шэнэ һонин зураг, нааданхай хэжэ асардаг юм. Мүнөө жэл Наташа басагахан наартайхан буряад хүүхэдэй хүгшэн эжытөө бүтээжэ эльгээһэн байна. Харин Саша «Угалзануудай удха ба шэнжэ тэмдэг» гэһэн жаахан ном хээд эльгээгээ. Урин налгай эжынгээ дэмжэлгээр бэрхэ хоёр хүүгэд уран гартай, ходоодоо зоригтой, уян сэдхэлтэй ябах гэжэ найдая.

ЭРХЭ СЭДЬХЭЛЭЙ МҮРНҮҮД,
ЭГЭШЭХЭ ЁНОТОЙ ЗҮЙЛНҮҮД

Би Хэжэнгын 2-дохн дунда хургуулида 5-дахн класста нуранаб. Хэжэнгэдэ дүрбэдэхи жэлээ нагацы хурайхындаа байна. Зунай амаралтада түрэнн нототагаа яаража ошодогби.

Хадагаев Саша

ЭЗЭГҮЙ НЮТАГ НУГАҺАГҮЙ НУУР ШЭНГИ...

...Элхэтэ гүбээгэй нуруули үбэртэ хандаржа задаржа байһан гэрнүүд, малай байранууд тобойно. Хорёод жэлэй саада тээ эндэ суутай малшадай бууса-үбэлжөөн нуури байһан юм. Харин мүнөө эндэ ганса манай хүгшэн абын зунахан үлэнхэй.

Би Шарһан нуурай хойто эрьедэ түрэнн хүмби. Дамшил үбгэнэй зээ хүбүүн гарбалтайб. Минии тоонто нуурһаа нэршэһэн гэжэ таабай хэлэдэг. Шарһан дайда баян байгаалитай. Уужам нуга сабшалантай, орооһо таряанай баян ургаса үгэдэг газар юм. Хойто үбэр таладань малай бэлшээрн, үбэлэй сагта олон адуун хүрэгэй үбэлжөөн болоно. Тойроод Эрхүү мүрэн хүрестэй. Байгаалинн зохёоһоор Эрхүүмнай ишэ тийшээ мушхан, Шарһан нютагайм урда хажууһаань тойрожо, зүүн хойшо бүхэлэн гарадаг. Сэхэ баруун талаарнь-Бадарни.

Бадар ой тайга Түнхэн нютагай Саяанай хормойдо оршоно. Аймагай зон Бадарайнгаа модо отолжо, гэр байра бэлдэдэг, түлээ абажа, ажабайдалаа зохёожо нуудаг. Бадарнай намартаа улаагана, жэмс, хархяаг - элдэб янзын баян хэшгээгэ бэлгэдэг даа.

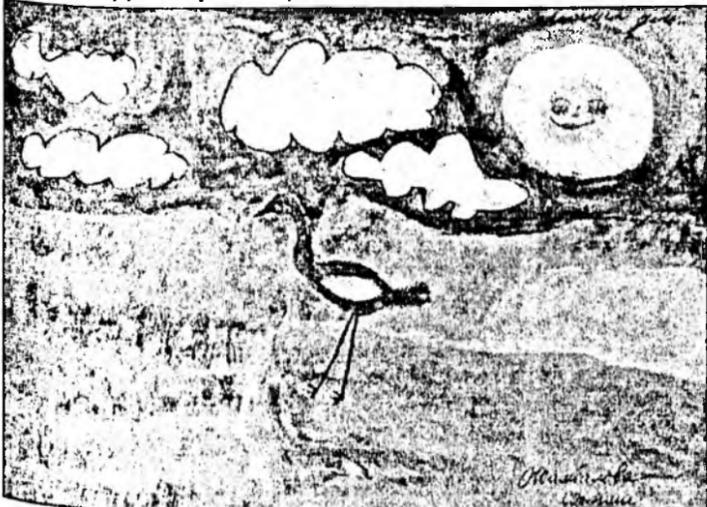
Агаар сэбэр, ариуун. Бадар соо ябаа наа, гэртээ бусаха дуран хүрэдэггүй. Шубуу шонхор, ангиуд олон. Эрхүүгэй уһан аршаан мэтэ. Зундаа Эрхүү дээрэ ехэнхи сагаа үнгэргэдэгби. Эрьень элхэтэй, набтар юм. Шунгажа, шунгажа гараад, эрье дээрэ амархада, хэды зонид налгайб даа!"

Заримдаа үглөөгүүр эртэ бодоод, Шарһан нуурай хоолойдо ошожо, загана хилмаададагби. Энэ Эрхүү руу урдан ошодог Хоолой нуурай адаг. Манай нуурта ёлоон, алгана, сурхай, зоодой, шоомой загана бии. Ондатр амитан энээгүүр олоор байрладаг юм. Хүнине обёорходоо, ондатр хурдан шуранаар таваржа

тэрьелдэг. Би энээниие харахадаа, ехэ баярладагби, адли шуран түргөөр тавархаяа ханадагби.

Нуурай урда уужам үбэлжөөн тала. Мангир, тоогол, элдэб янзын үнгэтэ сэсэгүүд эндэ ургадаг даа. "Урдандаа эндэ олон малша зон ажаһуудаг байһан. Тээд элдэб хубилалта боложо, зон эндэһээ үлдүүлэн зөөһэн юм" гэжэ абамни намда хөөрөө нэн. Энэ хадаа 1960 оной хабар байгаа. Олонхи айл Жэмһэг нууринда түбхиноо. Мүнөө тэндэхи жаахан хотогорнууд үни сагта байһан гэрнүүдые хануулаа... Абамни хажуугаарнь гарахадаа, "эндэ Бараадин Сэрээтэрэй, Хуртанай Жигжидэй, Ларкинтанай, Шарайтанай, Машкиновай, Петрутанай..." гэжэ байгаа, гэрнүүдые тоолон гарадаг юм. Эдэ олон нэрнүүдые шагнажа ябахандаа, минии зосоо уйдхартай болодог. Эдэ олон айл хуушан зандаа түрэнн нютагтаа үнэржэжэ, уг гарбалаа саашань дамжуулан ажаһуутаа наань, би мүнөө олон үелхэ, зуугаалха нүхэдтэй байха нэм. Тээд тэрэ үеын ноёд буруу шийдхэбэри баримталжа, минии түрэл нютагай зондо түрэл буусыень орхюулан байна. Хэды гоё байхан, баян нютаг байбашье, эзэгүй болоходоо, нугаһагүй нуур шэнги, хон-жэн байдаг. Хэды тибэшые, гуниг гашуудалай һүүлээр этигэл, найдал, дуран заатагүй эрьежэ ерэхэ гэжэ буряад арад дэмы хэлэдэггүй.

Эдэ нангин үгэнүүдые сэдхэл зүрхэндөө ханан, хэзээ нэгэтэ Шарһандамни хүбүүд, басагад ерэжэ, нютагайм шарай анханайхидаал адли боложо, һэргэхэ гэжэ найданаб. Түүхэ домогынь, алдар солонь сууряатаха. "Шажан, шажан шаргаараа Шарһан тээшэ тэгүүлэе..." гэһэн урданай дуун Шарһанда эдэлхэл байха.

Нарһатын дунда хургуулинн хурагша Сэсэгма Жамбаловагай зураг

ДАБААТЫНХИД ДАБААЛ ДАА

Захааминай аймагай Дабаттын дунда хургуулин Люба Шойгорова Туяна Базарова хоёр "Бамбаахайга" эдир зохёолшодой кружогой хүтэлбэрцлэгшэ Х.Д.Дампиловатай айлшалан ерэнн байна. Хэзэн асуудалтайгаар тэдэнэртэ хандаһан байнабди:

-Конкурсдо түрүү нуури эзэлээбди гэжэ хаанаһаа дуулаа нэмта?

Туяна: "Буряад үнэн" газетэ асархадань, тэндэһээ уншааб.

Люба: Телевизорээр минии нэрэ хэлэгдээ гэжэ намда дуулгаа нэн. һүүлдэнь "Дүхэриг" соо өөрынгөө нэрэ уншаа нэм.

-Мэдээд, баярлаа гүт? Люба: Баярлаа даа.

-Аба эжыдээ "Улаан-Үдэ ошохомнай" гэхэдэтнай, мүнэгүйбди гэ гү?

Туяна: Үгн. "Һайнаар ябаад, һайнаар шүлэг хэлээд ерээрэйгты" гэ нэн.

-"Үнэндэ" юу уншаха дуратайбта?

Люба: "Буряад ороной түрүү хүнүүд" гэхэн конкурсын материалуудые ехэ һонирхожо уншадаг нэм. "Үрэй солбон" уншахада һонирхолтой.

-Улаан-Үдэ айлшала ерэдэг гүт?

-Үгн. Хаа-яал ерэдэгбди.

Дабаттын дунда хургуулинн эдир зохёолшодой кружогой басагад "Бамбаахай" дамжуулгын айлшадта шүлэгүүдээ уншажа үгэнэн

Би хадаа Хэжэнгын аймагай Ородой-Адаг нютагай дүрбэдэхи классай хурагшаб.

Табатай байхадаа, эхэнээ гээгдэжэ Бата ахатаяа нагаса абгайдаа байдаг болоо нэм. Абгаймни багшаар ажалладаг, тиимэнээ эртэ уншадаг, бэшэдэг болооб. "Бамбаахай" гэжэ дамжуулга хараха ехэ дуратайб, конкурс тухай дуулаад, нэгэ хэды өөрынгөө бэшэнэн шүлэгүүдые эльгээхэ гэжэ бодооб.

Эгээн түрүүшынгээ шүлэг 2 класс дүүргэжэ байхадаа, бэшээд туршааб. Буряад хэлэндээ ехэ дуратайб, тиимэнээ буряадаар шүлэг бэшэжэ туршанаб.

Баярма БОРОХИТОВА

ЭЖЫДЭЭ

Үндэр наһатай эжыгээ Үргэлэн, хүндэлэн ябаял, Алдар хүндэтэ сольень Аша туһаараа харюулаял. һайхан ханаатай эжыгээ ханан, хадуун ябаял Хүгшэрхэдэнь наһыень Хүндэ ямбатайгаар үргээл.

"БАГШАМНИ"

Анха түрүүн ороходом "А" үзэгтэ хургаа бэлэйт Ариухан ханаатай Анхаран ханаха багшам Уян зүрхэтэй багшам Ухаан бэшэгтэ хургаат "Урагшаа" гэхэн хуулитнай Урдан ходоодо байгаал.

байна. Тэдэнэй зариманиннь уншагшадай анхаралда.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Туяна Люба хоёр багшатаяа. Г. САМБЯЛОВАЙ фото.

ХАБАР

Хабар одоо ерэжэ, Дуһаа дуһаалжа эхилбэ. Дуһаа хабар асаржа, Хүйтэн үбэлье намнаба.

Газаа дулаан боложо, Игаабари нарац шарана. Шубууд нютагаа бусажа, Шууялдан уурхайгаа бэлдэнэ.

Хүйтэндэ бээрэнн модод, Хабартаа намаалжа эхилбэ. Холоһоо шубуудай ганганаан

Холшорхон сэдхэлым хүлгөөнэ.

ААДАР

Хүхэ тэнгэри уурлажа, Хүхын донгодохые болуулба, Хара үлээ асаржа, Хүхэ тэнгэринэ харлуулба.

Тала дайда, гүбээгээр Хүндэ бороо оруулба. Талын ногоое унагааба Халуун нарые халхалба.

Хара үлээ намнаад, Хүхэ тэнгэринэ бусаһан Холын наран бултайжа, Хүн бүхэниие баярдуулба. БАЗАРОВА Туяна, Захааминай аймагай Дабатаа нуури.

Түнхэнэй аймагай Галбайн дунда хургуулинн 4-дэхи классай 10 наһатай хурагша Жаргалма Озбонова.

ЭЖЫ
Эжы! Энэл ганса үгэ Сэдхэл зүрхэнһөөм гарадаггүй Хаанашье байхадаа, Холо ойрошье ябахандаа, Хайрата ганса эжыгээ ханажа ябадагби ходоодоо. "Буруу юумэ бү хэ, Бэшэг номоо үзэ," гэхэн Буурал эжымни захяа Балшар бага наһанһаа Бодол зүрхэнһөөм гарадаггүй. Наһатай болоод ябахандаа, Наартай ганса эжыгээ ханан сэдхэлдээ оруулжа, Хамаг ашыень харюулхаб даа, Хүндэтэ нэрыень хануулхаб даа. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Жаргалма Озбонова Эдик Гомбоев хоёр В. Б. Манзарова багшатаяа. Г. САМБЯЛОВАЙ фото.

дурасхаалда.

Дабталга: Бурханай орьёл өөдэ Бүгэдыемнай урьяалжа Буян хэшэгэй субарга Нима ламахайн дурасхаалда.

Дабталга: Эдлин һайхан нютагайм Энхэ тайбани асарһан Сэбэр сэдхэлээр бүтээһэн Сарюун сагаан субарга. САНЖИМИТЫПОВА Багма-Ханда Могоохон.

ХҮНҮҮД БА АМИТАД

Хүнүүд хаа-яа тоомоо таһардаг даа, Харин амитад ондоошье бэшэ маанадһаа.

Үсэгдээр үнээн бэлшээрнээ ерээд, Баян огород соомни ороод, Бултыень зулгаажа эдээд, "Һайнш даа"-гэжэ хэлэбэгүйл... ЦЫБИКОВА Катя. Хэжэнгэ.

ҺАЙХАН СЭСЭГҮҮД

Таладаа гарахадам гансал сэсэгүүд... Шархан, улаахан сэсэгүүд, Ямар һайхан сэсэгүүд гээшэб?

Хэбтээд лэ бултыень тэбэрижэрхинэйб. Сэсэгүүд, сэсэгүүд, сэсэгүүд. ДОНДОКОВА Саяна Улаан-Үдын 1-дэхи лицей-интернадий 10-дахн классай хурагша.

СУБАРГА

Будда бурханай номнолы Пангин дээрэ үргэһэн Манай багша Найжа Нима ламхайн дурасхаалда. Дабталга: Эдлин һайхан нютагайм Энхэ тайбани асарһан Сэбэр сэдхэлээр бүтээһэн Сарюун сагаан субарга.

Хойто гүбэйн оройһоо Халуухан элшээ сасажа, Хайрата багша Найжа Нима ламахайн

Мульчир

"Баатар Мэргэн-98" гэхэн конкурсно

ХАТАРША СУУТАЙ ХҮБҮҮМНАЙ ЛЭ

Буряадай Гүрэнэй гуу хатарай "Байгал" ансамблиин артист, Буряад Республикын габыата артист Мунко-Баир Базаргуруевые танихагүй хүн зон манай дунда үгы ёһотой. "Байгал" ансамблыда таһалгаряагүйгөөр, хори гаран жэлэй хугасаа соо эсэшэ сусашагүйгөөр хатаржа ябана.

Бэер набтархан, ялазалан хурса харасатай, дээдэ урал дээгүүрээ хирбэгэр хара һахалтай, хүхюун дорюун абари зантай, хүниие хүндэлжэ шадаха, сэдхэл нимгэнтэй, шуран янзын хүбүүнэй тайсан дээрэ хатархые оло дахин харһан, танихашье болоһон байхат.

Мунко-Баир 1954 оной хүхэ могон Морин жэлэй зунай һүүл һарага дуутай хүхюутэй Согто-Хангил нютагта лэглүүд Хүбүүд омогой Базаргүрын Базарсадын (нютаг соогоо Хүбүүшэ гэжэ нэрээр алдаршалан) үнэр баян бүлэдэ хүбүүниинь боложо түрэнэн намтартай юм. Бага балшар наһандаа эхин шатын классуудта һурахадаа, Жигжитова Лхамцырен Жигжитовна, Шухуртуева Цырендыжит Ахасарановна багшанарта заалгажа, саашанхи дээдэ классуудта һурахадаа, Дугарова Должит Дугаровна, Цырендоржиева Будаханда Жигмитовна болоод, бэшэ олон багшанарта заалгажа ябаһанаа Мунко-Баир дурсадаг.

Мунко-Баир 1972 ондо түрэл Согто-Хангилдэйнгаа гунда һургуули дүүргээд, Улаан-Үдын соёлой училищида ядамаргүй ороод һуража ябатараа, сэрэгэй албанда абтаба. Уялгата албана дүүргэжэ ерээд, һуралсаала саашан үргэлжэлүүлэ хэн. Тиигэжэ 1976 ондо "хореограф" мэргэжэлтэй училищия дүүргэһэн намтартай юм.

Тэрэл жэлдэ залуу мэргэжэлтэн гүрэнэй гуу, хатарай "Байгал" ансамблыда баледэй артистаар ажалда абтажа, хатарта гуртайшуулай хүсэл һонирхолые хангадаг, хужарлуудлаг хүндэтэ ажалын эхилһэн гэшэ. Уян нугархайхан, шүрбэлэй, шуран солбон, өөрэхэн, абьяастай хүбүүндэ 1977 онһоо гол рольнуудые гүйсэхэжэ хатархыень даалгажа эхилэ бэлэй. Жэшээлэн тоолоход болоо һаа, СССР-эй арадай артист И.Моисеевэй табиһан "Үбгэжөөлэй зүүдэн" гэжэ хатарта - Сагаан үбгэн, "Һойрой нааган" гэшэдэ удамарша һойр, "Будамшууда" - үгүтэй үбгэн, "Эвенк хатарта" - бөө, бальна, хальмаг арадай, "Наездники" гэхэ мэтэ олон хатарнуудта гол рольнуудые эрхимээр хатаржа, эрилтэ ехэтэй харагшадай магтаалда оло дахин хүртэһэн байха юм.

Мунко-Баир Базаргуруев Буряад Республикын уран зохиолой болоод, уран һайханай декадануудта эдэбхитэйгээр, урма баяртайгаар хабаадалсан юм. 1985 ондо Москвада болоһон бүхэдэлхэйн залуушуулай фестивалда, Монгол орондо үнгэргэгдэһэн Зүблэлтэ Гүрэнэй соёлой үдэрнүүдтэ, Новосибирскдэ - 1987 ондо, Москвада - 1995 ондо, Киевтэ - 1993 ондо, Свердловскдо 1996 оной апрель-майда Бүхэдэлхэйн үндэһэ яһатанай фестивалда, Монголд, Голландида, Бельгидэ, Францида түрэл "Байгал" ансамблыта суг ябалсаһанаа яажа

мартаха гэшэб!

Буряад арадай жэнхэни хатарай хүгжэлтэдэ Мунко-Баир Базаргуруевэй өөрын оруулһан хубитань үндэрөөр сэгнэгдэжэ, 1995 ондо "Буряад Республикын габыата артист" гэхэн үндэр нэрэ сэргэ олгогдожо, тэрээнэй саашанхи харгы замынь бүри һайханаар гэрэлтүүлэгдэжэ эхилһэн байха.

Артистын хүнгэн бэшэ ажалдань, хаанашье холын харгыда хэдэн һараар ябахадань, гэр бүлээ сахин хаража байдаг наһанайн хани нүхэр Сэсэгмаа энэрхы һайхан сэдхэлээрээ, хялуун анхаралаараа ханһилһан нүхэрөө хогол дэмжэжэ байдаг хүн. Зохидхон абари зантай, хүндэмүүшэ, урихан Сэсэгмаа Жамсарановна Агымнай Шулуутай нютагай басаган юм. Нэрээ нэрлүүлхэ хоёр үритэй - Бэлигмаа басаганиинь мүнөө 11-дэхи класс дүүргэхэн, Булаг хүбүүниинь 2-дохи класста һурана.

...Үнгэрһэн жэлэй Октябрь һарын 18-ай үдэр Улаан-Үдэ хотһоо Буряадай Гүрэнэй гуу хатарай "Байгал" ансамблиин артистнууд хоёр автобусуудта һуунхайнууд, Согто-Хангил һурунда морилжо буубаг.

Хүгжэм дуута, хатарша ансамблиин үзэхэлэнтэ һайхан наадые хаража, сүрхэ сэдхэлээрээ баясажа байһан Агын районой ба округой соёлой хүтэлбэрлэгшэд тайсан дээрэһээ Ага нютагайнгаа алдартай, суута хатарша хүбүүгээ үнэн сүрхэнһөө халуунаар амаршалааг, саашанхи ажал хэрэгүүдтэнь, гэр бүлэдэнь һайн һайхан үрээлэй үгэнүүдые хэлээд, үнэтэй сэнтэй бэлгүүдые барюулан байнаг. Хатарша артист Мунко - Баиртаа хадам эжынь оёһон сэнхир хүхэ энгэртэй торгон буряад тэрлиг үмдэхүүлбэ.

Эсэстэнь нютагайхинайнгаа эгһөө үшөө дахин иигэжэ үрэхэ дуран хүрэнэ: "Бэрхэш даа, Мунко-Баир! Эхэ, эсэгынгээ, нютагайнгаа, Буряад оронойнгоо нэрэ түрэ дээрэ үргөөд, һайнаар нэрлүүлжэ ябанаш! Бага сага хүлэрөөшые һаа, хүгшэрхын далайе мэдэхгүйгөөр, энээхэн лэ зандаханаа хатаржа ябаха болтогойш!"

Дамба-Ринчин ЦЫРЕНЖАПОВ.

Буряад орон соогоо мэдээжэ поэт Аюша Доносв саха холынгоо үзэхэлэн һайхан нютагууд тухай гуу, шүлэгүүдэ бэшэжэ байнхай. Энэ удаа хэдэн гуу, шүлэгүүдыень танай анхаралда дурагдаха.

ЗАХААМИН

Хасагай харуул Харсааһаа Харьялдаг Зэды зубшаһаар Хаданууд модоор хушагдаад, Хабтайжал һунаа Захаамин. Дабталга: Алта мүнгэн зүүдхэлээ Ард зондоо бүтээгшэ Алдар суута дархадай Абынь орон - Захаамин.

Бурьядаг хүндэ зэбсэгэй Булады баатар шэрээдэг Бууралхан хатуу эрдэнээр Буланда суутай Захаамин. Дабталга: Алта мүнгэн зүүдхэлээ Ард зондоо бүтээгшэ Алдар суута дархадай Абынь орон - Захаамин.

Таряанай үрһэ хүрэнгэ Таладаа сасаад байһаншуу, Табанхан хушуу малнуудаа Тааруулжал үдхөө Захаамин.

ДҮТЭЛҮҮР Дүрбэн хүлтэ хүлэгүүд Дүлийн сэхэ ерэхэ, Дүтэ сохөөд гараһан Дүтэлүүрэй харгыгаар.

Ойро, холын нютаһаа Олон айлууд эблэржэ, Отог байраа түхээрхээ Олоо бэлэй Дүтэлүүр.

Жабхаланта хэрэгэй Жараад оной хүлгөөнөөр Жама ёһоор заагдаһан Жаргал түгэс Дүтэлүүр.

Үндэр шэнэ байһанһаа Улгын дуунууд соностоод, Үдэр бүри һайжарна Үе сагайм Дүтэлүүр. ЕНГОРБОЙН АРШААН Ёнхобо сэсэг шэмэгтэй, Ёһолол гурим сахиулан Ёнгорбойн домтой аршаанһаа Ёһотой ундан хомор дээ. Дабталга: Ара хээрээр анхилһан

Аюша ДОНОЕВ

Арюун Бүмбэ төобимнай Аршаан булаг бадаржа, Ард зоноо аргална. Доргото жалгын хойморто Домогто олон аршаанууд Долгиндол бурьян сасаржа Дорюунаар ходо харагдаа. Дабталга: Аймагай нютаг бүһнөө Ажалша хүнүүд сугларха. Арюухан аршаан хүртэжэ, Амаржа бэээ заһаха Дабталга:

УТААТА

Уужам голой эхиндэ Уняар манан сэнхиингээ. Улад зоной дурланхай Утаатманай нэмжыгээ.

Оронгодой, Сэхирэй Онолсоһон уулзуурта Олон зоной сугларха Ордон байһан угтанхай.

Баян дэлгэр Утаатын Баруун хойно оршодог Баатар эрын нэрэтэй Байсын үндэр Лэбээнтэй.

Шулуун марсын баруугаар Шууан ерээ Утаата. Шууар солбон хүүгэдэй Шунал татаа үнинэй.

Даша-Балбар уулынгаа Даруу хормой эзлһэн Дайдын шэмэг нютаһаа Дандаа дархад гаранхай.

САНАГА

Үүлэ хадхан ербыһэн Үндэр табан ууланууд Үбгэн таабайм гуламты Үдэр, һүниш сахинхай.

Басаганай гүрлөөшүү Баян сагаан Санагын Баруун талаар зурыгаа Баһал сэбэр Сэхирнай.

Алтан шэмэг ганжартай Арюун шэнэ дасамнай Ард зоной мургэхэ Агуу түбынь болонхой.

Хээрэ холын хүдөөдэ Хэдэн һүрэг малнуудаа Хатын ажал болгонхой Хэнэйш хүбүүн жергалтай.

Миний мүшэн шиний мүшэнтэй..." гэхэн конкурсно

ХАХАСАЛГАН

Николаевск-на-Амуре городто уһан сэрэгтэ алба хэжэ байха үедөө педучилищида һурадаг буряад басаган Худакова Шураатай танилсажа, ехэ ханниуд болоһон байгаабди. Эхэ эсэгэ хоёрын хүдөөдэ заһабарилгын аргелдэ хүдэлдэг бэлэй.

Шура юундэшыёб ондоо буряад хүбүүдтэй танилсадаггүй, харилсадаггүй байгаа. Шура бидэ хоёр бэе бээдэ ехээр дурлаасабди. Миний албана дүүргэхэ жэл училищия дүүргэхэ байгаа, хоюулан Буряад нютагаа ерээжэ, гэр бүлэ болохо хэлсэлтэй һэмди. 1955 оной июль һарада Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй дайнай һүүлэрхи эгээн түрүүшын үсоорлэгэ (сокращени) болоһон юм. Тиимэ тулада Шура бидэ хоёрой Буряад нютагаа сугтаа бусаха аргагүй болообди.

Нютагаа эжыминь намаа ехээр хүлэсжэ байгаа. Уһан сэрэгтэ тэрэ үсэр 5 жэл алба хэдэг байгаа. Хоёр дүү басаганди һуруулида һурадаг, саг хүшэрхэн һэн. Колхознигууд ажалта үдэр (трудодни) дээрэ хүдэлдэг бэлэй.

Гэртэ ябахингаа урда үдэшэнь Шурагата уулзажа хоорэлдоод, үглоо үдэринь 12 сагта намааа пароходто үдэшэхээ речной вокзал ерэхэ гэжэ хэлсэлтэй байгаабди. 12 саг дүтэлжэл байна, Шурамни нирс дээрэ үгы, пароход хоёр дахин хуугайла. Гурбадахияа хуугайлахадань, пароходто һууха баатай болообди. Жэл болоод, Шурынгаа училищияа

дүүргэхэдэ, Николаевск ерээжэ абаашаа хэлсэлтэй хахасаха баатай болоо һэмди. Тээд жэл болоод, сагай хүнээр дээрэлхэ мүнүнэй үгыдэ яахашье аргагүй, Шурадаа ерээжэ шадаагүй һэм.

...Пароходой нирсхээ метр үлүүтэй холодожо эхилхэдэ, урдаханамни, гурба метрэй зайда, сагаан платитай, шодоороо уһа гүйлгэн, далажа байгаа һэн. Бишье сэрэгтэ хүн, бэээ барижа шадаагүй, баһал шодлэ үһатуулаа һэм. Шура бидэ хоёрой түрүүшын дуран энэл байһан юумэл даа тээд яахашин. Сагай эрхээр гэхэ юм үгэ хоёр зүрхээс хөлбөжө шадаагүйбди. Сэдхэлэйм гүнзэгдэ тэрэ түрүүшынни дурдай хэлтэрхэй мүнөө болотор үлэнхэй.

Пароход холодо холодоһоор Амар мүнүнөө үгсэжэ тамарба. Шурын сагаан плати нирс дээрэ холо хүртээр эли харагдажа байгаа һэн. Комсомольск-на-Амуре хүртээрөө зогсоһон лэ порт дээрэлхэ Шурадаа бэлгүүдые эльгээжэ ябааб. Шура училищияа дүүргээд, Хабаровскын хизаарта Нанайска районодо Найхин тосхондо ажаллахаяа эльгээжэ һэн. Тэндэ хадамда гараа, гурбан үхибүүтэй болоо.

Бишье гэр бүлэ болоо һэм. Тиигэбшые һангангатаа зүбшөөд, жэлдэ нэгэ-хоёр бэшэ 1980-яад он болотор абалсажа, мэдлээ мэдлээсэжэ байгаабди. Нүхэртэйни бэлгээр таниласа һэмди.

К. БАТОМУНКУЕВ

Сэлэнгын аймагай Ташар һуури.

Уһан, үнэһэн хюрууһаа абарха

Зунай эхиндэ гэнтэ хүйтэн буужа, хюруу унахаяа ханадаг. Ургамалаа абархын тула зарим хүнүүд уняар табидаг. Тээд энээнһээ балай туһа болодоггүй. Харин хюруу унаха гэжэ метеостанциин мэдээсээ хаань, огород, саад соохиёо хайнаар уһалха хэрэгтэй. Шиигтэй, нойтон байхадань, хюруу сохин дайрахагүй. Харин жэмэстэ модонуудта һагшагдаһан үнэһэ сасахада, хүйтэнһөө айхагүй.

Пришла пора

Горими

Почему весенняя посадка плодовых саженцев, облепихи, малины предпочтительнее осенней? Возьмем для примера облепиху.

Во-первых, облепихе надо время, чтобы прижиться, а осенью тепло долго не держится. Во-вторых, облепиху сажают, заглубляя на 10-12 см., тогда на 5-7 почек, из которых при весенней посадке отрастает дополнительный верхний ярус

корней, и деревце растет прекрасно. При осенней же посадке заглубленные почки в холодной почве погибают, и весной облепиха растет только за счет уже имевшихся корней. Они растут горизонтально в верхнем 15-20-сантиметровом слое. Поэтому, готовя яму под посадку, необходимо очень тщательно удалить корни многолетних сорняков, особенно пырея ползучего, который

буквально может задушить облепиху. В яму вносят песок, опилки, перегной, шлак, щебень. Перед посадкой ни в коем случае нельзя давать корням обветриваться - это отрицательно скажется на приживаемости.

Хорошо, если ямы выкопаны и заправлены с осени, земля в них осела и уплотнилась. При посадке же в только что подготовленную яму саженец затянет вниз. Поэтому весной ограничьтесь небольшими лунками, достаточными для свободного размещения корней.

Һайн үрэнһэн гэжэ яагаад мэдэхэб?

Дабһатай уһан соо хэхэдэ, түргэн шэнгэһэн үрэнһэн һайн гэжэ тоологдодог аабдаа. Тээд шанартай үрэнһэн харахадашые, бари-хадашые эли байдаг. һаб-шагар, досоогоо хунды хоолон үрэнһэнһөө ямар-шые үрэ гарахагүй. Мүн уршалаатаһан үрэнһэ тари-ай үлүү. Хүсэд болбо-сороогүй байхадань абта-һан гү, али хуушарһан, шиигтэй газарта хадага-лагдаһан үрэнһэн урша-лаатажа, хэрэглэхын арга-гүй болодог.

Үнгөөрэншые тухайлжа боломоор. Бүртгэр, үнгэ зүһэгүй хаань, хуушарһан гэжэ ойлгохо хэрэгтэй. Жэшэнь, капустаын үрэнһэн хара хүхэ, үгэрсынхи саб сагаан үнгэтэй байхадаа, һайн. Сельдерейн, петруш-кын, морхообой, укропой, пастернагай, мүн бусад-шые ургамалай үрэнһэн анхилма һайхан үнэртэй байха.

Жэгдэхэнһээр ургуулха гэбэл

Комнато соо таригда-һан рассада наран тээшэ, һаруул гэрэл тээшэ жүдхэн тэгүүлжэ, нугы-даг, тэгшэ бэшээр урга-даг. Тиигэхэгүйн тула сонхо тээшэ харуулаад, рассадынгаа хажууда гэрэл гү, али оцинкованно түмэр тааруулан табигты.

Сэбэрээр угаагдаһан тартаабха дулаан газарта ургуулан татаад тарихада, үбэдэггүй, һайн ургаса үгдэдэг.

САДОВАЯ ПАРИКМАХЕРСКАЯ

За кроной молодого плодового дерева надо постоянно следить. Если не укорачивать регулярно побеги, то ветки вырастут длинными, плоды будут образовываться только на концах, а центр кроны останется оголенным. Так что без регулярной обрезки в саду не обойтись.

Прореживая крону, не спешите сразу удалять непонравившуюся ветку, подумайте: может быть, достаточно изменить ее направление. Например, ветвь растет под слишком острым углом, близко к стволу. Это плохо: поскольку она направлена вверх, расти будет быстро и может догнать главный проводник, отчего образуется развилка ветви. Но вырезать ее тоже нежелательно: на стволе будет большая рана. Найдите ответвление, направленное в сторону (чем наклоннее, тем лучше), и срежьте ветвь до него. Этим вы переведете рост на боковую ветвь, и положение исправится.

Побег надо срезать над той почкой, которая направлена в нужную сторону (чаще - от центра кроны). Сучка при этом не должна оставаться, но неопытный садовод часто повреждает почку и побег начинает расти из соседней почки, расположенной как раз неудачно. Поэтому лучше оставить над почкой маленький сучок, а через год, когда он подсохнет, удалить его.

АПТЕЧНЫЙ ПУЗЫРЕК ВМЕСТО СЕЯЛКИ

Изготовить такую сеялку под силу любому, от пенсионера до ребенка. Она позволяет снизить расход семян. Возьмите пластиковый пузырек из-под капель в нос (или

глаза) и чистый использованный стержень от шариковой ручки и действуйте, как показано на рисунках.

Затем необходимо зарядить стержень - «обойму» семенами, для этого переворачиваем сеялку «обоймой» вниз, выходное отверстие «обоймы» прикрываем пальцем, чтобы семена не высыпались, и легким постукиванием по стержню набиваем «обойму» семенами так, чтобы они вставали в ней друг за другом. После того, как весь стержень - «обойма» заполнился семенами, сеялка готова к работе. Высеваем, легко постукивая по стержню - семена будут вываливаться одно за другим.

ШЭЛЭЙ ОРОНДО ХЭРЭГЛЭМЭЭР

Һэрюун унданай байһан пластика амһартануудые суглуулжа, дундуурнь хоёр болгоод, доодо талыень рассадада хэрэглэдэг гээшэбди. Харин дээдэ сэхэ талыень (һарин газарһаань бэшыень) мүн лэ хэрэглэмээр. Хайшалһанай удаа дээрэнь газетэ табига, элюурдэхэ. Иигэжэ тэниилгэһэн пластигуудые холбожо, капрон утаһаар оёод, шэлэй, пленкын орондо хэрэглэжэ болоно.

Дарима Эрдэниева бэлдэбэ.

ВАМ НУЖЕН ТОЧНЫЙ ДИАГНОЗ? ЦЕНТР ВОСТОЧНОЙ МЕДИЦИНЫ

предлагает обследоваться на уникальном пульсовом компьютерном диагностическом комплексе, сочетающем достижения европейской классической медицины и принципы диагностики по канонам Тибетской медицины. Добро пожаловать по адресу: ул. Линховойна, 10. Часы приема с 8.30 до 15.00, по средам с 14.00 до 19.00. тел. 21-29-70.

ПРОДАЮ

Дачу недорого в обществе «Пищевик» 2-х этажный деревянный дом, 4,5 соток с насаждениями. Р/тел: 21-55-96; д/тел: 37-96-30

Дачу в Сотниково, 6 соток, с насаждениями, домик 4x8, веранда, мансарда, гараж. Тел: 26-62-21.

Пчел, суш, рамки, радиатор, лобовое стекло «Москвич-407». Обр-ся: г. Улан-Удэ, п. Зеленхоз, ул. Богданова, 3.

Участок 8 соток по Стеклозаводской трассе. Котлован, плиты, блоки. Будку для а/м ЗИЛ-130 «Кунг». тел.: 22-79-45. д/тел. 33-67-10 (вечером).

Частный дом в селе Нижняя Иволга. Возможны варианты. тел: 37-66-51. Нижняя Иволга ул. Коммунистическая, 14.

Деревянный дом в с. Челутай, имеется гараж, баня, надворные постройки, участок 20 соток. Обр-ся: п. Заиграево, ул. Аносова, 14-1. Хлебниковой. тел: 5-11-15.

Дачу в с/т «Зенит». Дом с мансардой, теплица. тел: 37-63-58

Фундаментные блоки ФБС-60, плиты перекрытия. ПК-6х1,5 Кирпич силикатный, углощельный. тел: 33-67-34

1-комнатную кв. улучшенной планировки в 111 микро-районе. тел: 25-41-27

МЕНЯЮ

2-комнатную благоустроенную квартиру в п. Таксимо на Улан-Удэ или Иволгу. тел: 33-61-43 после 17 часов

2-комнатную благоустроенную квартиру и 3-комн. благ. кварт. (18 квартал и центр п. Стеклозавод, 4 и 3 этажи, КПД) на 4-комн. благ. кварт. или 5 комн. Отдаленные районы и 1 и последние этажи не предлагать. тел: 26-65-92

3-х комн. бл.кв. 2 этаж по ул. Солнечной на две 1-комн. бл.кв. или продам. Тел.: 37-64-12. После 18 часов в раб. дни.

3-х комн. бл.кв. на две 1-комн. бл.кв. Тел.: 33-22-89, вечером.

РАЗНОЕ

Утерян паспорт на имя Жамьянова Эрдэни Валерьевича, выданный Еравнинским ОВД. Пропшу вернуть за вознаграждение. Д/тел: 33-88-13.

Нашедшего служебное удостоверение N 96 на имя Гонжитова С.В. тел: 34-32-19

Требуются надомные работники по изготовлению полуфабрикатов для фармацевтической промышленности в домашних условиях.

3/п 800 долларов США. Обр-ся: 660006 Красноярск а/я 10772

КУПОН БЕСПЛАТНОГО ОБЪЯВЛЕНИЯ

"Буряад Үнэн" - "Дүхэриг"

Наш адрес: 670000 г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23 каб. 48

Рубрика _____ Текст (не более 25 слов) _____

Ваш адрес (тел.) для ответа _____

ШИИФЭЙЕР 7-волновый. Цена 21 руб. ТЕЛ: 21-23-67

Фотолаборатория газеты «Буряад үнэн»

производит

фотоъемку

на все

виды

документов.

Цена комплекта: 15 руб. Тел.: 21-33-61.

Врач-психотерапевт ДИЛЬ АНДРЕЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ каждое воскресенье приглашает на лечение АЛКОГОЛИЗМА по методу А.Р.Довженко начало в 10 часов; ИЗБЫТОЧНОГО ВЕСА - 12 часов; Дает консультации по применению антиалкогольного фиточая "НАРКОДЕЛ" и других препаратов. ЛИЦЕНЗИЯ № 115.

АДРЕС: проспект Строителей, школа N49. Справки по телефону 37-35-27.

“ЭГЭЭЛ ҺАЙХАН МЭДЭРЭЛЭЙ ЭХИН БОЛООД МҮНДЭЛБЭБ...”

РЕСПУБЛИКЫН ПЕРИНАТЛЬНА ТҮБЭЙ 5 ЖЭЛЭЙ ОЙДО БИШЫХАН ЗОРЮУЛГА

Эхэнэр түрэндөө гуниглана бэшэб, Эхын жаргал эдлэнэб, Элдин ногоон байгаалие Эхэнэртэй баһал сасуулнаб...

эхын жаргал эдлэжэ, энхэрэлээр халин ябахынь тула энэ түбэй эмшэд оролдоно. Буянта хэрэгын, бусадта туһань өөһэдын ажабайдалда хайн хайханаар нүлөөлэг лэ! Эхэ болохоёо хүсэһэн эхэнэр бүхэн сэдхэлэй иимэ үгэтэй байһай:

Энэ дэлхэй дээрэхи Эгээл хайхан мэдэрэлэй Эхин болоод мүндэлбэб, Эхын жаргал амсабаб. Г.БАЗАРЖАПОВА ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: түбэй ахамад врач

В.Л.Абидуева; отделение даагша Л.С.Забадаева; эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Г.Ф.Сабаданова А.БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

Бишье хабартаа баяртайб- Басагамни түрөө, Бусадшье баяртай - Хүн түбидэ мүндэлөө, Гэнэн ябаһан сэдхэлдэм Гэрэл туяа оруулһан Булсагархан хасартай Бишыхан хүниие бүүбэйлнэб. Үлгын дуун - мүнхын дуун... Эхэнэрэй

НОВАЯ КОЛЛЕКЦИЯ МОДА 98 - 99 25 апреля 1998 года в 17.00 часов театре Бурятской драмы имей Х.Намсараева состоится юбилейный вечер, посвященный 25-летию творческой деятельности художника-модельера Зои Дамбиевой и 5-летию Театра Моды.

“ДУХЭРИГТЭ” ДҮТЭЛЭЕ, ТА БУИДЭ ХӨӨР ТАНИЛСАЯ!

- 60 наһатай, архи уудаггүй, тамхи татадаггүй, Улан-Үдэдэ ажаһуудаг эрх хүн дүтэшг наһанай илдам зохид эхэнэртэй танилсаха байна. Понирхобол, иимэ адресаар бэшэхэ: 670042, Улан-Үдэ, отд. связи №42-я 6363
- 43 наһатай, гэр бүлэ болоһон үхибүүдтэй, хүдөө нютагта ажалтай, гэр байртай эхэнэр дүтэрхы наһанай эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. №28
- 34 наһатай, хүдөө нютагта багшаар хүдэлдэг эхэнэр дүтэрхы наһанай түбшэн зохид эрэ хүнтэй танилсаха байна. Абн. №30
- 1967 ондо түрэнэн, үндэр бата бэетэй, архи уудаггүй, тамхи татадаггүй эрх хүн зохид эхэнэртэй саашадаа гэр бүлэ байгуулха зорилготойгоор танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. №31
- 38 наһатай, медигээр хүдэлдэг, абари зангаараашье, газаа түхэлөөрөөшье илдам зохидхон эхэнэр тааруу наһанай, архи уудаггүй эрэ хүнтэй танилсаха хүсэнэ. Абн. № 32
- 50 наһатай, бухгалтерээр ажалладаг, оёжо, нэхэжэ шададаг, түбхинэнэн, амьяран ажаһуудаг басагатай эхэнэр дүтэрхы наһанай, ариг сэбэртэ дуратай, түбшэн даруу зантай эрэ хүнтэй танилсаха байна. Абн. № 33
- 1963 ондо түрэнэн, дээдэ хургуулитай, Улаан-Үдэдэ багшаар ажалладаг өөрын гэр байртай эхэнэр тааруу наһанай зохид эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. № 34
- 1960 ондо түрэнэн, дээдэ хургуулитай, хайн ажалтай, гэр байртай, хургуулитад хурдаг нэгэ басагатай эхэнэр тааруу наһанай түбшэн зохид зантай эрэ хүнтэй танилсаха байна. Абн. №35
- 47 наһатай, томо болоһон хоёр үхибүүдтэй, хүдөө нютагта ажаһуудаг эхэнэр тааруу наһанай холшоргүй эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. №38
- 33 наһатай, дээдэ хургуулитай, спортдо, дуу хүгжэмдэ дуратай, хүдөө нютагта ажаһуудаг эрх хүн тааруу наһанай урин зохидхон эхэнэртэй танилсаха байна. Абн. №37
- 1956 ондо түрэнэн, эмшэн мэргэжэлтэй, номгон даруу зантай, ажалша бэрхэ хүдөө нютагта ажаһуудаг эхэнэр дүтэрхы наһанай, түбшэн зохид эрэ хүнтэй танилсажа, болохоор хаань, хуби заяагаа ниилүүлхэ зорилготой. Абн. №38
- 1968 ондо түрэнэн, городто врачаар хүдэлдэг эхэнэр тааруу наһанай, хургуули худартай, түни түбшэн абари зантай эрэ хүнтэй танилсаха хүсэнь. Абн. №39
- 1937 ондо түрэнэн, хүдөө нютагта ажаһуудаг, гэр бүлэ болоһон үхибүүдтэй эхэнэр зохид эрэ хүнтэй танилсаха байна. Абн. №40
- Пайшаагдаһан абонентнуудтэ бэшгүүдые эльгээхэ гэбэл, сэбэр, шэжэ конвентнуудые бэшгэ соогоо хэхэээ бү мартагты!

“Миний мүшэн шиний мүшэнтэй” гэнэн конкурсно “АБААШЫШ НАМАЙЕ, ХУРЯАХАЙМНИ...”

...Зуугаад жэлэй саада тээ Атамановск-Николаевск станицын Баглаха нууринда (Захаамшай аймаг) урядник Очиров Сынгунэйн бүлэ ажаһуугаа. Тэрэнэй дунда Туман хүбүүнэйн айл болохо болзорын дүгэлбэ. Тэрэ үе сагаар хасаг албатан, сартуул угтай хадаа инаг нүхэрөө сартуул аймагта, мүн хасаг изагууртанаар бэдэрдэг хэн. Дээдэ-Тори нууринда Зодбын Чагдарай хоёр хайхан эгэшэ дүү басагатай Туман хүбүүнэйн танилсажа, дүү Ханда басагандань зүрхээ эзлүүлбэ.

Урянай ёһо заншалаар эгэшингээ урда дүү басаганин хадамда гараха ёһогүй байһан дээрэнхэ Ханда гэртээ үлэжэ Туман эгэшээрнэ һамга хэхэ баатай болоо хэн. Эхэ эсэгын хэлсэһэн үгэ дабажа гарахагүй байһанһаа Туман Ханда хоёр хахасан гуниглаа бэлэй. Дуранай мэдэрэлдэ абтаһан Ханда эгэшэ хуряахайндаа айлшаар ерээд, иимэ удхатай дуу дуулаа:

Үчөөтэйдөө үдхэсэн
Үнгын соохор моритойлби,
Улад зоноос гайхангүй
Ушарсан шамдаа ерээлби.
Сагаатайдаа үдхэсэн
Сайбар жороо моритойлби,
Саадаг зоноос гайхангүй
Шамдаа гэжэ ерээлби.
Асарсан эгэшымни бусаагаад,
Абаашыш намайе хуряахаймни...

Дуранай гурбалжание яжа таһалхаб, таахаб?
Туман Ханда хоёрой дуран дабашагүй гэжэ ойлгоходоо, Хандын эгэшэ мори тэргэдээ

зөөриез ашаад:
Уруу өөдэнь үймүүлсэн,
Унжуу хамартын уршаг бээз,
- гэжэ харюу дуулаад, нютагаа бусаа хэн ха.
Тиигэжэ Туман Ханда Хоёр халуун дуранайнгаа зүрхье ниилүүлжэ, алдуу болоһон хэлсээе дабажа, жаргалайнгаа замые тэгшэлэн олоо. Арбаад жэлэй үнгэрһэн хойно Дээдэ-Ториһоо түрэлхидэйнгөө ерэхэдэ, Ханда омогорхон нигэжэ дуулаа хэн:
Табан хасаг хүбүүтэйб,
Тогоо бариха хүүхэнтэйб,
Табин улаан үнэтэйб -
Таанар намайе яхабта!
Эрид сэхэ зантай Ханда басаган инаг дурая хамгаалан, ханилһан гансатаяа эблэрэн ниилэжэ жаргаа. Туман Ханда хоёрой ушарые муугаар сэтгэшггүй. Атамановск-Николаевск станицын атаманай орлогшо болоһон Туман 60 наһа, Ханда (нютаг нэрэ Чана) 98 наһа наһалаа. Табан хасаг хүбүүдые хүл дээрэ гаргаа:
Гуржэб (нютаг нэрэ Атуу)
Цыренжаб (Баабай)
Санжи-Сурун (Хасаг)
Дэмбэн
Данзан-Нима (Нимагаа), тогоо бариха хүүхэние хадамда үгөө: Намжил (Намжуудай). Мүнөө Ханда Туман хоёрой халуун дураар бии болоһон аша гушанарын олон. Инаг дуравай заяар утаһалһан уг удамынь үргэлжэлэн, үнэржэн байхань болтогой!
Цыпилма ОЧИРОВА, гуша басаганиннь .

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редактор А.Л. АНГАРХАЕВ РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б-М.Ж. БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х. ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В. ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусаалгата секретарь), А.Г. ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Правительство), Д.Д. СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Н.Д. НАМСАРАЕВ, Т.В. САМБЯЛОВА, Д.Ш. ХУБИГУЕВ, А.Д. ТАПХАЕВ; В.И. ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).	Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилини үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.	Газетэ хэблэлэй 5 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хэлэг 13750 (хамта 25.900). Хэблэлдэ тушаагдаһан цаг 17.00.	"Республиканска типографи" гэрһэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорайн телефон: 21-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүрихэлдэ абтанхай. Заказ № 8322
---	---	--	---

Редакцини телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюуцаалгата секретарини - 21-50-52, секретариатай - 21-50-52, таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86 (даагшань), 21-34-05, соёлгой, түүхын болон залуушуудай - 21-54-93 (даагшань), 21-57-63, 21-69-58, 21-60-21, мэдээлэлэй болон рекламаны - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-33-61, оператор-корректорнуудтэй - 21-61-35, фотокорреспондентнуудтэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76.
"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтери - 21-23-67, вахта - 21-60-91.
Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэгыёе хазгайруулаһан ушарта авторнуудын харюусаалгатай. Редакцини һанамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.